

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

3 - Θρακικές Μελέτες - 3

Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ

**ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ
ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ**

Δέκα χρόνια λειτουργίας
του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας
του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (2015-2025)

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

3 - Θρακικές Μελέτες - 3

Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ
Δέκα χρόνια λειτουργίας του Εργαστηρίου Λαογραφίας
και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Δημοκριτείου
Πανεπιστημίου Θράκης (2015-2025)

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Επισημαίνεται πάντως ότι κατά τον Ν. 2121/1993 και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση και, γενικά, η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

© Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας,
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης – Εκδόσεις Παρατηρητής της Θράκης

—Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Παναγή Τσαλδάρη 1, α΄ όροφος, 69100 Κομοτηνή
Τ. 25310-39377, εσωτ. 74377 | www.hs.duth.gr
e-mail: lafsaheduth@gmail.com

—Εκδόσεις Παρατηρητής της Θράκης
Έναντι Πανεπιστημιούπολης, 69150 Κομοτηνή
e-mail: info@paratiritisbooks.gr

Επιμέλεια – Τυπογραφικές διορθώσεις: Ελπίδα Περδίκη

Δημιουργικό, μοντάζ, διαχωρισμοί, εκτύπωση, παραγωγή:
TWO K Project ΕΠΕ
Όπισθεν Οικισμού Ηφαίστου,
έναντι Πανεπιστημιούπολης, 69150 Κομοτηνή
Τ. 25310 72486 | e-mail: hello@2kproject.gr

Περισσότερες πληροφορίες για τα βιβλία των εκδόσεων Παρατηρητής της Θράκης,
καθώς και ηλεκτρονικές πωλήσεις, στη διεύθυνση: paratiritisbooks.gr.

ISBN: 978-618-5709-48-8

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

3 - Θρακικές Μελέτες - 3

Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ

Καθηγητής Λαογραφίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ
Δέκα χρόνια λειτουργίας του Εργαστηρίου Λαογραφίας
και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Δημοκριτείου
Πανεπιστημίου Θράκης (2015-2025)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ
ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ
ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2025

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Συμπληρώνονται το 2025 δέκα χρόνια από την ίδρυση και λειτουργία του «Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας» του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, αρχικά στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, και μετά τη συγχώνευση των τριών Τμημάτων της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών στο ενιαίο Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών της Μονοτμηματικής Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών (Σεπτέμβριος 2025), στη νέα αυτή ακαδημαϊκή μονάδα, στην οποία μεταφέρθηκαν το προσωπικό, οι δομές και οι υποδομές των συγχωνευθέντων Τμημάτων.

Η δεκαετία αυτή, όπως θα φανεί και στη συνέχεια, υπήρξε ιδιαίτερος παραγωγική, αλλά και ενδεικτική για τις κατευθύνσεις που μπορεί να πάρει η επιστημονική έρευνα και το εν γένει ερευνητικό έργο στις ανθρωπιστικές επιστήμες στην εποχή μας, και μάλιστα στα αντικείμενα της Λαογραφίας, της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και της Σημειωτικής, τα οποία θεραπεύει κατά βάση το Εργαστήριο. Κυρίως δε, το έργο του Εργαστηρίου όλα αυτά τα χρόνια αποτέλεσε, νομίζω, μία παραδειγματική περίπτωση επιστημονικού διαλόγου ανάμεσα στη Λαογραφία και την Κοινωνική Ανθρωπολογία, δύο κλάδους που βρέθηκαν συχνά σε αντιπαλότητα στη χώρα μας, αλλά των οποίων η συνεργασία και ο γόνιμος διάλογος έχει γίνει πλέον μέλημα αρκετών συναδέλφων ελληνικών ΑΕΙ και Ερευνητικών Κέντρων –μεταξύ των οποίων πρωτεύοντα ρόλο κατέχει η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Μέσα από τις επιστημονικές, ερευνητικές και εκπαιδευτικές, δράσεις του Εργαστηρίου μας, καταφαίνεται εμφανώς ο τρόπος με τον οποίο μελετούμε τις εκδηλώσεις τόσο του παλαιότερου παραδοσιακού, όσο και του νεώτερου λαϊκού πολιτισμού του ελληνικού λαού. Παρουσιάζονται το πρόγραμμα επιτόπιας έρευνας, οι διεθνείς συνεργασίες και τα ερευνητικά προγράμματα που έχει αναλάβει, σχεδιάσει και εκτελεί το Εργαστήριο, μαζί με τα επιστημονικά συνέδρια και τις ημερίδες που διοργανώνει, καθώς και το εκδοτικό πρόγραμμά του, αλλά και το πρόγραμμα ψηφιοποιήσεων και ηλεκτρονικής αξιοποίησης των δεδομένων της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Όλα αυτά στο πλαίσιο της ενημέρωσης των Ελλήνων και ξένων συναδέλφων σχετικά με τις μεθοδολογικές και θεωρητικές εξελίξεις της μελέτης των εκδηλώσεων του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού, ώστε οι ελληνικές λαογραφικές σπουδές να προωθούνται μέσα από τις απαραίτητες στις μέρες μας επιστημονικές και ερευνητικές συνέργειες.

Αποτέλεσμα αυτών των διαπιστώσεων και επιλογών αποτελεί η αναγνώριση ότι στην ακαδημαϊκή ζωή και δράση η διδασκαλία και η έρευνα πρέπει να αποτελούν παράλληλους δρόμους και αλληλοτροφοδοτούμενες δεξαμενές. Στο Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας προσπαθούμε να υπηρετήσουμε παράλληλως και τους δύο αυτούς χώρους, όσο κι αν οι τρέχουσες επιλογές και εξελίξεις προσπαθούν συστηματικά να μεταβάλλουν τους Καθηγητές των ελληνικών ΑΕΙ σε ένα ιδιότυπο είδος διοικητικών υπαλλήλων, που θα αφιερώνουν το μεγαλύτερο μέρος της δράσης τους στο να συμπληρώνουν ηλεκτρονικές φόρμες και να ασχολούνται με αλληπάλληλες αξιολογήσεις και πιστοποιήσεις. Δεν εννοώ βέβαια ότι η πιστοποίηση και η εξασφάλιση της ποιότητας δεν πρέπει να είναι απαραίτητο στοιχείο της ακαδημαϊκής ζωής, όταν όμως γίνονται επιλεκτικός αυτοσκοπός, καταλήγουν σε πραγματικά εμπόδια της συστηματικής έρευνας και της εμπνευσμένης διδασκαλίας.

Παράλληλως, η θεματολογία των ερευνητικών προγραμμάτων και δράσεων του Εργαστηρίου αποτυπώνει όχι μόνο τα ερευνητικά ενδιαφέροντα των μελών του, αλλά και τους αντίστοιχους προσανατολισμούς της Ελληνικής Λαογραφίας, της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και της Σημειωτικής, δεδομένου ότι οι θεματικές και οι μεθοδολογικές αρχές των επιστημών μας κινούνται στο μεταίχμιο μεταξύ παλαιότερων και νεότερων, συχνά δε αποτελούν πραγμάτευση παλαιότερων θεμάτων με τα σύγχρονα μεθοδολογικά εργαλεία της επιστήμης μας και στο πλαίσιο της τρέχουσας λαογραφικής και ανθρωπολογικής θεωρίας, όπως αυτή διαμορφώνεται τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Επίσης, στις ερευνητικές αυτές δράσεις καταφαίνεται η πρόοδος της Λαογραφίας, αλλά και το γεγονός ότι ουσιαστικά αποτελεί, όπως ο Καθηγητής Μ. Γ. Μερακλής έχει υποστηρίξει, κρίκο συνδετικό μεταξύ των ιστορικών, των φιλολογικών και των κοινωνικών επιστημών, από επιστημολογική άποψη.

Στις μέρες μας, το επιστημονικό ερευνητικό έργο ασκείται σε ένα περιβάλλον διαρκώς μεταβαλλόμενο, τόσο από κοινωνική και οικονομική όσο και από πολιτισμική, μεθοδολογική και επιστημολογική άποψη, με τις ανθρωπιστικές επιστήμες γενικότερα να παραθεωρούνται ως «μη παραγωγικές» από την τρέχουσα πολιτική πραγματικότητα, η οποία εν τέλει διαμορφώνει και το πλαίσιο των δράσεών μας. Έτσι, στην εποχή μας πολλά έχουν αλλάξει, τόσο στις επιστημονικές πειθαρχίες μας όσο και στο ελληνικό και διεθνές ακαδημαϊκό τοπίο: νέοι στόχοι και σκοποί, νέες θεωρίες και μέθοδοι, αναπροσανατολισμός των λαογραφικών και ανθρωπολογικών ευρύτερα ερευνητικών ενδιαφερόντων, εντονότερη και συστηματικότερη στροφή στον αστικό χώρο, χρήση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι τεχνολογίες αιχμής, διεθνοποίηση των ελληνικών λαογραφικών και ανθρωπολογικών σπουδών και επέκταση των ερευνητικών ενδιαφερόντων σε σύγχρονα θέματα, όπως λχ. η άυλη πολιτιστική κληρονομιά και η πολιτιστική διαχείριση, αποτελούν τις βασικότερες από τις αλλαγές αυτές.

Θέλω θερμά να ευχαριστήσω τους άμεσους συνεργάτες μου στο Εργαστήριο, την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κα Αθηνά (Νάντια) Μαχά-Μπιζουμή και τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Θανάση Κούγκουλο, όπως επίσης και τους συναδέλφους που εντάσσονται στο Εργαστήριο και δραστηριοποιούνται μέσω αυτού, τον Καθηγητή Βασίλη Δαλκαβούκη, την Καθηγήτρια Αικατερίνη Μάρκου και την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Βασιλική (Βάλλια) Κράββα. Επίσης, τους μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς φοιτητές μας, αλλά και τους κατά καιρούς μεταδιδακτορικούς ερευνητές, που εκπονούν τις αντίστοιχες έρευνες στο Εργαστήριο. Το ίδιο ισχύει και για την ερευνητική ομάδα του Εργαστηρίου, τους προπτυχιακούς φοιτητές και τους ερευνητές των κατά καιρούς ερευνητικών προγραμμάτων μας. Θερμά ευχαριστώ επίσης του ξένους συναδέλφους, από πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα της αλλοδαπής, οι οποίοι συχνά μας εμπιστεύθηκαν σε συνεργασίες και συνομολογήσεις πρωτοκόλλων συνεργασίας, βοηθώντας μας να επεκταθούμε, πέραν των ελληνικών συνόρων, σε βαλκανικές και ευρωπαϊκές διεθνείς δράσεις.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στην Ξανθή-Τζένη Κατσαρή-Βαφειάδη, για την αμέριστη, όπως πάντα, παραγωγική βοήθεια και συνεργασία της, στην οποία χρωστάμε πολλά, ιδίως δε την προβολή των δράσεών μας στην κοινότητα και την έμπνευση επιμονής και κουράγιου, όταν και όποτε «οι ορίζοντες στενεύουν». Την ευχαριστώ και για την ένταξη του μετά χείρας τόμου στη σειρά των εκδόσεων του «Παρατηρητή της Θράκης», καθώς οι περισσότερες εκδόσεις του Εργαστηρίου έχουν γίνει με τη δική τους υποστήριξη. Και βέβαια στους οικογενείς μου, τους δικούς μου ανθρώπους, που στηρίζουν πάντοτε την ερευνητική και συγγραφική μου προσπάθεια «ανεχόμενοι αλλήλων εν αγάπη» (Προς Εφεσίους 4, 2).

Κλείνω με τη βεβαιότητα ότι το Εργαστήριο, με τη συνεργασία όλων, θα συνεχίσει την ανοδική του πορεία και την ελπίδα ότι ο απολογισμός της δεύτερης δεκαετίας της δράσης του θα είναι ακόμη πιο πλούσιος, ποσοτικά και ποιοτικά.

Κομοτηνή, Ιανουάριος 2026

Μ. Γ. Β.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα επετειακή έκδοση, αφιερωμένη στα δέκα (10) χρόνια λειτουργίας (2015-2025) του «Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας» του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ), δίνει στον συγγραφέα την ευκαιρία να διατυπώσει εισαγωγικά ορισμένες σκέψεις σχετικά με τη γενικότερη ουσία και υφή της έρευνας γύρω από τις ανθρωπιστικές επιστήμες στην Ελλάδα, αλλά και διεθνώς. Όσα ακολουθούν λοιπόν αποτελούν γενικότερες διαπιστώσεις, οι οποίες όμως σχετίζονται με τις εμπειρίες που αποκόμισε ο γράφων από τη δεκαετή διεύθυνση μιας ακαδημαϊκής ερευνητικής μονάδας.

Σε ορισμένα ακαδημαϊκά ιδρύματα, η έρευνα συσχετίζεται μόνο με την ανάληψη ερευνητικών προγραμμάτων, τα οποία βεβαίως αποφέρουν στα ΑΕΙ μέσω των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) σημαντικούς πόρους, δεδομένης της νόμιμης και θεσμοθετημένης παρακράτησης κατά τη διαχείρισή τους. Παρόμοια θέση συχνά εκφέρεται και από τους φορείς της Πολιτείας που ασχολούνται με την έρευνα, ενώ και τα κριτήρια αξιολόγησης των πανεπιστημίων μέσω της Εθνικής Αρχής Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑ-ΑΕ), αλλά και τα κριτήρια για τη διανομή μέρους της κρατικής επιχορήγησης προς τα πανεπιστήμια συσχετίζονται άμεσα, ως δείκτες, με τον αριθμό τέτοιων προγραμμάτων που έχει αναληφθεί από τα μέλη ΔΕΠ των Τμημάτων και των Σχολών κάθε ιδρύματος.

Ζούμε σε εποχή κατά την οποία η ποσοτικοποίηση τείνει να αντικαταστήσει πλήρως στην ακαδημαϊκή και ερευνητική πρακτική την ποιοτική αξιολόγηση, καθώς η πρώτη είναι εύκολα μετρήσιμη, ενώ η δεύτερη απαιτεί ιδιαίτερα προσόντα για να σταθμιστεί και να γίνει αντιληπτή. Αυτό απεικονίζεται και στην προσπάθεια χειραγώγησης της επιστημονικής έρευνας, που βεβαίως κατά συνταγματική επιταγή είναι ελεύθερη, σε θέματα που εξυπηρετούν την πολιτική ορθότητα και σε προγράμματα που σχεδόν μονοσήμαντα αντί να παράγουν νέα γνώση καταλήγουν στην ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών που αναπαράγουν και ομαδοποιούν τα ήδη γνωστά.

Και είναι βεβαίως δυσόιωνα το γεγονός ότι οι τάσεις αυτές ουσιαστικά επιβάλλονται μέσω των στόχων, των σκοπών και των επιταγών των διαδικασιών αξιολόγησης και πιστοποίησης, καθώς αυτές αντί να ελέγχουν το παραγόμενο ακαδημαϊκό και ερευνητικό έργο στα ΑΕΙ, ουσιαστικά αποσκοπούν στο να το κατευθύνουν και να το μορφοποιήσουν κατά τις επιταγές αρχών που έχουν υιοθετηθεί με βάση πολιτικές-κυβερνητικές και όχι επιστημονικές επιλογές.

Ωστόσο, τα περισσότερα από τα ανταγωνιστικά –και επιθυμητά από τις διοικήσεις των ελληνικών ΑΕΙ– ερευνητικά προγράμματα, τα οποία κατά μείζονα λόγο εμπλέκουν ή και επιβάλλουν πάντοτε τον παράγοντα ή τον όρο των ψηφιοποιήσεων, της χρήσης νέων τεχνολογιών και της παραγωγής ανάλογων ψηφιακών εργαλείων, καταλήγουν σε κείμενα που κατά κανόνα προβαίνουν σε ψηφιακή αναπαραγωγή και οργάνωση των ήδη γνωστών, της υπάρχουσας γνώσης και των σχετικών δεδομένων, τα οποία συγκέντρωσε, κατέγραψε και αξιολόγησε η έρευνα παλαιότερων εποχών. Πρόκειται για μελέτες και δημοσιεύσεις υλικού που έχουν προέλθει από ελεύθερη επιστημονική έρευνα, γι' αυτό και δεν αποτελούν προϊόντα αμειβόμενων ή «ανταγωνιστικών» ερευνητικών προγραμμάτων, αλλά αποτελέσματα ερευνητικών προσεγγίσεων που οργανώθηκαν με βάση τα κενά της έρευνας και όχι τους στόχους που εκ των προτέρων θέτουν οι προκηρύξεις των ερευνητικών προγραμμάτων στον τόπο μας.

Για τους λόγους αυτούς, άλλωστε, η ερευνητική αυτή δραστηριότητα απέδωσε μελέτες και όχι βάσεις δεδομένων, και αποτυπώνεται σε έκδοση και όχι σε αναρτήσεις ηλεκτρονικών μέσων. Απεικονίζουν την τρέχουσα κατάσταση της έρευνας σχετικά με τις ανθρωπιστικές σπουδές στην Ελλάδα, την παρούσα φάση της μελέτης του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού, στη διαχρονία και τη συγχρονία, και βέβαια τα ερευνητικά ενδιαφέροντα, αλλά και τους θεωρητικούς και μεθοδολογικούς προσανατολισμούς του κάθε ερευνητή.

Φυσικά, με αυτά δεν υπονοώ ότι τα νέα ψηφιακά εργαλεία και οι τεχνολογίες αιχμής είναι άχρηστα στην έρευνα, ούτε κατά οποιονδήποτε τρόπο απαξιώνω τις κάθε είδους ψηφιοποιήσεις, που είναι σημαντικότερα ερευνητικά εργαλεία, γι' αυτό και, όπως στη συνέχεια θα φανεί, και το ερευνητικό έργο του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας περιλαμβάνει και αυτού του είδους τις δράσεις. Εννοώ όμως ότι δεν είναι ούτε πρόσφορο, ούτε από επιστημονική άποψη τελεσφόρο τα ερευνητικά προγράμματα και

οι σχετικές δράσεις του ακαδημαϊκού χώρου να περιορίζονται μόνο σε ψηφιακές δράσεις. Διότι εκτός από αυτές, υπάρχει και η έρευνα πεδίου, η οποία τόσο έχει προσφέρει κατά το παρελθόν στην επιστημονική οργάνωση των ανθρωπιστικών σπουδών, αλλά και σπουδαίες προοπτικές παρουσιάζει για το μέλλον, δεδομένου του πλούτου και της σημασίας των δεδομένων που αναμένουν ακόμη τον επιτόπιο μελετητή και καταγραφέα τους.

Είναι λοιπόν έξω από κάθε λογική ως ερευνητικό έργο από ορισμένα πανεπιστήμια, και φυσικά την Πολιτεία, να αναγνωρίζεται μονοσήμαντα η ανάληψη τέτοιων ερευνητικών προγραμμάτων, όπως αυτά προκηρύσσονται από επίσης κρατικούς ή ημικρατικούς φορείς, χειραγωγώντας ουσιαστικά την πορεία και τη φυσιογνωμία της έρευνας στον ελληνικό ακαδημαϊκό χώρο, και όχι το ατομικό ερευνητικό έργο κάθε μέλους ΔΕΠ, το οποίο, εξ ορισμού, έχει όχι μόνο διδακτικά αλλά και ερευνητικά καθήκοντα. Πώς μπορεί να μην θεωρείται οργανωμένη έρευνα η ερευνητική προσπάθεια για τη συγγραφή μιας μονογραφίας –ή και ενός άρθρου ακόμη– αν σε αυτήν εμπλέκονται επιτόπιες καταγραφές και προδημοσιεύσεις υλικού, αρχειακή και βιβλιογραφική έρευνα, η οποία φέρνει στο φως τα νέα δεδομένα στα οποία θα στηριχθεί τελικά η σύνθεση και η συγγραφή;

Από την άλλη πλευρά, δεν πρέπει να λησμονούμε ότι στις ιδιοτυπίες της έρευνας των ανθρωπιστικών επιστημών εντάσσεται και το γεγονός ότι κατά κανόνα αυτή δεν απαιτεί εργαστήρια με ακριβό και τεχνολογικά εξελιγμένο μηχανικό εξοπλισμό, δεν χρειάζεται παρά λίγα σχετικά όργανα, τα οποία συνήθως σχετίζονται με την ευκρίνεια της καταγραφής, με αποτυπώσεις και φωτογραφίσεις, με ψηφιακές σαρώσεις, και βέβαια με την οργάνωση αυτών σε αρχεία ηλεκτρονικά, για τα οποία και πάλι δεν χρειάζονται τις περισσότερες φορές ειδικά ή εξειδικευμένα προγράμματα. Όλα αυτά, συνιστούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της επιστημονικής έρευνας στον τομέα των ανθρωπιστικών επιστημών και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τις εκάστοτε διοικητικές αρχές, ώστε να υπάρχει μια πλήρης, αντικειμενική και προπάντων δίκαιη αποτίμηση του αντίστοιχου ερευνητικού έργου.

Αν λοιπόν ο συνάδελφος των θετικών επιστημών δεν μπορεί να ολοκληρώσει την έρευνά του χωρίς τον εξοπλισμό που θα του προσφέρει ένα μεγάλο ερευνητικό πρόγραμμα, ιδίως αν αυτό προέρχεται από κοινοτικούς πόρους, οι αντίστοιχοι ερευνητές των ανθρωπιστικών επιστημών μπορούν να κάνουν το δικό τους ερευνητικό έργο χωρίς αυτές τις προϋποθέσεις. Αποτελεί αυτό χαρακτηριστικό της ανθρωπιστικής έρευνας, που με τη σειρά του υποδεικνύει ότι για τις επιστήμες μας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, ως ερευνητικό έργο, τόσο οι ατομικές ερευνητικές προσπάθειες των μελών ΔΕΠ όσο και τα ερευνητικά προγράμματα που το κάθε εργαστήριο οργανώνει, χωρίς αυτά απαραίτητα να σχετίζονται με συγκεκριμένη χρηματοδότηση από εθνικούς ή κοινοτικούς πόρους. Αρκεί οι έρευνες αυτές να έχουν οργανωθεί με επάρκεια και τους κανόνες της επιστήμης, κάτι που σαφώς μπορεί να κριθεί και να απο-

τιμηθεί· αυτό όμως δεν μπορεί να γίνει αν εκ των προτέρων ό,τι δεν εντάσσεται σε χρηματοδοτούμενο ερευνητικό πρόγραμμα απορρίπτεται ως ατομική μάλλον επιλογή κάθε μέλους ΔΕΠ και όχι ως συστηματικό ερευνητικό έργο.

Πρέπει εδώ να τονιστεί ότι και πάλι δεν απαξιώνονται τα χρηματοδοτούμενα και τα ανταγωνιστικά ερευνητικά προγράμματα, καθώς μάλιστα το Εργαστήριο, όπως και παρακάτω θα φανεί, έχει κατά καιρούς διεκδικήσει και πάρει τέτοια προγράμματα. Εκείνο που τονίζεται εδώ είναι ότι δεν ωφελεί η απολύτως κανονιστική και στεγνά τεχνοκρατική αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, αλλά χρειάζεται ευρύς και κοινός νους αλλά και γνώση των ιδιαιτεροτήτων κάθε επιστημονικού πεδίου, ώστε να γίνεται ορθή και δίκαιη αποτίμηση του ερευνητικού έργου, που θα απεικονίζει όχι τις ιδέες και τις επιλογές όσων διαμορφώνουν και εξυπηρετούν ανάλογες θεσμικές ρυθμίσεις, αλλά την πραγματική ερευνητική κατάσταση και πρόοδο του ελληνικού ακαδημαϊκού χώρου.

Για να γίνει αυτό, πρέπει να αλλάξουν και να προσαρμοστούν ορισμένες από τις παραμέτρους και τις θεσμικές ρυθμίσεις που ήδη υφίστανται σχετικά με παρόμοια ζητήματα, και τούτο μπορεί να πραγματοποιηθεί με την εισήγηση των πρυτανικών αρχών των ελληνικών ΑΕΙ προς το Υπουργείο Παιδείας και την αντίστοιχη υιοθέτηση από αυτό των σχετικών προτάσεων. Σε μια διαδικασία κατά την οποία η πολιτική ηγεσία αποφασίζει και τα πανεπιστήμια απλώς πειθήνια εφαρμόζουν, ανάλογες προτάσεις ακούγονται απολύτως ουτοπικές. Αντιθέτως, σε μια διαδικασία γόνιμου και ισότιμου διαλόγου, κατά τον οποίο οι μεν εκάστοτε πρυτανικές αρχές θα ακούν και θα υιοθετούν τις προτάσεις όλων των συναδέλφων του πανεπιστημίου τους –και όχι μόνο τις δικές τους εμπειρίες και τις πρακτικές των ομοτέχνων τους–, και το Υπουργείο θα θελήσει να δημιουργήσει πραγματικά εργαλεία αποτύπωσης και εκτίμησης της ενεστώσας ερευνητικής προσφοράς του ελληνικού ακαδημαϊκού χώρου, πολλά και σημαντικά μπορούν να γίνουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Φυσικά, το ερευνητικό έργο των ανθρωπιστικών σπουδών οφείλει να συμμορφώνεται προς τις επιστημονικές πειθαρχίες του χώρου αυτού. Οφείλει, για παράδειγμα, να έχει ιστορική προοπτική, να ασκεί αυστηρό, από άποψη μεθόδου, έλεγχο στις πηγές, να αποκλείει θεωρήσεις εθνοκεντρικού επαρχιωτισμού, να συμπλέει με τις επιστημονικές εξελίξεις των ανάλογων επιστημονικών κλάδων διεθνώς. Οφείλει να αναπτύσσεται σε ένα περιβάλλον επιστημονικού κοσμοπολιτισμού, τον οποίο πρέπει να συνδυάζει με τους συχνά τοπικούς, από θεματολογική άποψη, προσανατολισμούς του. Και βέβαια πρέπει να ξετάζει τα πράγματα υπό το πρίσμα της διεθνοποίησης των ερευνών και των θεωρήσεών του.

Ωστόσο, είναι αναγκαίο να αναπροσαρμοστεί τόσο η άποψη της Πολιτείας όσο και η στάση ορισμένων πανεπιστημιακών διοικήσεων απέναντί τους, ώστε να μην αντιμετωπίζονται με συχνά υποτιμητικό τρόπο, με δυσπιστία και ενίοτε με ειρωνεία, αλλά να τους αναγνωρίζεται η σπουδαία συμβολή

σε διαδικασίες που δεν συνδέονται μεν άμεσα με την αγορά εργασίας, ούτε προσφέρονται για την εκπόνηση «βιομηχανικών διδακτορικών», αλλά σχετίζονται με ζητήματα ταυτότητας και με το σπουδαίο θέμα της ανάπτυξης ενός ηθικού κριτηρίου για τη χρήση –έξω από κάθε λογική κατάχρησης- των σύγχρονων τεχνολογιών αιχμής.

Από όσα εκθέσαμε παραπάνω προκύπτει, νομίζω, ότι η ουσιαστική επιβολή, μέσω κανονισμών, ρυθμίσεων και υιοθέτησης –ενίοτε δε και θεσμοθέτησης- συγκεκριμένων και μονόπλευρων αντιλήψεων και κριτηρίων, από τη διοίκηση των πανεπιστημίων κατευθύνσεων και τρόπων άσκησης του ερευνητικού έργου των μελών ΔΕΠ δεν είναι συμβατή με το πνεύμα της ελευθερίας που διέπει την οργάνωση και άσκηση της ακαδημαϊκής έρευνας. Βεβαίως, ένα πανεπιστημιακό Εργαστήριο υφίσταται και λειτουργεί εντός των πλαισίων ενός Τμήματος, μιας Σχολής και ενός ΑΕΙ και δεν μπορεί, ούτε πρέπει, να αυτονομείται και να αγνοεί την ευρύτερη στρατηγική του ιδρύματος στο οποίο ανήκει σχετικά με την ερευνητική πολιτική του. Εκείνο που υποστηρίζουμε είναι ότι ακριβώς αυτή η στρατηγική στη χάραξη και την υλοποίησή της πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις ομάδες επιστημών που υφίστανται στο κάθε ίδρυμα, να περιλαμβάνει ρυθμίσεις και προβλέψεις που να σχετίζονται με τις τυχόν ιδιομορφίες, τα χαρακτηριστικά και τον τρόπο που εργάζονται, και να μην επιβάλει μονόπλευρα απόψεις, διαδικασίες και κριτήρια αξιολόγησης που δεν τους ταιριάζουν.

Συνεπώς, οι εκάστοτε πανεπιστημιακές διοικήσεις πρέπει να χαράσσουν την ερευνητική πολιτική των ιδρυμάτων τους με τρόπο που να περιλαμβάνει όλες τις επιστήμες που διακονούνται στο πανεπιστήμιό τους. Αυτό και δίνει δυνατότητες πολυθεματικής, πολυεπιστημονικής και διεπιστημονικής ανάπτυξης του ερευνητικού έργου στο πανεπιστήμιο, αλλά και συμβάλει στο να μην αποξενώνονται μέλη ΔΕΠ ψυχολογικά και οργανικά από το ίδρυμα στο οποίο υπηρετούν, αισθανόμενοι ότι αντιμετωπίζονται ως «δεύτερης κατηγορίας» ερευνητές και μάλιστα σε ένα ακαδημαϊκό περιβάλλον που επιδιώκει την ισοτιμία των επιστημονικών κλάδων, τη συνέργεια και τη συμπερίληψη όλου του προσωπικού στις ποικίλες δράσεις του.

Σε μια εποχή που ο άκριτος θαυμασμός για τα επιτεύγματα της Τεχνητής Νοημοσύνης (ΤΝ) αγγίζει τα όρια της υπερβολής, τόσο από την πλευρά της πολιτικής όσο και από εκείνη της ακαδημαϊκής κοινότητας, οι ανθρωπιστικές επιστήμες έχουν προχωρήσει ένα βήμα παραπέρα από την απλή εκζήτηση των εφαρμογών της στις ερευνητικές τους προσεγγίσεις: ασχολούνται ήδη με τα κριτήρια και τους όρους χρήσης της, ώστε να μην περάσουμε στη «μετα-ανθρώπινη» εποχή και να μην αφήσουμε τις μηχανές να αναλάβουν τον έλεγχο της ζωής μας. Με λίγα λόγια, αναζητά τους τρόπους που θα κάνουν την ΤΝ απαραίτητο εργαλείο για τη βελτίωση της καθημερινότητάς μας και όχι δυνάστη και τύραννο μιας πιθανής μελλοντικής –και αναπόδραστα ζοφερής– ανθρώπινης καθημερινότητας.

Γι' αυτό ίσως και οι κλασικές και ανθρωπιστικές σπουδές γενικότερα, που καλλιεργούν την κριτική δυνατότητα πρόσληψης του κόσμου και του «άλλου» θεωρούνται συχνά περιττή πολυτέλεια και μπαίνουν στο στόχαστρο των εκφραστών της σχετικοποίησης των πάντων. Αν στο πλαίσιο αυτό συνεχιστεί η υποτίμηση και η συρρίκνωση των ανθρωπιστικών σπουδών στον ακαδημαϊκό χώρο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, κατ' εμέ κριτή, σχετικά σύντομα η ανθρωπότητα θα βρεθεί στην κατάσταση μιας τεχνολογικά εξελιγμένης βαρβαρότητας, μιας ποιοτικά σταθμισμένης και πιστοποιημένης απανθρωπίας.

Συνεπώς, οι ανθρωπιστικές σπουδές πρέπει να αποτελέσουν τις βάσεις για την ανάπτυξη ενός νέου ανθρωπισμού, που σε συναρμογή με τις τεχνολογίες αιχμής θα βάλει και πάλι ως στόχο του ανθρώπου όχι τον «ευδαίμονα», αλλά τον «ωφέλιμο» και «λυσιτελή» βίο. Πανεπιστημιακή εκπαίδευση και ακαδημαϊκή ζωή χωρίς αυτές τις αξίες, χωρίς τη σύνθεση και συναρμογή των ανθρωπιστικών σπουδών και των επιστημών, μπορεί να διαμορφώνει τεχνολογικά και τεχνικά ενημερωμένους πολίτες, δεν διαμορφώνει όμως συγκροτημένες προσωπικότητες. Κι αυτό είναι το βασικό κόστος για τα ανά τον κόσμο ακαδημαϊκά ιδρύματα που επιλέγουν συνειδητά να ακρωτηριάσουν τις ανθρωπιστικές σπουδές προς όφελος των αριθμών, των δεικτών και των στατιστικών δεδομένων, αναλύσεων και προβολών.

Αυτό αποτελεί τη βάση επί της οποίας στηρίζεται η ερευνητική υπόσταση των ανθρωπιστικών σπουδών. Σπουδών που δεν σχετίζονται με την ευημερία των δεικτών και των αριθμών, που δεν αποτελούν εργαλεία μιας «σφιχτής» διοίκησης –πραγμάτων παροδικών που συχνά απαλείφονται μαζί με τους εκπροσώπους και εισηγητές τους–, αλλά έχουν να κάνουν με την ευζωία, τελικά δε και με την επιβίωση, των ανθρώπων, αυτών που βρίσκονται στο κέντρο τους ως προς την ιστορία και τον πολιτισμό, την ταυτότητα και την παράδοσή τους, ως προς την ιδιοπροσωπία και την ίδια την ανθρώπινη υπόστασή τους.

Γιατί ισχύει πάντοτε, με ιδιαίτερη δε ισχύ στην εποχή μας, η κλασική ρήση του Πλάτωνα: *«πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται»* (Μενέξενος, 246e – 247b).

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΣΤΑΣΗΣ Ε.Π.Ε.Σ.

A

**ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ
ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ**
ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

Η ιστορία των προσπαθειών για την ίδρυση μιας σχετικής με τη μελέτη του λαϊκού πολιτισμού ακαδημαϊκής ερευνητικής μονάδας στο ΔΠΘ ξεκίνησε τον Απρίλιο του 1999, όταν μαζί με τη συνάδελφο τότε, Επίκουρη Καθηγήτρια κα. Φ. Τσιμπιρίδου, υποβάλαμε πρόταση και σχέδιο για την ίδρυση «Εργαστηρίου Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Λαογραφίας», στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας (ΤΙΕ) του ΔΠΘ. Ακολούθησαν πολλές, για ποικίλους λόγους που δεν είναι του παρόντος, άκαρπες σχετικές προσπάθειες και τελικά το 2010, μαζί με τον συνάδελφο στο ΤΙΕ του ΔΠΘ, Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Β. Δαλκαβούκη, υποβάλαμε πρόταση για την ίδρυση «Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας», το οποίο πριν ακόμη από την επίσημη ίδρυσή του οργανώσαμε και εξοπλίσαμε, ώστε να λειτουργήσει σε εκπαιδευτικό και ερευνητικό επίπεδο από το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012 κ. εξ., και το οποίο ανέπτυξε διεθνείς επιστημονικές συνεργασίες¹.

Το «Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας» ιδρύθηκε τελικά το 2015² και σε αυτό εντάχθηκαν οι συνάδελφοι του ΤΙΕ³ Β. Δαλκαβούκης, Επίκουρος Καθηγητής [(σήμερα: Καθηγητής) γνωστικό αντικείμενο: Εθνογραφία του Ελλαδικού Χώρου], Αικ. Μάρκου, Επίκουρη Καθηγήτρια [(σήμερα: Καθηγήτρια) γνωστικό αντικείμενο: Κοινωνική και ιστορική ανθρωπολογία του βαλκανικού χώρου], Ν. Μαχά-Μπιζούμη, Επίκουρη Καθηγήτρια [(σήμερα: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια) γνωστικό αντικείμενο: Λαογραφία: Λαϊκή Τέχνη], Β. Κράββα, Επίκουρη Καθηγήτρια [(σήμερα: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια) γνωστικό αντικείμενο: Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ανθρωπολογίας της Κατανάλωσης] και Θ. Κούγκουλος, Επίκουρος Καθηγητής (γνωστικό αντικείμενο: Σημειωτική – Λογοτεχνική ανάλυση και πολιτισμική ερμηνεία). Επίσης, οι συνάδελφοι Μ. Σέργης, Αναπληρωτής Καθηγητής [(αργότερα: Καθηγητής) γνωστικό αντικείμενο: Λαογραφία] και Ελ. Χαρατσίδης, Επίκουρος Καθηγητής [(αργότερα: Αναπληρωτής Καθηγητής) γνωστικό αντικείμενο: Εθνογραφία του Παρευξείνιου χώρου] του Τμήματος Γλώσσας, Πολιτισμού και Φιλολογίας Παρευξείνιων Χωρών, ως την αφυπηρέτησή τους το 2019 και το 2022 αντιστοίχως, δεδομένου ότι το Εργαστήριο υπαγόταν στη Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του ΔΠΘ, όπου ανήκαν και τα δύο αυτά Τμήματα.

¹ Βλ. σχετικά V. Chrysanthopoulou – J. L. Bacas, «The Ethnological Sciences in Greece since the Late 1980s: The view from Folklore and Social Anthropology», στον τόμο Klaus Roth (επιμ.), *Changing Paradigms. The State of the Ethnological Sciences in Southeast Europe – Ethnologia Balkanica. Journal for Southeast European Anthropology* 17 (2014), σ. 109.

² ΦΕΚ 1390 τ. Β' (6 Ιουλίου 2015), σ. 15212-15214, αρ. απόφασης Α4777.

³ Οι αναφορές στις ακαδημαϊκές βαθμίδες των συναδέλφων γίνονται αναλόγως της βαθμίδας που κατείχαν όταν πραγματοποιήθηκε κάθε δράση και ασχέτως της βαθμίδας που κατέχουν σήμερα.

Τον Οκτώβριο του 2015, η Γενική Συνέλευση του ΤΙΕ του ΔΠΘ με εξέλεξε Διευθυντή του Εργαστηρίου⁴ για την τριετία 2015-2018. Η εκλογή μου στη διεύθυνση του Εργαστηρίου ανανεώθηκε παμψηφεί από τη Συνέλευση του ΤΙΕ τον Οκτώβριο του 2018, για την τριετία 2018-2021. Επίσης, εκλέχθηκα ακολούθως τον Ιούνιο του 2021 Διευθυντής για την τριετία 2021-2024 και τον Μάιο του 2024 για την τριετία 2024-2027.

Τον Ιανουάριο του 2016 στο Εργαστήριο εντάχθηκε και το μέλος ΕΤΕΠ του ΤΙΕ Στ. Κιοτσέκογλου –ώστε να είναι ανοικτό και να δέχεται φοιτητές σε καθημερινή βάση, ενώ παράλληλα να υποστηρίζεται τεχνικά και γραμματειακά το επιτελούμενο εκπαιδευτικό και ερευνητικό έργο–, ο οποίος εξελίχθηκε σε ΕΔΙΠ, μετά την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος. Από το ακαδημαϊκό έτος 2017-2018 στο Εργαστήριο εντάχθηκε και το μέλος ΕΔΙΠ του Τμήματος κ. Θ. Κούγκουλος, Δρ Φιλολογίας, ο οποίος, όπως και παραπάνω σημειώθηκε, αργότερα εκλέχθηκε σε θέση Επίκουρου Καθηγητή, και ως μέλος ΔΕΠ εντάχθηκε στο Εργαστήριο, διακονώντας το αντικείμενο της «Σημειωτικής».

Συνεπώς στο Εργαστήριο έχουν ενταχθεί και υπηρετούν τα μέλη ΔΕΠ του ΔΠΘ που ασχολούνται με τη Λαογραφία, την Κοινωνική και Πολιτισμική Ανθρωπολογία, και τη Σημειωτική, με ερευνητικό και συγγραφικό έργο σε διάφορους κλάδους των επιστημών αυτών⁵. Η βασική στόχευση της ερευνητικής ταυτότητας του Εργαστηρίου είναι η μεθοδική καταγραφή και επιστημονική μελέτη του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού, παραδοσιακού, νεότερου και σύγχρονου, με τα εργαλεία μιας διεπιστημονικής προσέγγισης, στο πλαίσιο ενός γόνιμου επιστημονικού διαλόγου της Λαογραφίας με την Κοινωνική Ανθρωπολογία⁶, ο οποίος καλλιεργείται και προάγεται συστηματικά στις δράσεις του.

⁴ «Πρωτοπορεί το ΔΠΘ ιδρύοντας Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας», *Ο Χρόνος* 13705 (9 Οκτωβρίου 2015), σ. 1, 15. Ν. Ορφανός, «Επιστημονικές κατακτήσεις του Καθηγητή κ. Μανόλη Γ. Βαρβούνη», *Σαμιακών Βήμα* 4008 (21 Δεκεμβρίου 2015), σ. 8.

⁵ Βλ. σχετικά Μ. Γ. Βαρβούνης, «Η μελέτη του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού στο πλαίσιο του διαλόγου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας: το παράδειγμα του 'Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας' στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης», στον τόμο Κ. Α. Климова – И. В. Тресорукова (επιμ.), *VII международную конференцию «Греческая традиционная культура»*, Москва 2021, έκδ. Кафедра византийской и новогреческой филологии филологического факультета МГУ им. М.В. Ломоносова, σ. 13-19.

⁶ Βλ. σχετικά Μ. Γ. Βαρβούνης, «Εισαγωγή. Η συμβολή του 'Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας' του ΔΠΘ στην ανάπτυξη του διαλόγου μεταξύ των δύο επιστημών», στον τόμο Μ. Γ. Βαρβούνης (επιμ.), *Ο σύγχρονος Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός: μεταξύ Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας αφιερωμένης στον Ομότιμο Καθηγητή Μηνά Αλ. Αλεξιάδη*, Κομοτηνή 2020 (έκδ. ΔΠΘ / Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών / Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας – Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας – Σειρά: Μελέτες Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας – 10 / εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»), σ. 13-35.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ

B

**ΤΟ «ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΑΡΧΕΙΟ»**

Στο Εργαστήριο εντάχθηκε το πρωτογενές λαογραφικό υλικό που συλλέγεται στο Τμήμα από το 1993 και αποτελεί το «Λαογραφικό Αρχείο» του Τμήματος, αποτελείται δε από χειρόγραφες συλλογές πρωτογενούς λαογραφικής ύλης, καταγραφές ήχου και εικόνας, αναλογικές και ψηφιακές, καθώς και ορισμένα μουσειακά αντικείμενα⁷. Το υλικό αυτό καταλογογραφείται, εμπλουτίζεται και αποτελεί αντικείμενο έρευνας και άντλησης λαογραφικών πληροφοριών, τόσο για ερευνητές, όσο και για προπτυχιακούς, μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς φοιτητές, στα πλαίσια των σπουδών τους⁸. Η ερευνητική ενασχόληση με το υλικό αυτό, αλλά και ο διαρκής εμπλουτισμός του με νέες επιτόπιες έρευνες και καταγραφές, αποτελεί βασική ερευνητική εργασία και προτεραιότητα του Εργαστηρίου⁹.

- ⁷ V. Chrissanthopoulou, «Students' Collections of Ethnographic Material in the Folklore Museum and Archives of the University of Athens: Continuity and Change in Folklore Theory and Methodology», στον τόμο Ev. Karamanes (επιμ.), *Du terrain á l' archive. Les archives de folklore et d' ethnologie entant que poles de recherche, d' education et de culture / Από την επιτόπια έρευνα στο αρχείο. Τα λαογραφικά και εθνολογικά αρχεία ως πόλοι έρευνας, εκπαίδευσης και πολιτισμού. Διεθνές Συνέδριο για τα 100 χρόνια του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών (1918 – 2018) – 310 Συνέδριο του Δικτύου Fer – Eurethno του Συμβουλίου της Ευρώπης – 1^ο Συνέδριο της Γαλλόφωνης Ομάδας Εργασίας της Société Internationale d' Ethnologie et de Folklore (SIEF). Athènes – Αθήνα 2019*, σ. 445. Η ίδια, «Φοιτητικές συλλογές λαογραφικού υλικού στο Λαογραφικό Μουσείο και Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών: συνέχεια και αλλαγή στη λαογραφική θεωρία και μεθοδολογία», *Επετηρίς Κέντρου Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας* 35-36 (2014-2019) Α', σ. 262.
- ⁸ Κατάλογο των συλλογών πρωτογενούς λαογραφικού υλικού του Εργαστηρίου ως το 2010 βλ. στο δημοσίευμα: Μ. Γ. Βαρβούνης, *Το «Λαογραφικό Αρχείο» του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης*, Αθήνα 2010 –σε συνεργασία με τις Σ. Τσάλα, Ευ. Μπότση, Α. Νουνανάκη, Π. Ποτούρη (έκδ. Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία – *Λαογραφία. Δελτίον της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας*, παράρτημα αρ. 13). Στο πλαίσιο του Επιστημονικού Colloquium του ΤΙΕ, στις 11 Ιανουαρίου 2023, ο γράφων, ως Διευθυντής του Εργαστηρίου, με την Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη παρουσίασαν το θέμα «Η άσκηση των φοιτητών και των φοιτητριών στη συλλογή λαογραφικού υλικού από τον ύλο και τον υλικό πολιτισμό: το ερευνητικό έργο του Έργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας' του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας», όπου συνομίλησαν σχετικά με τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές δράσεις του Εργαστηρίου, στο πλαίσιο του επιστημονικού έργου του.
- ⁹ Βλ. Ελ. Π. Αλεξάκης, *Λαογραφία ή Ανθρωπολογία οίκου; Ζητήματα μεθόδου και θεωρίας*. Αθήνα 2015, σ. 23 σημ. 4. Υλικό από το αρχείο αυτό έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλές μεταπτυχιακές και διδακτορικές διατριβές, καθώς και σε άλλες συναφείς ερευνητικές εργασίες και δημοσιεύσεις, βλ. για παράδειγμα Ν. Κόκκας, *Τα Δημοτικά Τραγούδια των Πομάκων της Θράκης στο πλαίσιο της βαλκανικής μουσικής παράδο-*

Το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2015-2016, στο Εργαστήριο εργάστηκαν και εκπαιδεύτηκαν πενήντα φοιτητές, ενώ το αντίστοιχο εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2016-2017 εργάστηκαν και εκπαιδεύτηκαν τριάντα φοιτητές του Τμήματος, στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Υπό την επίβλεψη και την καθοδήγησή μου, και με τη συνεργασία του ειδικού στους υπολογιστές και Δρ Πληροφορικής, κ. Κ. Σγουρόπουλου, καταρτίστηκε πλήρης ηλεκτρονικός κατάλογος, με διάφορες εφαρμογές και δυνατότητες αναζητήσεων στοιχείων, του πρωτογενούς αυτού λαογραφικού υλικού, ο οποίος έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Εργαστηρίου, ώστε το υλικό αυτό να αξιοποιηθεί από κάθε ενδιαφερόμενο ερευνητή¹⁰.

Σημειωτέον ότι για λόγους ομοιομορφίας στη διεξαγωγή της επιτόπιας έρευνας και στην καταγραφή του ακολουθούνται κατά κανόνα οι σχετικές οδηγίες του καθηγητή Γ. Σπυριδάκη¹¹, με βάση τις οποίες έχουν συγκροτηθεί ανάλογες συλλογές και άλλων πανεπιστημιακών λαογραφικών αρχείων στην Ελλάδα, με κυριότερη εκείνη του Τομέα Βυζαντινής Φιλολογίας και Λαογραφίας, στη Φιλοσοφική Σχολή του πανεπιστημίου Αθηνών¹².

Τον Σεπτέμβριο του 2023 στις συλλογές του Εργαστηρίου εντάχθηκε το υλικό που στάλθηκε από το Δημοτικό Σχολείο Λουτρόπολης Θερμής Λέσβου, όπου υλοποιήθηκε, από το 2019, μαζί με τη Δημόσια Βιβλιοθήκη Μυτιλήνης (και από το 2021 και με το Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου –του οποίου φοιτητές κάνουν την πρακτική τους άσκηση στο σχολείο) το πρόγραμμα «Ψηφιοποιώ την ιστορία του τόπου μου», μέσω του οποίου ψηφιοποιούνται από τους μαθητές παλιές φωτογραφίες και καταγράφονται οι ιστορίες που τις συνοδεύουν. Πολλές από τις φωτογραφίες και τις ιστορίες που έχουν καταγραφεί αφορούν βιώματα προσφυγικών οικογενειών, που μετακινήθηκαν από τη Μικρά Ασία στη Λέσβο το 1922. Οι ιστορίες αυτές αποτέλεσαν την πρώτη ύλη για διηγήματα που έγραψαν μαθητές στο «Εργαστήρι Δημιουργικής Γραφής» του Σχολείου, που βασίζονται σε προσω-

σης. Συγκριτική μελέτη πολιτιστικών αλληλεπιδράσεων και διερεύνηση δυνατοτήτων παιδαγωγικής αξιοποίησής τους 2, Κομοτηνή 2021 (διδ. διατρ.: ΔΠΘ), σ. 960-961.

¹⁰ Σχετική αναφορά βλ. www.laographiki.gr (1 Οκτωβρίου 2016) [Γ. Χ. Κούζας].

¹¹ Πρβλ. Γ. Κ. Σπυριδάκης, «Οδηγία προς συλλογήν λαογραφικής ύλης», *Επετηρίς Λαογραφικού Αρχείου* 13-14 (1960-1961), σ. 73-74. Δ. Α. Πετρόπουλος, *Οδηγίες για τη συλλογή λαογραφικού υλικού*, Θεσσαλονίκη 1963.

¹² Για τις συλλογές αυτές, βλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, «Πανεπιστημιακά Λαογραφικά Αρχεία: Συγκρότηση, περιεχόμενο και αξιολόγηση», *Λαογραφία* 42 (2010-2012), *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου 100 χρόνια Ελληνικής Λαογραφίας 1909-2009 (Πανεπιστήμιο Αθηνών, 11-13 Μαρτίου 2009) – Πρακτικά Ημερίδας «Η έρευνα των λαϊκών διηγήσεων στον ελληνικό και τον διεθνή χώρο»*. Επιστημονική επιμέλεια: Μ. Αλ. Αλεξιάδης – Γ. Χ. Κούζας, σ. 113-127.

πικές ιστορίες προσφύγων, τις οποίες αφηγήθηκαν υπερήλικες κάτοικοι της περιοχής με προσφυγική καταγωγή. Το υλικό αυτό δωρήθηκε στο Εργαστήριο με μέριμνα του Διευθυντή του.

Στο πλαίσιο του Επιστημονικού Colloquium του ΤΙΕ, στις 11 Ιανουαρίου 2023, παρουσιάσαμε μαζί με την Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη το θέμα: «Η άσκηση των φοιτητών και των φοιτητριών στη συλλογή λαογραφικού υλικού από τον άυλο και τον υλικό πολιτισμό: το ερευνητικό έργο του Έργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας» του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας», όπου συνομιλήσαμε σχετικά με τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές δράσεις του Εργαστηρίου, στα πλαίσια του επιστημονικού έργου του.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ Ε.Π.Θ.

T

**ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ
ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ**

Θα αναφερθούν στη συνέχεια όλες οι ερευνητικές δράσεις και τα προγράμματα του Εργαστηρίου, είτε αυτά αποτελούν εσωτερικά προγράμματα, είτε υποβλήθηκαν χωρίς να τύχουν χρηματοδότησης, είτε χρηματοδοτήθηκαν και εκτελέστηκαν. Κι αυτό επειδή όλα αυτά δείχνουν το μέγεθος και την έκταση της ερευνητικής δράσης του Εργαστηρίου και των μελών του, με βάση ότι τα μη χρηματοδοτηθέντα ακόμη προγράμματα είναι οργανωμένα και αναμένουν τη χρηματοδότησή τους, σε κάθε δε περίπτωση απαιτήθηκε πολυήμερη κάθε φορά ερευνητική εργασία, για να συνταχθούν και να οργανωθούν¹³.

Τον Οκτώβριο του 2016, το Εργαστήριο συνέταξε και υπέβαλε στο Υπουργείο Μακεδονίας – Θράκης και σε σωματεία Ιμβρίων της Ελλάδας και του εξωτερικού πρόταση για την υλοποίηση ερευνητικού προγράμματος με τίτλο «Όψεις του λαϊκού πολιτισμού της Ίμβρου: παράδοση και νεωτερικότητα. Συνέχειες, ασυνέχειες, μετασχηματισμοί. Από την Ίμβρο στην Ελλάδα». Το πρόγραμμα αυτό είχε εμένα ως Επιστημονικό Υπεύθυνο και σχεδιάστηκε με τη συμμετοχή και τη συνεργασία των Αναπληρωτή Καθηγητή ΤΕΦΑΑ / ΔΠΘ Δ. Γουλιμάρη, Αναπληρωτή Καθηγητή ΤΓΦΠΠΧ / ΔΠΘ Μ. Σέργη, Δρ Ν. Μαχά-Μπιζούμη και Δρ Γ. Κούζα.

Επίσης, το Εργαστήριο οργάνωσε και διεκπεραίωσε το ερευνητικό πρόγραμμα «Λαογραφία και Εθνογραφία του αστικού χώρου» (Νοέμβριος 2016 – Ιανουάριος 2018), με εμένα ως Επιστημονικό Υπεύθυνο και συνεργάτες τον Δρ Γ. Κούζα, τη Δρ Ν. Μαχά-Μπιζούμη και τη Δρ G. Blagojević, κύρια ερευνήτρια του Institute of Ethnography της Serbian Academy of Sciences and Arts. Από το πρόγραμμα αυτό, που στηρίχθηκε σε ιδιωτικές χορηγίες, προήλθαν ένα βασικό υλικό καταγραφής της ενεστώσας κατάστασης των μελετών αστικής Λαογραφίας στον ευρωπαϊκό και αμερικανικό επιστημονικό χώρο, που μπορεί να χρησιμεύσει ως οδηγός για την ανάπτυξη της αστικής λαογραφίας στην Ελλάδα, όσο και ανάλογες επιστημονικές δημοσιεύσεις, οι οποίες αναφέρονται αναλυτικά παρακάτω.

Το ερευνητικό πρόγραμμα «Τοπικός τύπος, νησιωτικότητα και καθημερινότητα: συμβολή στη σύγχρονη και νεωτερική Λαογραφία» εγκαινιάστηκε από το Εργαστήριο τον Μάρτιο του 2017. Στο πλαίσió του, καταρτίστηκε αρχείο τοπικού τύπου από τη Σάμο και την Κάσο, κατατάχθηκαν οι εφημερίδες και αποδελτιώθηκαν τα βασικά τους θέματα, ως πιλοτική περίπτωση μελέτης του λαογραφικού υλικού για τη μελέτη του λαϊκού πολιτισμού, το οποίο μπορούν να προσφέρουν οι τοπικές εφημερίδες, ιδίως δε οι εφημερίδες των εθνοτοπικών συλλόγων. Διευθυντής του προγράμματος είναι ο Διευθυντής του Εργαστηρίου, και σε αυτό εκπαιδεύονται κάθε χρόνο προπτυχιακοί φοιτητές του ΤΙΕ, στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ για την πρακτική άσκηση των φοιτητών.

¹³ Βλ. σχετικά Μ. G. Varvounis, «The 'Laboratory of Folklore and Social Anthropology' in Democritus University of Thrace: a contribution to the development of contemporary Folklore Studies in Greece», *Καθέδρα. Kathedra of Byzantine and Modern Greek Studies. Scientific Journal of Society of Modern Greek Studies* 12: 3 (2022), σ. 21-38.

Επίσης, τον Ιούνιο του 2017 το Εργαστήριο συμμετείχε με τον Διευθυντή και τη συνεργάτιδά του, κα Ν. Μαχά-Μπιζούμη, στον σχεδιασμό και στην υποβολή του ερευνητικού προγράμματος «Θρακογραφία». Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε σε συνεργασία με την Εταιρεία Πληροφορικής «Τελεστώ», το «Εργαστήριο Χαρτογραφίας» του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ) και το «Εθνολογικό Μουσείο Θράκης», και εντάχθηκε στο «ΕΠΑνΕΚ 2014-2020: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Άνταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία», και μάλιστα στην ενιαία δράση κρατικών ενισχύσεων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας «Ερευνώ - Δημιουργώ - Καινοτομώ».

Στόχος του προγράμματος αυτού, η δημιουργία ενός συστήματος γνώσης για τον λαϊκό πολιτισμό της Μείζονος Θράκης στον χώρο και στον χρόνο, με σημασιολογική αναπαράσταση και διασύνδεση της πληροφορίας. Πρόκειται για μια ολιστική προσέγγιση με στόχο τη δημιουργία πλατφόρμας πολυμεσικού υλικού (vídeos, εικόνες, κείμενα, χάρτες, τρισδιάστατες αναπαραστάσεις) και εφαρμογής επαυξημένης πραγματικότητας για έξυπνες συσκευές σε πραγματικό χρόνο¹⁴.

Στο Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας έχουν συγκροτηθεί, ως αποτέλεσμα εσωτερικών ερευνητικών προγραμμάτων του, ηλεκτρονικές βιβλιογραφικές βάσεις με θέμα α) τη Θράκη και β) την πρωτότυπη ελληνική πεζογραφία του 19^{ου} αιώνα. Οι βάσεις φιλοξενούνται σε ειδικό ηλεκτρονικό υπολογιστή και θα είναι ανοιχτές σε κάθε επιστήμονα, μελετητή και φοιτητή, ο οποίος θα θελήσει να τις συμβουλευτεί εντός του χώρου του Εργαστηρίου. Υπό την επίβλεψή μου, ως Διευθυντή του Εργαστηρίου και Προέδρου του Τμήματος, και την επιστημονική επιμέλεια του μέλους ΕΔΙΠ του Τμήματος και μέλους του Εργαστηρίου, Θ. Κούγκουλο, επιδιώκεται η συνεργασία και η αξιοποίηση ποικίλων ερευνητικών δράσεων των φορέων και του επιστημονικού δυναμικού της ευρύτερης περιοχής της έδρας του ΔΠΘ.

¹⁴ Για τις μεθοδολογικές αρχές και τις θεωρητικές βάσεις της μελέτης του θρακικού παραδοσιακού και λαϊκού πολιτισμού στο ΔΠΘ, αλλά και τον προγραμματισμό των σχετικών ερευνητικών δράσεων, βλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, «Η μελέτη του λαϊκού πολιτισμού της Θράκης στο Εθνολογικό Μουσείο Θράκης και στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης - Δρόμοι παράλληλοι και τεμνόμενοι», *Ενδοχώρα* 111-112 (2019), σ. 34-39. Ο ίδιος, «Το Έθνολογικό Μουσείο Θράκης - Αγγελική Γιαννακίδου», ο θρακικός λαϊκός πολιτισμός και το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης», στον τόμο Μ. Γ. Βαρβούνης - Θ. Β. Κούγκουλο (επιμ.), *Ο λαϊκός πολιτισμός της Θράκης και η διαχείρισή του. Τιμητικό αφιέρωμα στην ιδρύτρια και πρόεδρο του «Εθνολογικού Μουσείου Θράκης» Αγγελική Γιαννακίδου*, Κομοτηνή 2019 (έκδ. ΔΠΘ / Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών / Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας - Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας - Σειρά: Μελέτες Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας - 6 / εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»), σ. 13-26.

Στο παραπάνω πλαίσιο, η βάση ψηφιοποιημένης βιβλιογραφίας για τη Θράκη στηρίζεται σε αξιέπαινη πρωτοβουλία ομάδας πολιτών της Θράκης, που συγκρότησε ο κ. Θ. Κυρκούδης, η οποία χρηματοδότησε και πραγματοποίησε την ψηφιοποίηση όλων των τόμων των ιστορικής σημασίας περιοδικών *Θρακικά* και *Αρχείον του Θρακικού και Λαογραφικού Γλωσσικού Θησαυρού*. Το ψηφιακό υλικό στη μορφή που έχει κατατεθεί στο Εργαστήριο παρέχει τη δυνατότητα στους ερευνητές να αναζητούν οποιονδήποτε όρο της επιλογής τους, μετά δε από σχετική άδεια του «εν Αθήναις Θρακικού Κέντρου», το ψηφιοποιημένο υλικό των θρακικών περιοδικών αναρτήθηκε και στην ιστοσελίδα του Εργαστηρίου.

Έτσι λοιπόν, το Εργαστήριο, ήδη από τον Ιανουάριο του 2018 έχει αναρτήσει στο διαδίκτυο, μέσω της ιστοσελίδας του, όλους τους τόμους του περιοδικού *Θρακικά* (1928-1974) και του *Αρχείου Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού* (1934-1976). Τα δύο αυτά περιοδικά, που αποτελούν πραγματικό αρχείο της μνήμης, κυρίως του ελληνισμού της Ανατολικής Θράκης, και πολύτιμο υλικό για κάθε επιστήμονα, ερευνητή και φοιτητή, είναι προσβάσιμα και ανοιχτά από παντού στον καθένα και έχουν αποκτήσει μία δεύτερη «ζωή» στον επιστημονικό χώρο. Σε συνέχεια λοιπόν της παραπάνω προσπάθειας, το 2025, με βάση το Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Μορφωτικού Ομίλου Κομοτηνής (ΜΟΚ) και του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ του ΔΠΘ (Μάρτιος 2024-2027), που μεταξύ άλλων προβλέπει την καταγραφή, την καταλογογράφηση και την ψηφιοποίηση των αρχειακών συλλογών (φακέλων, λυτών εγγράφων, φωτογραφιών και πάσης φύσεως τεκμηρίων) του ΜΟΚ, με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Επίκουρο Καθηγητή Θ. Κούγκουλο ψηφιοποιήθηκε και το επιστημονικό περιοδικό του ΜΟΚ *Θρακική Επετηρίδα* (11 τόμοι, 1980-2009: <https://he.duth.gr/el/page/ta-periodika-thrakika-arheion-thrakikoy-laografikoy-glossikoy-thisayroy>).

Η ψηφιοποίηση και η ψηφιακή αναγνώριση του κειμένου του κάθε τόμου ολοκληρώθηκε από ομάδα φοιτητών και φοιτητριών του ΤΙΕ στο πλαίσιο της Πρακτικής Άσκησης. Η *Θρακική Επετηρίδα* είναι ένα ακόμη εμβληματικό περιοδικό ανθρωπιστικών επιστημών για τη Θράκη που έχει αφήσει έντονο αποτύπωμα στην έρευνα¹⁵.

Η βάση ψηφιοποιημένης πρωτότυπης ελληνικής πεζογραφίας του 19^{ου} αιώνα έχει καταρτιστεί από τον κ. Θ. Κούγκουλο και τη μεταδιδασκαρική ερευνητριά του Τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου

¹⁵ Βλ. σχετικά Μ. Γ. Βαρβούνης, «Ο 'Μορφωτικός Όμιλος Κομοτηνής' και η μελέτη της ιστορίας και του πολιτισμού της Θράκης», *Erytheia. Revista de estudios bizantinos y neogriegos* 38 (2017), σ. 355-369. Δύο άλλα πρωτοποριακά περιοδικά της Θράκης, ιστορικού, λαογραφικού, φιλολογικού και λογοτεχνικού περιεχομένου, έχουν ήδη ψηφιοποιηθεί και αναρτηθεί στο διαδίκτυο από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: *Θρακικά Χρονικά* του Στέφανου Ιωαννίδη (Ξάνθη, 1960-1992: <https://www.greek-language.gr/periodika/taxonomy/term/384079>) και *Εξώπολις* (Αλεξανδρούπολη, 1994-2011: <https://www.glossa.edu.gr/periodika/mags/exopolis>).

Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) κ. Αν. Τσαπανίδου (σήμερα μέλος ΕΔΙΠ της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών) με αφορμή το αφιερωμένο στον σημαντικό Γάλλο νεοελληνιστή H. Tonnet επιστημονικό συνέδριο *Το ελληνικό «λαϊκό» μυθιστόρημα του 19^{ου} αιώνα: Θεωρητικά Ζητήματα*, που διοργανώνει το Εργαστήριο τον Μάιο του 2018. Προς το παρόν, η συγκεκριμένη βάση ψηφιακής βιβλιογραφίας περιλαμβάνει διακόσιες από τις τετρακόσιες περίπου αυτοτελείς δημοσιεύσεις ελληνικών λαϊκών μυθιστορημάτων του 19^{ου} αιώνα. Στόχος του Εργαστηρίου είναι σε συνεργασία με άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα, επιστημονικούς φορείς και ιδιώτες να συγκεντρώσει ψηφιακά το σύνολο της ελληνικής πεζογραφικής παραγωγής του 19^{ου} αιώνα¹⁶.

Το «Αρχείο Ελένης Σβορώνου» συγκροτήθηκε στο Εργαστήριο τον Σεπτέμβριο του 2018. Πρόκειται για αντίγραφα αρχειακών τεκμηρίων αλλά και για φωτογραφίες παλαιών εκδόσεων και εφημερίδων από τα ΓΑΚ - Αρχεία Σάμου και διάφορα άλλα ελληνικά αρχεία, που αναφέρονται στο ποιητικό, πεζογραφικό και εκδοτικό έργο της ποιήτριας και εκδότριας Ε. Σβορώνου († 1918). Το υλικό αυτό, που εμπλουτίζεται συνεχώς από νεώτερες συμπληρωματικές έρευνες, θα χρησιμεύσει για την άσκηση των φοιτητών στην εκδοτική κειμένων της νεοελληνικής φιλολογίας, με τελικό στόχο τη συγκρότηση και δημοσίευση μιας συγκεντρωτικής έκδοσης των απάντων της.

Το Εργαστήριο οργάνωσε και διεκπεραίωσε, σε συνεργασία με το Етнографски институт САНУ (СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИИЗ БЕОГРАДА, РЕПУБЛИКА СРБИЈА) / Institute of Ethnography SASA (Serbian Academy of Sciences and Arts) το ερευνητικό πρόγραμμα «Different Identities and Functions of Urban Space: A Comparative Study of the Circumstances in Belgrade and Athens» (Ιούνιος 2019 – Ιούνιος 2023), με τον Διευθυντή του ως Επιστημονικό Υπεύθυνο και συνεργάτες τον Δρ Γ. Κούζα, τη Δρ Ν. Μαχά-Μπιζούμη, τον Δρ Θ. Κούγκουλο, τη Δρ G. Blagojević, τη Δρ I. Todorovic, τη Δρ M. Iv. Barišić, τον Δρ S. Radović, τη Δρ J. Đorđević, τον Δρ Al. Krel, τη Δρ S. Žakula και τη Δρ N. Aksić, ερευνητές και ερευνήτριες του Institute of Ethnography της Serbian Academy of Sciences and Arts. Από το πρόγραμμα αυτό, που στηρίχθηκε σε ιδιωτικές χορηγίες, προήλθαν ένα βασικό υλικό καταγραφής της ενεστώσας κατάστασης των μορφών και των εκδηλώσεων της αστικής λαογραφίας στην Αθήνα και το Βελιγράδι, ως μελετών περίπτωσης για τη γενικότερη κατάσταση των μορφών του σύγχρονου λαϊκού πολιτισμού, στην Ελλάδα και στη Σερβία, με συγκριτικές αναφορές και στο ανάλογο υλικό των υπολοίπων βαλκανικών λαών.

¹⁶ «Ένα χρήσιμο εργαλείο για κάθε επιστήμονα, μελετητή, φοιτητή μας συστήνει το Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας», *Παρατηρητής της Θράκης* 7446 (2 Νοεμβρίου 2017), σ. 3. «Μια βάση ψηφιοποιημένης βιβλιογραφίας για τη Θράκη και την ελληνική πεζογραφία του 19^{ου} αιώνα στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας», *Ο Χρόνος* 14196 (2 Νοεμβρίου 2017), σ. 13.

Τον Ιούνιο του 2019 το Εργαστήριο συμμετείχε με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Διευθυντή, στον σχεδιασμό και την υποβολή του ερευνητικού προγράμματος «Θράκη: Από το παρελθόν στο μέλλον. Λαογραφία και Εικονική πραγματικότητα». Η ερευνητική πρόταση σχεδιάστηκε σε συνεργασία με την Εταιρεία Infologic Συμβουλευτική και το «Εθνομολογικό Μουσείο Θράκης», και εντάχθηκε στο Πρόγραμμα «Ερευνών – Δημιουργώ – Καινοτομώ (Β' κύκλος)». Στην ερευνητική ομάδα συμμετείχαν τα μέλη του Εργαστηρίου, Δρ Β. Κράββα, Δρ Ν. Μαχά-Μπιζούμη, Δρ Θ. Κούγκουλος, το μέλος ΕΔΙΠ του ΤΙΕ Δρ Κ. Σγουρόπουλος, η Δρ Π. Δαλακούρα και η Β. Μπαμπέλη από τη Γραμματεία του ΤΙΕ. Στόχος του Προγράμματος είναι η δημιουργία πολυμεσικού περιεχομένου (media content) το οποίο θα αποθηκευτεί στο υπό ανάπτυξη αποθετήριο πολιτισμού και θα χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη εφαρμογών τουριστικής ανάδειξης της Θράκης και του πολιτισμού της. Το περιεχόμενο θα δημιουργηθεί από την ερευνητική ομάδα του Πανεπιστημίου και θα παρουσιάζεται επίσης σε λογισμικά τρισδιάστατης αναπαράστασης και εφαρμογές εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας.

Η θεματική του περιεχομένου θα είναι βασισμένη σε πέντε μυθιστορίες της Θράκης μέσα από διαδρομές, τοπολογία, λαογραφία και άλλα στοιχεία που ζωντανεύουν πασίγνωστους θρακιώτικους μύθους και ιστορίες που θα παρουσιαστούν από πέντε (5) «Εικονικούς Κόσμους» με τους εξής τίτλους: α) «Η πορεία της Αλεξανδρούπολης: Από το παραθαλάσσιο ψαροχώρι του 19^{ου} αιώνα στη σημερινή πόλη», β) «Από τη μουσική του μυθικού Ορφέα, στον Χρόνη Αηδονίδα της Θρακιώτης παράδοσης», γ) «Από τα υφαντά της Πηνελόπης ως τα μεταξωτά καραμελωτά του Σουφλίου», δ) «Οι μελύπικτοι άρτοι των Βυζαντινών και οι μακαρόνες της Σαμοθράκης», ε) «Θρακιώτες: Οι πρόσφυγες της ανατολής και οι Μετανάστες της Δύσης». Το πρόγραμμα αξιολογήθηκε θετικά αλλά δεν συμπεριλήφθηκε στα χρηματοδοτούμενα, γι' αυτό και επικαιροποιήθηκε, αναμορφώθηκε και επανυποβλήθηκε τον Ιούλιο του 2024, στη νέα προκήρυξη ερευνητικών προγραμμάτων του ίδιου κύκλου.

Το αρχείο του «Καταλόγου των Ελληνικών Παραμυθιών» του καθηγητή και ακαδημαϊκού Γ. Α. Μέγα κατατέθηκε στο Εργαστήριο από τους Ομότιμους Καθηγητές Μ. Γ. Μερακλή και W. Ruchner τον Οκτώβριο του 2020. Πρόκειται για χιλιάδες δελτία, τοποθετημένα σε έντεκα δελτιοθήκες, στα οποία ο Μέγας αποδελτίωνε υλικό για τη σύνταξη του καταλόγου των ελληνικών παραμυθιών, και ο οποίος, πέρα από το πρώτο τεύχος που ο ίδιος εξέδωσε όσο ζούσε, συνεχίστηκε από τις Α. Αγγελοπούλου, Εμ. Κατρινάκη, Α. Μπρούσκου και Μ. Καπλάνογλου. Πρόκειται για αποδελτίωση και τυπολογική κατάταξη κατά το διεθνές σύστημα των Α. Aarne και St. Thompson παραμυθιών από πολλές δημοσιευμένες και αδημοσίευτες συλλογές, με ιδιόχειρες σημειώσεις του Μέγα, που είναι πολύτιμο για την έρευνα, και αποτελεί αντικείμενο μελέ-

της μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψηφίων διδασκτόρων¹⁷. Το υλικό αυτό αποτέλεσε τη βάση του «Αρχείου Γεωργίου Α. Μέγα» που συγκροτήθηκε στο Εργαστήριο, και το οποίο αποτελεί ήδη αντικείμενο μελέτης για το επιστημονικό προσωπικό του.

Το Εργαστήριο, σε συνεργασία με την Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, η οποία και χρηματοδότησε το έργο, οργάνωσε και εκτέλεσε το Ερευνητικό Πρόγραμμα «Δημιουργία Βάσης Δεδομένων για τα λαϊκά δρώμενα και την παραδοσιακή ενδυμασία στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη» (2021-2023). Το πρόγραμμα αυτό είχε ως σκοπό τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων, με υλικό από πρωτογενή έρευνα, το οποίο είναι απροσπέλαστο για τους χορευτικούς συλλόγους. Το υλικό βρίσκεται στο Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ, του ΔΠΘ, και περιέχεται στο «Λαογραφικό Αρχείο» του.

Το ενδιαφέρον του προγράμματος στρέφεται σε υλικό αιχμής για την πολιτιστική διαχείριση από πλευράς των συλλόγων και αφορά δύο σημαντικά θέματα: δρώμενα και τοπικές ενδυμασίες της ευρύτερης περιοχής Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Το υλικό αυτό συμπληρώθηκε με αντίστοιχες καταγραφές από φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους, καθώς και με δεδομένα από την τοπική βιβλιογραφία και τα τοπικά επιστημονικά περιοδικά. Έτσι, μέσω της βάσης δεδομένων, που δημιουργήθηκε και είναι προσβάσιμη μέσω της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης οι σύλλογοι έχουν πρόσβαση στο συγκεκριμένο υλικό, για να το χρησιμοποιούν συμβουλευτικά για τον σχεδιασμό των αντίστοιχων δράσεών τους.

Επιστημονικός υπεύθυνος του Προγράμματος ήταν ο Διευθυντής του Εργαστηρίου, και μέλη της ερευνητικής ομάδας η Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη, το μέλος ΕΔΙΠ Θ. Κούγκουλος και το μέλος ΕΔΙΠ Κ. Σγουρόπουλος, ενώ τη γραμματειακή υποστήριξη είχε αναλάβει η Β. Μπαμπέλη. Το πρόγραμμα

¹⁷ Βλ. σχετικά W. Puchner, «Der griechische Märchenkatalog von Georgios Megas. Zur Geschichte und Bedeutung eines unvollendeten Projects», στο βιβλίο του *Studien zur Volkskunde Südosteuropas und des mediterranen Raums*, Wien – Köln – Weimar 2009, σ. 603-620. Ο ίδιος, «Der unveröffentlichte Zettelkasten eines Katalogs der griechischen Märchentypen nach dem System von Aarne-Thompson von Georgios A. Megas. Das Schicksal eines persönlichen Archivs und seine Editionsprobleme», στον τόμο W. Heissig – R. Schott (επιμ.), *Die heutige Bedeutung oraler Traditionen – Ihre Archivierung, Publikation und Index-Erschliessung / The present-day importance of Oral Traditions. Their preservation, publication and indexing*, Opladen – Wiesbaden 1998 [Abhandlungen der Nordrhein-Westfälischen Akademie der Wissenschaften, 102], σ. 87-105. Ο ίδιος, «Ο Κατάλογος των ελληνικών παραμυθιακών τύπων και παραλλαγών του Γεωργίου Μέγα. Ιστορία και τύχη ενός προσωπικού αρχείου», στο βιβλίο του *Παραμυθολογικές Μελέτες 2. Μυθολογικά και άλλα θέματα*, Αθήνα 2012 [Αρμός: Λαογραφία, 7], σ. 160-191.

ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2023 και η τελική ηλεκτρονική πλατφόρμα που προέκυψε από αυτό αναρτήθηκε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://he.duth.gr/pedamth> (βλ. και <https://ksgourop3.ddns.net:444/ped/web/>).

Τα αποτελέσματα του ερευνητικού προγράμματος παρουσιάστηκαν από εμένα και την Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη σε στρογγυλή τράπεζα με τίτλο «Ο Αθλητισμός και ο Πολιτισμός για την ανάπτυξη των δράσεων των συλλόγων και των προορισμών. Περίπτωση μελέτης η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη» (Κομοτηνή, 11 Φεβρουαρίου 2023), που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του «4^{ου} Συνεδρίου Αθλητικού Τουρισμού, Χορού και Αναψυχής (ΑΤοΧΑ). Αθλητισμός και Πολιτισμός: ένας διάλογος για την Ανάπτυξη των Προορισμών», στο Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του ΔΠΘ.

Δύο μέλη του Εργαστηρίου, και συγκεκριμένα ο Διευθυντής του και η Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη, συμμετείχαν (2021-2026) στην «Επιστημονική ομάδα τεκμηρίωσης των Συλλογών κινητών αντικειμένων του πρώην βασιλικού κτήματος του Τατοΐου» και συγκεκριμένα των παραδοσιακών ενδυμασιών, των παρασήμων και των θυρεών. Συγκεκριμένα, τα δύο αυτά μέλη του Εργαστηρίου ανέλαβαν την υπόδειξη της ορθής μεθοδολογίας της καταγραφής και της τεκμηρίωσης του υλικού αυτού, ώστε να αξιοποιηθεί μελλοντικά για τις ανάλογες μουσειολογικές μελέτες που θα ακολουθήσουν, με σκοπό την έκθεσή του, ώστε να γίνει η ενδεδειγμένη ανάδειξη της ιστορίας του Κτήματος Τατοΐου¹⁸.

Τον Ιανουάριο του 2022, στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου συνεργασίας που υπογράφηκε το 2018 με το «Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς» συμφωνήθηκε το μέλος του Εργαστηρίου, Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη να αναλάβει την τεκμηρίωση των νέων αποκτημάτων της συλλογής του Μουσείου Μετάξης στο Σουφλί. Η ίδια ανέλαβε επίσης την καταγραφή και τεκμηρίωση της συλλογής αλλά και των νέων αποκτημάτων του Μουσείου (2022-2023), με σκοπό τη μελέτη και τη μουσειακή αξιοποίησή τους. Το έργο ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε εντός του 2023.

¹⁸ «Διακρίσεις για το ερευνητικό έργο της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας», www.laographiki.gr (17 Δεκεμβρίου 2021). Ν. Βαφειάδου, «Αναγνώριση για Μανόλη Βαρβούνη και Αθηνά Μαχά-Μπιζούμη», *Παρατηρητής της Θράκης* 8434 (18 Δεκεμβρίου 2021), σ. 1, 8. «Πανελλαδική αναγνώριση του ερευνητικού έργου του Σαμιώτη Καθηγητή Μ. Γ. Βαρβούνη», www.samos24.gr (25 Δεκεμβρίου 2021). «Πανελλαδική αναγνώριση του ερευνητικού έργου του Σαμιώτη Καθηγητή Μ. Γ. Βαρβούνη», www.samostoday.gr (25 Δεκεμβρίου 2021). «Πανελλαδική αναγνώριση του ερευνητικού έργου του Σαμιώτη Καθηγητή Μ. Γ. Βαρβούνη», www.aegaioblogspot.gr (27 Δεκεμβρίου 2021). «Πανελλαδική αναγνώριση του ερευνητικού έργου του Σαμιώτη Καθηγητή Μ. Γ. Βαρβούνη», www.samiakonima.gr (27 Δεκεμβρίου 2021). Μαν. Στεφανάκης, «Πανελλαδική αναγνώριση του ερευνητικού έργου του Σαμιώτη Καθηγητή Μ. Γ. Βαρβούνη», *Σαμιακών Βήμα* 4307 (1 Ιανουαρίου 2022), σ. 14.

Στη δράση «Χρηματοδότηση της Βασικής Έρευνας (οριζόντια υποστήριξη όλων των επιστημών)» του «Ελληνικού Ιδρύματος Έρευνας και Καινοτομίας» (ΕΛΙΔΕΚ) στο πλαίσιο του «Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Έλλάδα 2.0'», το Εργαστήριο κατέθεσε, τον Οκτώβριο του 2022, πρόταση ερευνητικού προγράμματος για την Υποδράση 1: Χρηματοδότηση Νέων Ερευνητών με τίτλο: «Ψηφιακό Μουσείο Γεώργιος Μ. Βιζυηνός' – Βιβλιογραφική Βάση Δεδομένων (1873-2022)» (αρ. πρότασης 16296). Το προτεινόμενο έργο έχει διάρκεια 24 μήνες και η ερευνητική ομάδα αποτελείται από τον Επίκουρο Καθηγητή Θ. Κούγκουλο, ως Επιστημονικό Υπεύθυνο, τα μέλη ΔΕΠ, τον γράφοντα ως Διευθυντή του Εργαστηρίου, την Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζιούμη, το μέλος ΕΔΙΠ Δρ Κ. Σγουρόπουλο, την υποψήφια διδάκτορα του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας ΔΠΘ Ε. Λαυράνου, τους μεταπτυχιακούς φοιτητές του ΤΙΕ ΔΠΘ Γ. Ράντο και Δ. Παπαδοπούλου, και προβλέπεται, έπειτα από προκήρυξη, και μία θέση μεταπτυχιακού φοιτητή Φιλολογίας με εξειδίκευση στις ΤΠΕ. Η πρόταση διακρίνεται σε δύο ερευνητικές κατευθύνσεις: 1. Δημιουργία ψηφιακού μουσείου για τον λογοτέχνη Γ. Μ. Βιζυηνό με τεκμήρια της ζωής του, πρώτες εκδόσεις των έργων του και αναπαράσταση του γενέθλιου τόπου, όπως αποτυπώνεται στην πεζογραφία και στην ποίησή του με βάση τις αρχές της Λογοτεχνικής Γεωγραφίας (Literary Geography). 2. Δημιουργία εργογραφικής και βιβλιογραφικής βάσης δεδομένων του Γ. Μ. Βιζυηνού με ψηφιοποιημένο βιβλιογραφικό υλικό από την έκδοση της πρώτης του ποιητικής συλλογής, το 1873, έως σήμερα.

Τον Φεβρουάριο του 2024 το Εργαστήριο εντάχθηκε στο δίκτυο το οποίο υπέβαλε την πρόταση «Research Infrastructure for the Study of the Past and Integration of Historical Knowledge Using Smart and Innovative Technologies in the Culture, Tourism and Creative Industries (TIMECRAFT)» στο 2021-2027 National Research Infrastructures RoadMap (NSFR), μετά τη σχετική πρόσκληση του Υπουργείου Ανάπτυξης / Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Καινοτομίας. Το δίκτυο αυτό συγκροτήθηκε με πρωτοβουλία του Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (ΙΙΕ / ΕΙΕ), με στόχο τη διεκδίκηση και εξασφάλιση χρηματοδότησης για εξοπλισμούς ερευνητικών δράσεων, ώστε να ενισχυθούν τα εθνικά δίκτυα ερευνών του παρελθόντος των χωρών της Ενωμένης Ευρώπης.

Διά του Διευθυντού του, το Εργαστήριο συνεργάστηκε, το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2024-2025, στο διεθνές ψηφιακό πρόγραμμα (digital media project) Folkify, με στόχο τη συγκριτική μελέτη λαογραφικών δεδομένων, παραδόσεων και λαϊκής αφηγηματικότητας στην Ελλάδα, τη Δανία και τη Σκωτία, ιδίως για ζητήματα σχετικά με τις λαϊκές θρησκευτικές τελετουργίες.

Ήδη από τον Ιανουάριο του 2022 το Εργαστήριο κατέθεσε στο ΕΛΙΔΕΚ, και συγκεκριμένα στην 3^η Προκήρυξη Ερευνητικών Έργων για την «Ενίσχυση Μελών ΔΕΠ και Ερευνητών» του «Ελληνικού Ιδρύματος Έρευνας και Καινοτομίας» (ΕΛΙΔΕΚ) πρόταση ερευνητικού προγράμματος με τίτλο: «Mapping

the Greek City Mysteries of the 19th century» (αρ. πρότασης 25459), με κύριο έργο το «Scientific information from a folkloric point of view on everyday urban and rural life in the 19th century in the Greek kingdom, specifically in the cities of Athens and Smyrna, and in the Ottoman Empire, especially in the Greek community of Constantinople». Το ερευνητικό πρόγραμμα, στην ερευνητική ομάδα του οποίου συμμετέχουν αρκετά μέλη του Εργαστηρίου, όπου θα διεξαχθεί η σχετική έρευνα, είχε διάρκεια 36 μήνες και υποβλήθηκε από το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ, με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Θ. Κούγκουλο. Το πρόγραμμα εγκρίθηκε από το ΕΛΙΔΕΚ στο πεδίο ΕΠ7 «Ανθρωπιστικές Επιστήμες και Τέχνες», τον Μάρτιο του 2025, κατατασσόμενο έκτο ανάμεσα στις έντεκα συνολικά χρηματοδοτούμενες προτάσεις της συγκεκριμένης προκήρυξης.

Το 2025 το Εργαστήριο, διά μελών του, συμμετείχε σε δύο προτάσεις που μετά από κρίση χρηματοδοτήθηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού στο πλαίσιο των προτάσεων επιχορήγησης δράσεων άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Πρόκειται για το «2^ο Φεστιβάλ Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς» του φορέα «ΑΒΓΟ – Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία», που συμβάλλει στη διάχυση πρακτικών, γνώσεων και δεξιοτήτων οι οποίες είναι σημαντικές για την επιτέλεση στοιχείων άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως η Γιαννιώτικη Αργυροτεχνία που ενισχύει την κοινωνική συνοχή των ακριτικών περιοχών της Ηπείρου. Επίσης, για τη δράση «ΝΥΦΕΣ – Δημιουργική πρόσληψη και ερμηνεία της Νυφικής Φορεσιάς στο χθες και στο σήμερα», σε συνεργασία με το «Λύκειο Ελληνίδων – παράρτημα Ξάνθης», που συμβάλλει μεταξύ άλλων στην ανάδειξη της παραδοσιακής νυφικής φορεσιάς ως στοιχείου έμπνευσης για τη σύγχρονη δημιουργία μόδας.

Επίσης, το Εργαστήριο οργάνωσε και διεκπεραίωσε, σε συνεργασία με το Етнографски институт САНУ (СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИИЗ БЕОГРАДА, РЕПУБЛИКА СРБИЈА) / Institute of Ethnography SASA (Serbian Academy of Sciences and Arts) το ερευνητικό πρόγραμμα «Humans and Natural Environments in Traditional Folk Culture and Contemporary Society: A Comparative Study of the Situation in Serbia and Greece» (Οκτώβριος 2025 – Οκτώβριος 2029), με εμένα ως Επιστημονικό Υπεύθυνο από την πλευρά του Εργαστηρίου, και συνεργάτες την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη, τον Καθηγητή Β. Δαλκαβούκη, την υποψήφια διδάκτορα Αικ. Σχοινά, τον Επίκουρο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Ι. Δρίνη και τη Δρ G. Blagojević, Επιστημονική Υπεύθυνη από την πλευρά του Institute of Ethnography SASA, τον Δρ Β. Βανονιό, τον Δρ Ν. Putnik, τη Δρ Đ. Trubarac Matić και την υποψήφια διδάκτορα Α. Živojinović, ερευνητές και ερευνήτριες του Institute of Ethnography της Serbian Academy of Sciences and Arts. Από το πρόγραμμα αυτό, που στηρίχθηκε σε ιδιωτικές χορηγίες, προήλθε ένα βασικό υλικό καταγραφής της ενεστώσας κατάστασης των μορφών και των εκδηλώσεων των σχέσεων ανθρώπου και φυσικού περιβάλλοντος στον

παραδοσιακό και τον σύγχρονο λαϊκό πολιτισμό, ως μελετών περίπτωσης για τη γενικότερη κατάσταση των μορφών του σύγχρονου λαϊκού πολιτισμού, στην Ελλάδα και στη Σερβία, με συγκριτικές αναφορές και στο ανάλογο υλικό των υπολοίπων βαλκανικών λαών.

Το ερευνητικό έργο του Εργαστηρίου για τη Θράκη και τον πολιτισμό της παρουσίασε ο Διευθυντής του (Κομοτηνή, 1 Ιουνίου 2023, Δημοτική Βιβλιοθήκη Κομοτηνής, Τσανάκλειο Μέγαρο), με ειδική ανακοίνωσή του στο πλαίσιο του Επιστημονικού Συνεδρίου «Ψηφιακή Θράκη: χαρτογραφώντας την ιστορία και τον πολιτισμό για την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος» (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης / Τμήμα Ιστορίας και Εθνομολογίας / Εργαστήριο Τεχνολογίας, Έρευνας και Εφαρμογών στην Εκπαίδευση – Δράση 'Υποστήριξη της Περιφερειακής Αριστείας' – Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 'Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία')¹⁹. Με τον τρόπο αυτό, καθώς και με τις εκδηλώσεις για τις οποίες γίνεται λόγος στη συνέχεια, καταφέραμε να ενισχύσουμε τις σχέσεις μας με την τοπική κοινωνία και να δομήσουμε σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους κυριότερους από τους θεσμικούς φορείς και τους συλλόγους της, με σκοπό πάντοτε την πληρέστερη οργάνωση και διεκπεραίωση του ερευνητικού έργου μας.

¹⁹ Μ. Γ. Βαρβούνης, «Επιτόπια λαογραφική έρευνα και συλλογή υλικού στη Θράκη: το έργο του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης», στον τόμο Α. Παλικίδης (επιμ.), *Ψηφιακή Θράκη: χαρτογραφώντας την ιστορία και τον πολιτισμό για την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου (Κομοτηνή, 1-2 Ιουνίου 2023)*. Κομοτηνή 2024, έκδ. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης / Τμήμα Ιστορίας και Εθνομολογίας / Εργαστήριο Τεχνολογίας, Έρευνας και Εφαρμογών στην Εκπαίδευση, σ. 40-57 [πρβλ. ο ίδιος, «Field research in Folklore and ethnographic material collection in Thrace: the work of the 'Laboratory of Folklore and Social Anthropology' at the Democritus University of Thrace», στον τόμο Α. Palikidis (επιμ.), *Digital Thrace: Mapping the History and Culture to Enhance the Tourist Economy. Paper Abstracts (Komotini, 1-2/6/2023)*. Komotini 2024, σ. 5].

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΟΓΓΡΑΦΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ ΣΠΟΥΔΩΝ Ε.Π.Θ.

**Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΣΥΛΛΟΓΗ**

ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΘΡΑΚΗΣ

Στο πλαίσιο του εορτασμού για την επέτειο των 25 χρόνων λειτουργίας του ΤΙΕ του ΔΠΘ, το Εργαστήριο ανέλαβε την έκθεση της λαογραφικής συλλογής του ΔΠΘ. Για τον λόγο αυτό, συνέστησα επιτροπή, της οποίας ανέλαβα πρόεδρος και η οποία είχε ως μέλη την κα Β. Κράββα, Λέκτορα του ΔΠΘ, την κα Ν. Μαχά-Μπιζούμη, διδάσκουσα στο ΤΕΙ Αθηνών και την κα Ν. Δαλακούρα, μουσειολόγο του Αρχαιολογικού Μουσείου Κομοτηνής, η οποία επέλεξε τα εκθέματα, σχεδίασε και εκτέλεσε την έκθεση, αλλά και προέβη στην τεκμηρίωση των εκθεμάτων και στη συγγραφή των σχετικών συνοδευτικών κειμένων. Στην επιτροπή αυτή ανατέθηκε από την Πρυτανεία του ΔΠΘ εν γένει η συντήρηση, η τεκμηρίωση και η φύλαξη της σημαντικής αυτής για τη θράκη συλλογής. Τα εγκαίνια της έκθεσης με τίτλο «Η διαδρομή της Λαογραφικής Συλλογής του ΔΠΘ. Από το σκοτάδι της αποθήκης στο φως του εκθέτην και επικοινωνείν» έγιναν στην Κομοτηνή (28 Σεπτεμβρίου 2016)²⁰ και ως τον Απρίλιο του 2017 η έκθεση ήταν ανοικτή συγκεκριμένες μέρες της εβδομάδας, υποδεχόμενη πολλούς επισκέπτες αλλά και φοιτητές και σχολεία της Ροδόπης, ώστε να λειτουργεί και εκπαιδευτικά²¹. Το κύριο μέρος της έκθεσης αυτής παρουσιάστηκε επίσης στο περίπτερο του ΔΠΘ στην «24^η Έκθεση Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης» (Κομοτηνή, 25-27 Νοεμβρίου 2016), αλλά και σε διεθνές συνέδριο της Ιατρικής Σχολής του ΔΠΘ (Αλεξανδρούπολη, Μάιος 2017).

Κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2016-2017, 2017-2018 και 2018-2019 το Εργαστήριο, διά της επιστημονικής συνεργατίδός του, Δρος Ν. Μαχά-Μπιζούμη, ανέλαβε την ψηφιοποίηση και τεκμηρίωση της μουσειακής συλλογής λαογραφικού υλικού του ΔΠΘ. Με βάση τη συστηματική αυτή εργασία, προέκυψε μια ψηφιακή βάση δεδομένων (διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.he.duth.gr/laographiki-syllogi-gallery), στην οποία όλα τα αντικείμενα της συλλογής παρουσιάζονται φωτογραφημένα, με περιγραφή αναλυτική, μελέτη και σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση, ώστε η συλλογή αυτή να είναι πλέον και ηλεκτρονικά προσβάσιμη στους μελετητές που θα ήθελαν να μελετήσουν τμήματά της²².

Σημειωτέον ότι το υλικό της «Λαογραφικής Συλλογής» του ΔΠΘ, το οποίο προέρχεται από τον ευρύτερο θρακικό χώρο, συγκεντρώθηκε συστηματικά

²⁰ Σχετική αναφορά βλ. www.laographiki.gr (1 Οκτωβρίου 2016) [Γ. Χ. Κούζας]. Ν. Βαφειάδου, «Λαμπρά εγκαίνια της έκθεσης Λαογραφικού Υλικού του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης», *Παρατηρητής της Θράκης* 7184 (30 Σεπτεμβρίου 2016), σ. 8-9. Στ. Φαναράνης, *Ο Χρόνος* 13933 (30 Σεπτεμβρίου 2016), σ. 8-9.

²¹ Ν. Βαφειάδου, «Η Λαογραφική Συλλογή του ΔΠΘ έρχεται στο φως», *Παρατηρητής της Θράκης* 7174 (16 Σεπτεμβρίου 2016), σ. 16. Δ. Συμεωνίδου, «Εγκαίνια έκθεσης με την παράδοση της Θράκης. Στο 'φως' η Λαογραφική Συλλογή του ΔΠΘ», *Ο Χρόνος* 13932 (28 Σεπτεμβρίου 2016), σ. 1, 9. «Έκθεση σαρακατσάνικου υλικού στην Κομοτηνή», sarakatsanoi.blogspot.gr/2013/11/1_20_10_2013.html.

²² Βλ. Δ. Βοργιάς, «Ψηφιοποιείται ο λαογραφικός θησαυρός του ΔΠΘ», *Ο Χρόνος* 14244 (13 Ιανουαρίου 2018), σ. 8.

κατά τη δεκαετία του 1980, με στόχο τη συλλογή πρωτίστως αντικειμένων από τους Σαρακατσάνους. Η συλλογή αποτελείται από υφαντά, κεντήματα (τσεβρέδες), μεμονωμένα γυναικεία και ανδρικά ενδύματα (πουκάμισα, μανικωτούς και αμάνικους επενδύτες, τσούκνες, ποδιές, κεφαλομάντιλα, ζώνες, κάλτσες, ποτούρια), έργα αργυροχοΐας (πόρπες, κλειδωτήρια), έργα ξυλογλυπτικής (ρόκες, αδράχτια, σφοντύλια, κασέλες, προσφορικές σφραγίδες, εικόνες), έργα μεταλλοτεχνίας (μεταλλικά εργαλεία και σκεύη), παραδοσιακά μουσικά όργανα (γκάιντα). Μεγάλο τμήμα της συλλογής κατέχουν οι σαρακατσάνικες ποδιές, οι «παναούλες», των οποίων η διακόσμηση σηματοδοτούσε τον ενδοοικογενειακό ρόλο, τη φυσική και κοινωνική ηλικία της Σαρακατσάνας, την κατάσταση χρήσης²³.

Τμήμα της συλλογής αυτής, η οποία φυλάσσεται σε αποθήκη του κτηρίου διοίκησης του ΔΠΘ, στην πανεπιστημιούπολη της Κομοτηνής, μπορεί να δει κανείς σε ειδικές προθήκες στον χώρο έξω από τα γραφεία του Πρύτανη και των Αντιπρυτάνεων του ΔΠΘ, ενώ σχεδιάζεται η μόνιμη έκθεσή του σε ειδικό μουσειακό χώρο, ο οποίος έχει προβλεφθεί στο κτήριο της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, στην πανεπιστημιούπολη της Κομοτηνής, και του οποίου τη μουσειολογική μελέτη, καθώς και την υλοποίηση της έκθεσης έχει αναλάβει και πάλι το Εργαστήριο.

Η ψηφιοποίηση και η τεκμηρίωση του υλικού έγινε από τη Δρ Ν. Μαχά-Μπιζούμη, διδάσκουσα του ΤΙΕ, και η ανάρτηση στην ιστοσελίδα του Εργαστηρίου έγινε με την τεχνική υποστήριξη του μέλους ΕΔΙΠ του Τμήματος Δρ Κ. Σγουρόπουλου, υπό την εποπτεία μου ως διευθυντή του Εργαστηρίου. Στο εγχείρημα εργάστηκαν φοιτητές του Τμήματος που εκπαιδεύθηκαν στο Εργαστήριο κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2016-2017, 2017-2018 και 2018-2019, στα πλαίσια της πρακτικής άσκησης φοιτητών με το πρόγραμμα ΕΣΠΑ²⁴.

Μετά από συμφωνία του Εργαστηρίου με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ), τον Σεπτέμβριο του 2021, η ψηφιακή Λαογραφική Συλλογή του ΔΠΘ εντάχθηκε στην εθνική υποδομή συσσώρευσης πολιτιστικών δεδομένων SearchCulture.gr, την εθνική υποδομή συσσώρευσης πολιτιστικού περιεχομένου που αναπτύχθηκε από το ΕΚΤ, αρχικά σε συνεργασία με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ψηφιακή Σύγκλιση», με σκοπό τη συγκέντρωση και κεντρική διάθεση του ελληνικού ψηφιακού αποθέμα-

²³ Για τη συλλογή αυτή, βλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, *Ποδιές της συλλογής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης*, Κομοτηνή 1999 (έκδ. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης). Ο ίδιος, *Λαογραφική συλλογή του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης*, Κομοτηνή 2000 (έκδ. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης).

²⁴ Βλ. «Ψηφιοποιήθηκε η πλούσια λαογραφική συλλογή του ΔΠΘ», www.xronos.gr (12 Ιουλίου 2018). «Ψηφιοποίηση και τεκμηρίωση της λαογραφικής συλλογής του ΔΠΘ», www.paratiritis-news.gr (12 Ιουλίου 2018). «Η ψηφιοποίηση και τεκμηρίωση της Λαογραφικής Συλλογής του ΔΠΘ», www.laographiki.gr (18 Ιουλίου 2018). «Ψηφιοποίηση και τεκμηρίωση της λαογραφικής συλλογής του ΔΠΘ. Πραγματικός θησαυρός για κάθε μελετητή», *Παρατηρητής της Θράκης* 7613 (12 Ιουλίου 2018), σ. 11.

τος πολιτιστικής κληρονομιάς που παράγεται με δημόσια χρηματοδότηση και την ένταξή του στην Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Europeana. Η υπηρεσία συγκεντρώνει μεταδεδομένα και εικόνες προεπισκόπησης ψηφιακών πολιτιστικών συλλογών από τις επιμέρους υποδομές απόθεσης των φορέων που τις διαθέτουν – όπως αποθετήρια και ψηφιακές βιβλιοθήκες. Η δημόσια πύλη επιτρέπει στους πολίτες να αναζητούν εύκολα από ένα ενιαίο ψηφιακό χώρο τους πολιτιστικούς πόρους των συλλογών αυτών. Μέσω συνδέσμων ανακατεύθυνσης, οι χρήστες επισκέπτονται τον ιστότοπο της συλλογής για μεταφόρτωση ή προβολή του ψηφιακού αρχείου ή για να διαβάσουν περισσότερες λεπτομέρειες στην πρωτότυπη σελίδα τεκμηρίου.

Μέσω αυτού, η συλλογή αυτή εντάχθηκε και στην Europeana.eu, τη ψηφιακή βιβλιοθήκη για τον πολιτισμό της Ευρώπης, που συγκεντρώνει σε μια δικτυακή πύλη την ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά, προσφέροντας ελεύθερη πρόσβαση για όλους. Λειτουργεί ως Ευρωπαϊκός Πολιτιστικός Συσσωρευτής, αντλώντας περιεχόμενο πολιτιστικών ιδρυμάτων και φορέων διαμέσου των συνεργαζόμενων εθνικών συσσωρευτών, όπως είναι το SearchCulture.gr του ΕΚΤ για την Ελλάδα²⁵, δεδομένου ότι το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου είναι ο μοναδικός διαπιστευμένος εθνικός συσσωρευτής για το ελληνικό περιεχόμενο στη Europeana.

Στο Εργαστήριο τέλος ανατέθηκε η μουσειολογική μελέτη του πανεπιστημιακού «Λαογραφικού Μουσείου», του μουσείου δηλαδή όπου θα εκτεθεί η λαογραφική συλλογή του ΔΠΘ, στο νέο κτήριο της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών, στην πανεπιστημιούπολη της Κομοτηνής (βλ. παραπάνω, στα σχετικά με την ψηφιοποίηση της λαογραφικής συλλογής του ΔΠΘ). Στο πλαίσιο αυτό, ξυλόγλυπτα της συλλογής, τεκμηριωμένα και επιλεγμένα από το Εργαστήριο, εκτέθηκαν στην έκθεση «Ματιές στην παραδοσιακή ξυλογλυπτική τέχνη: από το παρελθόν στο μέλλον» (Θεσσαλονίκη, Γενί Τζαμί – Παλαιό Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, 30 Ιουνίου 2022 – 9 Αυγούστου 2022), που διοργάνωσε το «Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων (Ε.Κ.Β.Μ.Μ.), αποτελώντας έναν από τους συνδιοργανωτές της έκθεσης²⁶.

²⁵ Βλ. τη συλλογή στον παρακάτω σύνδεσμο: https://www.searchculture.gr/aggregator/ortal/search?keywords%5B0%5D.value=&keywords%5B0%5D.field=&providerShortName=:duth_folklore&language=el.

²⁶ Πρβλ. Μ. Βρέλλη-Ζάχου, «Παραδοσιακές λαϊκές τέχνες στον Ελλαδικό χώρο. Άνθρωποι και επαγγέλματα. Παρόν – παρελθόν – μέλλον», στον τόμο Μ. Γ. Βαρβούνης – Ν. Μαχά-Μπιζούμη – Αλ. Καπανιάρης (επιμ.), *Ελληνική Λαϊκή Τέχνη: παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις 1*, Βόλος 2021, έκδ. ΔΠΘ / Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών / Τμήμα Ιστορίας και Εθνομολογίας – Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας – Σειρά: Μελέτες Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας – 11 / εκδ. Ιδιόμελον, σ. 130. Ν. Macha-Bizoumi – Αl. Tranta, «Universities' folklore museum collections in Greece: past, present, future», *Mumac. University Museums and Collections Journal* 14: 1 (2022), σ. 17, 28, έκδ. ICOM.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΕΧΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ (Τ.Α.Π.Α.)

Ε

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ

– ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι ερευνητικές δράσεις του Εργαστηρίου στηρίζονται και υποστηρίζονται από μια σειρά πρωτοκόλλων συνεργασίας που έχουμε συνομολογήσει με πανεπιστήμια και ερευνητικούς φορείς της ημεδαπής και της αλλοδαπής, μέσω των οποίων προωθείται σημαντικά και η υπόθεση της διεθνοποίησης των ελληνικών λαογραφικών σπουδών. Στη συνέχεια αναφέρονται τα πρωτόκολλα αυτά και το περιεχόμενό τους, από τα οποία μπορεί κανείς να δει και το δίκτυο των ελληνικών διεθνών ερευνητικών επαφών και συνεργειών του Εργαστηρίου:

Τον Ιούνιο του 2016, το Εργαστήριο υπέγραψε συμφωνία συνεργασίας με το Institute of Ethnography της Serbian Academy of Sciences and Arts (ΕΤΝΟΓΡΑΦΣΚΟΓ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ – СРПСКЕ ΑΚΑΔΕΜΙЈЕ НАУКА И УΜΕΤНОСТИИЗ БЕΟГРАДА, РЕПУБЛИКА СРБИЈА), καθώς και ειδικό μνημόνιο συνεργασίας με τη διευθύντρια του Ινστιτούτου D. Radojičić, PhD (Др Драгана Радојичић), όπου προβλέπονται κοινές ερευνητικές και εκδοτικές δράσεις, επιστημονικές ανταλλαγές και συνεργασία τόσο στο επίπεδο εκπαίδευσης προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, όσο και στη διοργάνωση κοινών ερευνητικών προσπαθειών, συνεδρίων και εκδόσεων.

Η επιστημονική συνεργασία του Εργαστηρίου με το «Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς» (ΠΙΟΠ) ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2017, με στόχους την προώθηση δράσεων ερευνητικού και εκπαιδευτικού περιεχομένου σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος, την ενίσχυση της επιστημονικής συνεργασίας μέσω της ανταλλαγής δημοσιεύσεων του προσωπικού των δύο φορέων, εκπαιδευτικού υλικού, δημοσιευμάτων του Εργαστηρίου και του Ιδρύματος, τεχνογνωσίας, δεδομένων. Τον Ιανουάριο του 2018, στο πλαίσιο αυτό, υπογράφηκε πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ του Εργαστηρίου και του Ιδρύματος. Στους σκοπούς της συνεργασίας εντάσσονται επίσης η οργάνωση κοινών επιστημονικών δραστηριοτήτων, workshops, ημερίδων, σεμιναρίων και συνεδρίων, για ζητήματα λαϊκού πολιτισμού και της μουσειακής αποτύπωσης και προβολής του.

Το Εργαστήριο, τον Ιανουάριο του 2018, υπέγραψε προγραμματικό μνημόνιο συνεργασίας με την «Ακαδημία Λαϊκού Πολιτισμού και Τοπικής Ιστορίας», που έχει ιδρύσει ο Φορέας Πολιτισμού «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος», της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος και Αλμυρού. Ειδικότερα, στο πλαίσιο αυτό, πέραν των κοινών ερευνητικών δράσεων, της από κοινού διοργάνωσης ημερίδων και συνεδρίων και της πραγματοποίησης κοινών εκδόσεων, από το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2017-2018 έχουμε διοργανώσει μαθήματα τριετούς κύκλου σπουδών (2017-2021) Λαογραφίας πανεπιστημιακού επιπέδου, με τίτλο «Εισαγωγή στην επιστήμη του λαϊκού πολιτισμού», με στόχο την επιμόρφωση και εκπαίδευση εκπαιδευτικών και ανθρώπων με πανεπιστημιακή εκπαίδευση, σε ζητήματα Λαογραφίας και τοπικής ιστορίας, στα πλαίσια μιας γενικότερης

προσπάθειας για την ανάπτυξη της πατριδογνωσίας στη χώρα μας.

Την ίδια χρονιά (2018) το Εργαστήριο υπέγραψε πρωτόκολλο επιστημονικής και ερευνητικής συνεργασίας με το «Επιστημονικό και Εκπαιδευτικό Κέντρο Σλαβικών Σπουδών» («Научно – образовательный центр славистических исследований») του Ινστιτούτου Σλαβολογίας της Ακαδημίας Επιστημών της Ρωσίας (Института славяноведения РАН), που εδρεύει στη Μόσχα. Η συμφωνία υπογράφηκε με τη Διευθύντρια του Κέντρου Δρ Ε. Ουζενέβα (Κ.φ.н. Е. С. Узенева), η συνεργασία με την οποία ανέδειξε τα κοινά μας ερευνητικά ενδιαφέροντα. Στα πλαίσια αυτά οργανώθηκε εθνογραφική αποστολή του Κέντρου στους Πομάκους του ορεινού όγκου της Εζάνθης (15-21 Απριλίου 2018). Επικεφαλής της ρωσικής ερευνητικής αποστολής ήταν η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κα Ks. Klimova, ενώ από πλευράς του Εργαστηρίου συνεργάστηκαν η κα Αικ. Μάρκου, ο κ. Ν. Κόκκας και ο Διευθυντής του.

Τον Ιούνιο του 2018 το Εργαστήριο υπέγραψε πρωτόκολλο επιστημονικής συνεργασίας και σχεδιασμού και εκτέλεσης ερευνητικών και επιστημονικών δράσεων με το «Centro de Estudios Bizantinos, Neogriegos y Chipriotas» («Κέντρο Βυζαντινών, Νεοελληνικών και Κυπριακών Σπουδών») του Πανεπιστημίου της Γρανάδα, στην Ισπανία, και με τον διευθυντή του, καθηγητή κ. Μ. Μορφακίδης-Φυλακτός. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται, πέρα από τα κοινά ερευνητικά προγράμματα και τη διοργάνωση συνεδρίων και ημερίδων, και η ίδρυση κοινής σειράς ηλεκτρονικών κριτικών και φιλολογικών εκδόσεων κειμένων της νεοελληνικής λογοτεχνίας του 19^{ου} αιώνα, με ιδιαίτερο λογοτεχνικό, ιστορικό και λαογραφικό ενδιαφέρον.

Στο Εργαστήριο, και στον Διευθυντή του προσωπικά, ανατέθηκε, το 2018, η επιστημονική επίβλεψη και διαχείριση του «Εθνολογικού Μουσείου Θράκης – Αγγέλα Γιαννακίδου» της Αλεξανδρούπολης. Συγκεκριμένα, με ειδικό συμβολαιογραφικό έγγραφο, οι όροι του οποίου έγιναν δεκτοί τόσο από τη Συνέλευση του ΤΙΕ, όσο και από τη Σύγκλητο του ΔΠΘ, η ιδρύτρια του μουσείου Α. Γιαννακίδου όρισε ότι η επιστημονική και μουσειολογική επίβλεψη και διαχείριση του μουσείου, των συλλογών και των ερευνητικών και μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων του μετά εκείνην θα ανατεθεί σε μένα, και σε επιτροπή που θα συστήσω από τα μέλη του Εργαστηρίου, και στην οποία θα συμμετέχουν και δύο μέλη της οικογενείας της, υπό τον όρο η συλλογή και τα επιμέρους περιεχόμενά της να μην διασπαστούν²⁷. Σε κάθε δε περίπτωση, η συνέχιση του έργου αυτού θα ανήκει στον διευθυντή του Εργαστηρίου και στα μέλη του, όπως εγώ θα ορίσω τη σειρά της διαδοχής τους στην εν λόγω επιτροπή. Με τον τρόπο αυτό το Εργαστήριο, και ο Διευθυντής και τα μέλη

²⁷ Ν. Βαφειάδου, «Η διαχείριση του 'Εθνολογικού Μουσείου Θράκης' στα 'χέρια' του Τμήματος Ιστορίας – Εθνολογίας του ΔΠΘ», *Παρατηρητής της Θράκης* 7617 (18 Ιουλίου 2018), σ. 9.

του, αρχής γενομένης από τον γράφοντα, ανέλαβαν την επιστημονική διαχείριση και επίβλεψη του αξιολογότετου αυτού Λαογραφικού Μουσείου, οι συλλογές και η δράση του οποίου καλύπτουν τον χώρο της μείζονος Θράκης²⁸.

Τον Ιούνιο του 2020, το Εργαστήριο υπέγραψε πρωτόκολλο επιστημονικής συνεργασίας με το Global Council on Anthropological Linguistics (GLOCAL), του University of London (School of Oriental and African Studies / SOAS). Το πρωτόκολλο, που επικυρώθηκε από τη Συνέλευση του ΤΙΕ και τη Σύγκλητο του ΔΠΘ προβλέπει την από κοινού διεξαγωγή ερευνών και την οργάνωση ερευνητικών προγραμμάτων, την πραγματοποίηση ημερίδων και συνεδρίων καθώς και την πραγματοποίηση επιστημονικών εκδόσεων και εν γένει ερευνητικών δράσεων.

Πρωτόκολλο επιστημονικής συνεργασίας υπέγραψε επίσης το Εργαστήριο, τον Φεβρουάριο του 2021, με την Balkan History Association (BHA) που έχει έδρα στο Βουκουρέστι της Ρουμανίας. Το πρωτόκολλο, που επικυρώθηκε από τη Συνέλευση του ΤΙΕ και τη Σύγκλητο του ΔΠΘ προβλέπει την από κοινού διεξαγωγή ερευνών και την οργάνωση ερευνητικών προγραμμάτων, την πραγματοποίηση ημερίδων και συνεδρίων καθώς και την πραγματοποίηση επιστημονικών εκδόσεων και εν γένει ερευνητικών και εκπαιδευτικών δράσεων, ιδίως στον χώρο των Βαλκανίων, και ευρύτερα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Επίσης το Εργαστήριο εντάχθηκε, τον Μάρτιο του 2021, στην ηλεκτρονική βάση δεδομένων «European Folklore & Ethnology Resource Guide» της International Society for Ethnology and Folklore (Internationale Gesellschaft für Ethnologie und Folklore / Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore) [SIEF], μετά από συνεργασία με την πρόεδρό της SIEF Prof. Dr. S. Lil-

²⁸ Βλ. σχετικά Μ. Γ. Βαρβούνης, «Παραδοσιακός και λαϊκός πολιτισμός στη Θράκη κατά τον 20^ο αιώνα», στον τόμο Χάρης Στρατιδάκης (επιμ.), *Μα'σα μυρίζει ο φρόνιμος, βαρσάμια δε μυρίζουν. Εγκώμιον Σταμάτη Αποστολάκη*, Χανιά 2019, έκδ. Πυξίδα, σ. 139-149. Ο ίδιος, «Η διαχείριση της παράδοσης και ο σύγχρονος ελληνικός λαϊκός πολιτισμός στη Θράκη», στον τόμο *Πρακτικά 18^ο Πανελληνίου Συνεδρίου Λυκείου των Ελληνίδων - Παράρτημα Ξάνθης (21 - 24 Σεπτεμβρίου 2017)*, Ξάνθη 2019, έκδ. Σπανίδη, σ. 39-46. Ο ίδιος, «Λαϊκός πολιτισμός και καθημερινότητα στη Θράκη (19^{ος} - 20ός αι.)», στον τόμο Αρ. Τόλια (επιμ.), *Γλώσσα και Εθνική Ενότητα. Πρακτικά Συνεδρίου* (Κομοτηνή, 28 - 30 Νοεμβρίου 2014), Αθήνα 2017, έκδ. Ελληνική Γλωσσική Κληρονομιά, σ. 151-173. Ο ίδιος, «Μορφές του λαϊκού πολιτισμού στη Θράκη (19^{ος} - 20ός αι.)», στον τόμο Μ. Γ. Σέργης - Κ. Ζαφείρης - Ε. Ναξίδου - Γ. Μπακιρτζής - Α. Farrington (επιμ.), *Όψεις της ιστορίας και του πολιτισμού της Θράκης*, Κομοτηνή 2015, έκδ. Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών ΔΠΘ - Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αν. Μακεδονίας - Θράκης, σ. 279-303 [ηλεκτρονική έκδοση]. Ο ίδιος, «Ο λαϊκός πολιτισμός της Θράκης. Λαογραφικές επισημάνσεις», στον τόμο Αθ. Αγγελόπουλος (επιμ.), *Θράκη. Ιστορία - Πολιτισμός - Τέχνη 2. Παιδεία - Λαογραφία - Τέχνη*, Θεσσαλονίκη 2011, σ. 127-157.

Ieruu, μια πανευρωπαϊκή χαρτογράφηση των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων στα οποία διδάσκεται ή καλλιεργείται η έρευνα της Λαογραφίας και της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Τον Απρίλιο του 2021 το Εργαστήριο εντάχθηκε και στην ανάλογη διεθνή χαρτογράφηση των American Folklore Society (AFS) – International Society for Ethnology and Folklore (SIEF) με τίτλο «International Folklore & Ethnology Resource Guide», μετά από συνεργασία με την επικεφαλής του προγράμματος αυτού, Prof. Dr. L. Del Giudice, Chair of AFS International Committee. Με τον τρόπο αυτό εντάχθηκε τυπικά και ουσιαστικά στα δύο μεγαλύτερα διεθνή δίκτυα αναλόγων ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, ώστε να προωθηθούν οι ανάλογες επιστημονικές συνεργασίες και συνέργειες του έργου του.

Το 2021 το ΤΙΕ, με πρωτοβουλία του μέλους του Εργαστηρίου Αναπληρωτή Καθηγητή Β. Δαλκαβούκη, υπέγραψε συνεργασία με την Art Traces AMK, όσο αφορά το ερευνητικό πρόγραμμα «Τίνος είσαι;», σχετικά με τον αυτοπροσδιορισμό, την ευαισθητοποίηση και την κινητοποίηση της 3^{ης} και 4^{ης} γενιάς προσφύγων που ίδρυσαν την Αλεξανδρούπολη και διαμόρφωσαν το πολιτισμικό τοπίο της. Στη σχετική συμφωνία υπάρχει η πρόβλεψη, μετά την ολοκλήρωση της σχετικής έρευνας, τα βίντεο με τις προφορικές μαρτυρίες, καθώς και το φωτογραφικό και αρχειακό υλικό να κατατεθούν στο «Αρχειό Προφορικής Ιστορίας» του Εργαστηρίου, προκειμένου να αξιοποιηθούν από την επιστημονική και ακαδημαϊκή κοινότητα.

Πρωτόκολλο συνεργασίας υπέγραψε το Εργαστήριο, τον Ιούλιο του 2021, με το «Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου» (ΕΚΤ), Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, εποπτευόμενο από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης με θεσμικό ρόλο τη συλλογή, συσσώρευση, οργάνωση, τεκμηρίωση, διάχυση εντός και εκτός της χώρας και την ψηφιακή διατήρηση της επιστημονικής, τεχνολογικής και πολιτιστικής πληροφορίας, περιεχομένου και δεδομένων, που παράγεται στην Ελλάδα.

Επίσης, τον Δεκέμβριο του 2021 το Εργαστήριο υπέγραψε πρωτόκολλο συνεργασίας με το «Δημοτικό Ελεύθερο Ανοικτό Πανεπιστήμιο» και τη «Δημοτική Βιβλιοθήκη» του Δήμου Περιστερίου. Ειδικότερα, στο πλαίσιο αυτό, πέραν των κοινών ερευνητικών δράσεων, της από κοινού διοργάνωσης ημερίδων και συνεδρίων και της πραγματοποίησης κοινών εκδόσεων, προβλέπεται η διοργάνωση μαθημάτων Λαογραφίας και Τοπικής Ιστορίας πανεπιστημιακού επιπέδου, με στόχο την επιμόρφωση και εκπαίδευση εκπαιδευτικών και ανθρώπων με πανεπιστημιακή εκπαίδευση, σε ζητήματα λαογραφίας και τοπικής ιστορίας, στα πλαίσια της προσπάθειας για κοινωνική επιμόρφωση και διάχυση της επιστημονικής γνώσης.

Σημαντική για το έργο του Εργαστηρίου υπήρξε η υπογραφή Πρωτοκόλλου Συνεργασίας, τον Ιανουάριο του 2022, με τον Δήμο Κομοτηνής με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας ανάμεσα στο Πανεπιστήμιο και στην τοπική

κοινωνία, μέσω της συλλογής προφορικών μαρτυριών με επιστημονικά τεκμηριωμένες μεθόδους ώστε να αποτελέσουν τεκμήρια στη διάθεση κάθε ερευνητή και να εμπλουτίσουν το ψηφιακό αποθετήριο του Δήμου Κομοτηνής. Επίσης, την καθιέρωση του Λαογραφικού Μουσείου Κομοτηνής, ως ενός σύγχρονου μουσειακού οργανισμού με ακαδημαϊκή ταυτότητα και δυναμικό κοινωνικό ρόλο σε συνομιλία με τα λαογραφικά μουσεία των Βαλκανίων, την εκπόνηση μελέτης για τη δημιουργία ενός ψηφιακού μουσείου πόλης με έμφαση στη διαφύλαξη και ανάδειξη της τοπικής πολιτισμικής ποικιλότητας. Τέλος, τη διαμόρφωση προτάσεων σχετικών με την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης για την ανάπτυξη ποιοτικής τουριστικής κίνησης.

Ειδικότερα ο Εργαστήριο ανέλαβε τη δημιουργία «Εργαστηρίου Τοπικής και Προφορικής Ιστορίας Κομοτηνής» και τη δημιουργία περιεχομένου για τον εμπλουτισμό του ψηφιακού αποθετηρίου του Δήμου Κομοτηνής, με μαγνητοσκοπημένες συνεντεύξεις, φωτογραφίες και άλλο αρχειακό υλικό που θα προκύψει από τη λειτουργία του Εργαστηρίου. Όσον αφορά τα Λαογραφικά Μουσεία, το Εργαστήριο ανέλαβε την επιστημονική υποστήριξη του Λαογραφικού Μουσείου του Δήμου Κομοτηνής, την εκπόνηση μελέτης για τη δημιουργία ενός ψηφιακού μουσείου πόλης με έμφαση στη διαφύλαξη της τοπικής πολύμορφης πολιτιστικής κληρονομιάς και την καθιέρωση ημερίδας με αντικείμενο την τοπική ιστορία της πόλης.

Τις δράσεις αυτές ανέλαβαν από πλευράς του Εργαστηρίου όσον αφορά την προφορική τοπική ιστορία ο Αναπληρωτής Καθηγητής Β. Δαλκαβούκης, όσο αφορά το Λαογραφικό και το Ψηφιακό Μουσείο οι Επίκουρες Καθηγήτριες Ν. Μαχά-Μπιζούμη και Β. Κράββα, και όσον αφορά την τουριστική ανάδειξη του πολιτισμικού αποθέματος η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αικ. Μάρκου, μέλη του Εργαστηρίου²⁹.

Επίσης, το 2022 το Εργαστήριο συνδέθηκε με τη Διεθνή Διαδικτυακή Πλατφόρμα του «Ινστιτούτου Ελληνικής Μουσικής Κληρονομιάς» (ΙΕΜΚ), μια ηλεκτρονική τράπεζα αρχείων στην Ελλάδα, που φιλοξενεί πληροφοριακό υλικό τεκμηρίωσης για όλα τα είδη της ελληνικής μουσικής δημιουργίας –αυτόνομης ή σε σύμπραξη με άλλες παραστατικές ή εικαστικές τέχνες– από την αρχαιότητα ως σήμερα, και αποτελεί αναγνωρισμένο φορέα σε Ελλάδα και εξωτερικό, καθώς συγκεντρώνει και αποδελτιώνει, σε μια εύχρηστη βάση δεδομένων ελεύθερης πρόσβασης, κάθε καταγεγραμμένη πληροφορία για τη

²⁹ Βλ. σχετικά Ν. Βαφειάδου, «Το Εργαστήρι Λαογραφίας του ΔΠΘ και ο Δήμος Κομοτηνής έδωσαν τα 'χέρια'», *Παρατηρητής της Θράκης* 8452 (18 Ιανουαρίου 2022), σ. 1, 9. Δ. Μπακιρτζάκης, «Μεταξύ Δήμου Κομοτηνής και Εργαστηρίου Λαογραφίας-Κοινωνικής Ανθρωπολογίας ΔΠΘ: Πρωτόκολλο συνεργασίας για την τοπική ιστορία, το Λαογραφικό Μουσείο και τον ποιοτικό τουρισμό», *Ο Χρόνος* 15201 (18 Ιανουαρίου 2022), σ. 7.

ελληνική μουσική δημιουργία, τη μουσική έρευνα και τη μουσική εκπαίδευση, με περιγραφές αρχείων, συνδέσμους (links) και με φωτογραφικό και οπτικο-ακουστικό υλικό. Με τον τρόπο αυτό ανέδειξε το αντίστοιχο εθνογραφικό και πρωτογενές λαογραφικό υλικό που έχει ήδη συγκεντρώσει, και συνεχίζει με την ερευνητική δραστηριότητα των μελών του να καταγράφει.

Το επόμενο έτος, 2023, το Εργαστήριο υπέγραψε και Μνημόνιο Συνεργασίας με το «Ινστιτούτο Ελληνικής Μουσικής Κληρονομιάς» (ΙΕΜΚ), το οποίο έχει στόχο την ανάπτυξη κοινών επιστημονικών, ερευνητικών και ακαδημαϊκών δράσεων, για τη συλλογή, αρχειοθέτηση και καταλογογράφηση πληροφοριακού υλικού από ιδρύματα, θεσμούς, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, μουσεία, δημόσια και ιδιωτικά αρχεία, δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές, φυσικές και ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, ειδικές πλατφόρμες και ειδικές εφαρμογές, που διαθέτουν τεκμήρια κάθε μορφής, τα οποία αφορούν την παραδοσιακή και λαϊκή ελληνική μουσική κληρονομιά.

Μέλος του δικτύου των κοινοτήτων φορέων άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, που δημιουργήθηκε από τη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΔΙΝΕΠΟΚ) του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΠΟΑ), αποτελεί από το 2022 το Εργαστήριο, στο πλαίσιο της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO 2003). Συμμετείχε στον σχεδιασμό των εκδηλώσεων για τη συμπλήρωση 20 ετών από την υιοθέτηση της σχετικής Σύμβασης της UNESCO και για τον εορτασμό των «Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΕΗΠΚ), οι οποίες το 2023 έχουν ως θέμα τη «Ζωντανή Κληρονομιά». Επίσης, συμμετείχε σε σεμινάριο ανάπτυξης δεξιοτήτων για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, το οποίο διοργανώθηκε στη Λήμνο το 2023, από τη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, σε συνεργασία με το «Περιφερειακό Κέντρο για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ) στη ΝΑ Ευρώπη» της Βουλγαρίας, το «Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο (MedINA)» και τοπικούς φορείς του νησιού.

Επίσης, στο ίδιο πλαίσιο, συμμετείχε στις πρωτοβουλίες της Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού για την ενίσχυση του ρόλου της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, αλλά και στο «Δίκτυο για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά», ένα μόνιμο βήμα διαλόγου μεταξύ της διοίκησης, κοινοτήτων φορέων άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, φορέων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και ειδικών εμπειρογνομόνων.

Μνημόνιο Συνεργασίας υπογράφηκε από το Εργαστήριο, τον Μάιο του 2023, με το International Institute of the Athonite Legacy της Ουκρανίας, με στόχο την ερευνητική συνεργασία και την από κοινού διοργάνωση επιστημονικών και ακαδημαϊκών δράσεων. Το μνημόνιο συνυπέγραψαν ο Διευθυντής του Εργαστηρίου και ο Διευθυντής του Ινστιτούτου, Dr. S. Shumylo.

Ακόμη, τον Νοέμβριο του 2023, το Εργαστήριο υπέγραψε πρωτόκολλο συνεργασίας με το Research Institute of Ukrainian Studies (RIUS), του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών της Ουκρανίας (Ministry of Education and Science of Ukraine – Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України), με στόχο την ερευνητική συνεργασία και την από κοινού διοργάνωση επιστημονικών και ακαδημαϊκών δράσεων. Το μνημόνιο συνυπέγραψαν ο Διευθυντής του Εργαστηρίου και ο Διευθυντής του Ινστιτούτου, Β. Γ. Чернець (V. H. Chernets).

Σημαντική για το Εργαστήριο είναι η υπογραφή, τον Απρίλιο του 2024, πρωτοκόλλου συνεργασίας με την «Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία» και με τον Δήμο Διδυμοτείχου, με στόχο την ευρύτερη επιστημονική και ερευνητική συνεργασία, τον σχεδιασμό και την υποβολή κοινών ερευνητικών προγραμμάτων, την οργάνωση επιστημονικών συνεδρίων και ημερίδων και την πραγματοποίηση κοινών εκδόσεων, ιδιαίτερα στην περιοχή της Θράκης. Ιδιαίτερα η συνεργασία με τον αρχαιότερο φορέα των επιστημονικών λαογραφικών σπουδών στην Ελλάδα, την «Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία», που ιδρύθηκε το 1909 από τον Ν. Γ. Πολίτη, αποτελεί σημαντικότερο βήμα για την οργάνωση των λαογραφικών σπουδών στο ΔΠΘ.

Τον Απρίλιο του 2024 το Εργαστήριο υπέγραψε πρωτόκολλο συνεργασίας με τον ΜΟΚ, με στόχο την ψηφιοποίηση, μελέτη, κατάταξη και επιστημονική αξιοποίηση του ιστορικού αρχείου του Ομίλου, και ιδιαίτερα των τμημάτων του που αφορούν τον Γ. Βιζυηνό και του τμήματος του «Αρχείου Σταμούλη», από τη Σηλυβρία της Ανατολικής Θράκης, που θησαυρίζεται στον Όμιλο³⁰.

Ακόμη, συνομολογήθηκε πρωτόκολλο επιστημονικής και ερευνητικής συνεργασίας με το «Salzburger Bildungslabore», τον Σεπτέμβριο του 2024, ένα πρόγραμμα ερευνητικής συνεργασίας μεταξύ των Paris Lodron Universität Salzburg, υπό την ευθύνη του Καθηγητή ΑΙ. Strahl, και της Παιδαγωγικής Σχολής (Pädagogische Hochschule) του Πανεπιστημίου του Salzburg, υπό την επίβλεψη του Καθηγητή W. Plaute. Σκοπός της συμφωνίας είναι η ανάπτυξη κοινών ερευνητικών και επιστημονικών δράσεων στους τομείς της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, της Λαογραφίας, της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και των Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών, καθώς και η πραγματοποίηση επιστημονικών εκδόσεων και η διοργάνωση διεθνών επιστημονικών συνεδρίων και συμποσίων στους τομείς αυτούς.

Τέλος, τον Ιούλιο του 2025, το Εργαστήριο εγκαινίασε την επιστημονική και ερευνητική συνεργασία του με το Institute of Slovenian Ethnology, το ZRC Sazu Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts και με το Slovene Ethnographic Museum (Slovenski Etnografski Muzej) της Ljubljana,

³⁰ Βλ. Θ. Β. Κούγκουλος – Ν. Δαλακούρα, «Λανθάνοντα αρχαιακά τεκμήρια του Γεωργίου Μ. Βιζυηνού στην Κομοτηνή», *The Books' Journal* 161 (2025), σ. 29.

σχετικά με ζητήματα μεταμφιέσεων που σχετίζονται με ετήσια εορτολογικά και γονιμικά δρώμενα, καθώς και με το Department of Ethnology and Cultural Anthropology στην Faculty of Arts του Πανεπιστημίου της Ljubljana³¹.

³¹ Βλ. σχετικά Ν. Μουρδικούδης, «Διεθνείς συνεργασίες του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας (ΕΛΚΑ) του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης», www.paratiritis.gr (7 Ιουλίου 2025). Μ. Στεφανάκης, «Διεθνείς συνεργασίες του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας (ΕΛΚΑ) του ΔΠΘ», samiakonvima.blogspot.gr (8 Ιουλίου 2025). Δ. Μπακιρτζάκης, «Διεθνείς συνεργασίες του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας ΔΠΘ», www.xronos.gr (8 Ιουλίου 2025). Ν. Βαφειάδου, «Ευρωπαϊκές συνεργασίες για το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ / ΔΠΘ», *Παρατηρητής της Θράκης* 9288 (10 Ιουλίου 2025), σ. 11. «Διεθνείς συνεργασίες του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΔΠΘ», www.aegaiο.blogspot.com (9 Ιουλίου 2025). Μ. Στεφανάκης, «Διεθνείς συνεργασίες του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας (ΕΛΚΑ) του ΔΠΘ», *Σαμακόν Βήμα* 4485 (12 Ιουλίου 2025), σ. 9.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΙΟΓΡΑΦΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ Ε.Θ.Δ.Α.

ΣΤ

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ
ΔΡΑΣΕΙΣ**

Με βάση την αρχή ότι στον ακαδημαϊκό χώρο η έρευνα και η διδασκαλία αλληλοτροφοδοτούνται, το Εργαστήριο έχει αναπτύξει μια σειρά εκπαιδευτικών δράσεων για τους φοιτητές και τις φοιτήτριες, που στηρίζονται και σχετίζονται με τις ερευνητικές δραστηριότητές του, για τις οποίες έγινε λόγος παραπάνω. Οι δράσεις αυτές παρουσιάζονται στη συνέχεια:

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017, οι εκπαιδευόμενοι φοιτητές εξασκήθηκαν στην οργάνωση και διαχείριση αρχείων και αρχειακών συλλογών, κατατάσσοντας και ευρετηριάζοντας σχετικό υλικό του Εργαστηρίου από τη Σάμο, τη Θράκη και τον Πόντο. Παραλλήλως δε ασχολήθηκαν, υπό την επίβλεψη της συνεργάτιδος του Εργαστηρίου κας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, με την αποδελτίωση βιβλιογραφίας σχετικής με τις ελληνικές λαϊκές και παραδοσιακές ενδυμασίες, καθώς και με την κατάταξη ενός σώματος εγγράφων που αποτελούν το ιστορικό αρχείο του ΤΙΕ³², ως πρώτο βήμα για τη μελλοντική συγγραφή της ιστορίας του.

Τον Μάιο του 2017, στο πλαίσιο της ασκήσεως στο Εργαστήριο φοιτητών μέσω του προγράμματος ΕΣΠΑ, καταρτίστηκε αρχείο ημερολογίων τοίχου, με δείγματα από όλη την Ελλάδα, κυρίως από τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους. Πρόκειται για υλικό, η μελέτη του οποίου ενδιαφέρει τα τελευταία χρόνια έντονα τόσο την ελληνική, όσο και τις ξένες Λαογραφίες. Επίσης, με πρωτοβουλία του μέλους ΕΔΙΠ του Εργαστηρίου κ. Θ. Κούγκουλου ιδρύθηκε σε αυτό «Αρχείο Νικολάου Φαρδύ», όπου θησαυρίζονται εκδόσεις, δημοσιεύματα και φωτοαντίγραφα χειρογράφων του λογίου αυτού της Σαμοθράκης, με τα οποία εργάζονται επιστημονικά και εκπαιδεύονται φοιτητές, υπό την επίβλεψη και με τη φροντίδα του κ. Κούγκουλου.

Επίσης, στο πλαίσιο της μεταδιδασκαρικής έρευνας του Δρος Αλ. Καπανιάρη, και σε συνεργασία με την «Ακαδημία Λαϊκού Πολιτισμού και Τοπικής Ιστορίας», που είναι Τμήμα του Πολιτιστικού Φορέα «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος» της Ιεράς Μητρόπολης Δημητριάδος και Αλμυρού από το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2018-2019 δημιουργήθηκε πρόγραμμα «Πηλιορείτες εν Αιγύπτω: Αρχειακή Εθνογραφία με την οπτική των Νέων Τεχνολογιών και του Διαδικτύου» στο πλαίσιο κύ-

³² Βλ. G. Kouzas, «'Retour au terrain ethnographique en suivant un chemin différent': une approche de réflexion secondaire autour du matériel ethnographique des archives par les 'protagonistes' des collections manuscrites», στον τόμο Ev. Karamanes (επιμ.), *Du terrain à l'archive. Les archives de folklore et d'ethnologie entant que poles de recherché, d'education et de culture / Από την επιτόπια έρευνα στο αρχείο. Τα λαογραφικά και εθνολογικά αρχεία ως πόλοι έρευνας, εκπαίδευσης και πολιτισμού. Διεθνές Συνέδριο για τα 100 χρόνια του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών (1918-2018) – 310 Συνέδριο του Δικτύου Fer – Eurethno του Συμβουλίου της Ευρώπης – 1^ο Συνέδριο της Γαλλόφωνης Ομάδας Εργασίας της Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore (SIEF), Athènes – Αθήνα 2019, σ. 394.*

κλου σπουδών ενός έτους, διαρθρωμένου σε δύο εξάμηνα, με επιστημονικούς υπευθύνους τον Διευθυντή του Εργαστηρίου και τον κ. Καπανιάρη. Οι στόχοι του προγράμματος ήταν μέσα από αυτή τη δραστηριότητα: α) να ενισχυθεί και η μεταδιδασκτορική έρευνα με το νέο υλικό, β) να παρουσιάσουμε καλές πρακτικές εφαρμογής των νέων τεχνολογιών στο πεδίο της Αρχαιακής Εθνογραφίας, γ) να αξιολογήσουμε ένα νέο καινοτόμο πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (e-learning) στο πεδίο της Εθνογραφίας και των ανθρωπιστικών σπουδών ευρύτερα, δ) να ενταχθεί η πρωτοβουλία στον νέο κύκλο εκδηλώσεων που θα πραγματοποιούνταν το 2019 στον Βόλο, στο πλαίσιο της «Ναυτικής Εβδομάδας» με τιμώμενη πόλη την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου.

Το πρόγραμμα ξεκίνησε το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2018-2019 και ολοκληρώθηκε το εαρινό εξάμηνο της ίδιας χρονιάς. Οι διδακτικές ενότητες που παρακολούθησαν οι σπουδαστές είναι: Εισαγωγή στην Εθνογραφία – Ψηφιακή Εθνογραφία – Βασικές αρχές Αρχαιακής Εθνογραφίας – Η συνέντευξη ως εργαλείο εθνογραφικής έρευνας – Ψηφιακή αφήγηση και συλλογική μνήμη – Εργαστήριο ψηφιοποίησης και διαχείρισης τεκμηρίων και πηγών – Εργαλεία Κοινωνικής Δικτύωσης και συλλογική μνήμη.

Το Εργαστήριο, σε συνεργασία με το Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τον καθηγητή Ευ. Αυδικο και το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) «Τοπική ιστορία – διεπιστημονικές προσεγγίσεις» του ΤΙΕ του ΔΠΘ, συνδιοργάνωσε το 7^ο Θερινό Σχολείο Τζουμέρκων με θέμα «Τρωγοπίνοντας. Πολιτισμικές και κοινωνικές προσεγγίσεις της (αγρο)διατροφικής παράδοσης» (Αύγουστος 2019) και το 8^ο Θερινό Σχολείων Τζουμέρκων με θέμα «Η κλιματική αλλαγή και ο πλανήτης Γη. Κοινωνίες, πολιτισμοί και εκπαίδευση» (Αύγουστος 2022). Επίσης, το 8^ο Θερινό Σχολείο Τζουμέρκων και Νοτιοανατολικής Πίνδου με θέμα: «Τα αυλάκια της ζωής: περιβάλλον, τεχνολογία και κοινωνία» (Γαρδικί Φθιώτιδας, 22-27 Αυγούστου 2022), σε συνεργασία με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, τον Οργανισμό Πολιτιστικής Ανάπτυξης Στερεάς Ελλάδας (ΟΠΑΣΤΕ), τον Δήμο Μακρακώμης και τον Πολιτιστικό – Εξωραϊστικό Σύλλογο Γαρδικιωτών Ομιλαίων Φθιώτιδος, το Τμήμα Φιλολογίας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ), το Ινστιτούτο Νησιωτικών και Ορεινών Περιοχών της Μεσογείου / Κύπρος, το Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, το Τμήμα Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας, τον Σύνδεσμο Φιλολόγων Ν. Φθιώτιδος και με τη στήριξη της Ιεράς Μητρόπολης Φθιώτιδος.

Το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουλίου του 2019 το Εργαστήριο, σε συνεργασία με το ΠΜΣ «Σπουδές στην Τοπική Ιστορία» του Τμήματος και με την Ένωση Προφορικής Ιστορίας διοργάνωσε στο Τσεπέλοβο του Ζαγορίου το «1^ο Θερινό Σχολείο για την Προφορική Ιστορία», με τη φροντίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Β. Δαλκαβούκη. Επίσης, με τη μέριμνα του ίδιου και

με τη συνεργασία του ΠΜΣ του Τμήματος «Σπουδές στην Τοπική Ιστορία», το Εργαστήριο διοργάνωσε την «8^η Συνάντηση για την Εθνογραφία και την Κοινωνική και Πολιτισμική Ανθρωπολογία: στην κλίμακα του τοπικού. Διεπιστημονικές συναντήσεις της Κοινωνικής και Πολιτισμικής Ανθρωπολογίας με την Ιστορία και τις (δια)πολιτισμικές σπουδές».

Σημαντικό βήμα για την ψηφιακή λαογραφική εκπαίδευση υπήρξε η διοργάνωση, το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2019-2020, από το Εργαστήριο σε συνεργασία με την Ακαδημία Λαϊκού Πολιτισμού Βόλου και τον φορέα πολιτισμού «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος» της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος και Αλμυρού, καθώς και τα ΓΑΚ – Αρχεία Ν. Μαγνησίας, του προγράμματος «Τοπική ιστορία και ψηφιακά μέσα: αρχειακή εθνογραφία σε αρχεία τοπικής ιστορίας με τη χρήση ψηφιακών μέσων». Επιστημονικοί υπεύθυνοι ήταν ο Διευθυντής του Εργαστηρίου και ο μεταδιδακτορικός ερευνητής Δρ Αλ. Καπανιάρης, και συνεργάστηκαν η διευθύντρια των ΓΑΚ – Αρχείων Ν. Μαγνησίας Δρ Αν. Πρασά και ο σκηνοθέτης Β. Λουλές. Οι συμμετέχοντες εκπαιδεύθηκαν στην παραγωγή ψηφιακών μέσων με βάση αρχειακό υλικό, στα πλαίσια της μεθοδολογίας και της πρακτικής των digital humanities³³.

Επίσης, το Εργαστήριο συμμετείχε, κυρίως με τον Διευθυντή του και την Επίκουρη Καθηγήτρια του ΤΙΕ Ν. Μαχά-Μπιζούμη, κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2020-2021 και 2021-2022, στον σχεδιασμό και την ίδρυση ενός Διδρυματικού ΠΜΣ με τίτλο «Λαογραφία και Πολιτιστική Διαχείριση (Folklore, Folkloristics and Cultural Management)», με τη συνεργασία του Τμήματος Φιλολογίας του ΕΚΠΑ, του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΕΚΠΑ, του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του ΤΙΕ του ΔΠΘ. Το συγκεκριμένο ΠΜΣ εγκρίθηκε τον Σεπτέμβριο του 2021 από τη Συνέλευση του ΤΙΕ, την Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών και τη Σύγκλητο του ΔΠΘ.

Στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου συνεργασίας του Εργαστηρίου με τον Δήμο Κομοτηνής, το Εργαστήριο σε συνεργασία με τη Δημοτική Κοινωνική Επιχείρηση Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου Κομοτηνής οργάνωσε «Εργαστήριο Προφορικής Ιστορίας», το οποίο συνοδεύτηκε από ανοιχτή εκδήλωση (Σάββατο 2 Απριλίου). Το «Εργαστήριο για τη δημιουργία ομάδας Προφορικής Ιστορίας στην Κομοτηνή» (27, 31 Μαρτίου και 1, 2, 3 και 17 Απριλίου 2022) περιέλαβε εισαγωγή και εκπαίδευση στις αρχές και τη μεθοδολογία της Προφορικής Ιστορίας από τους Β. Δαλκαβούκη, Αναπληρωτή Καθηγητή στο ΤΙΕ (συλλογή και αρχειοθέτηση προφορικών αφηγήσεων), και Κ. Σγουρόπουλο, ΕΔΙΠ στο ΤΙΕ (εργαλεία και τεχνικές καταγραφής ήχου και εικόνας στην προφορική αφήγηση).

³³ Βλ. Γλ. Υδραίου, «Ιστορία με ψηφιακά μέσα», *Ταχυδρόμος* (20 Σεπτεμβρίου 2019), σ. 15.

Το «Εργαστήριο Προφορικής Ιστορίας» ολοκληρώθηκε με μία εκπαίδευση από τον σκηνοθέτη Β. Λουλέ που επικεντρώθηκε στην κινηματογράφηση της προφορικής μαρτυρίας μέσα από τρεις φάσεις:

- Α' φάση (τετράωρη διαδικτυακή συνάντηση): Εισαγωγή στη μέθοδο κινηματογράφησης, προεργασία, οδηγίες για την έρευνα.
- Β' φάση (διήμερο εργαστήριο διά ζώσης): Κινηματογράφηση προφορικής μαρτυρίας από τον εισηγητή, κατανομή των συμμετεχόντων σε ομάδες εργασίας, κινηματογράφηση μιας προφορικής μαρτυρίας από την κάθε ομάδα, προβολή επιλεγμένου υλικού των ομάδων στην ολομέλεια του εργαστηρίου.
- Γ' φάση (τετράωρη διαδικτυακή συνάντηση): Παρουσίαση των επεξεργασμένων ασκήσεων, ανάλυση των θετικών στοιχείων τους και επισήμανση των αστοχιών, οδηγίες για την περαιτέρω επεξεργασία.

Στόχος ήταν να γνωρίσουν οι συμμετέχοντες αυτή τη διαδικασία βήμα προς βήμα· από την έρευνα και την προεργασία μέχρι το γύρισμα και την οργάνωση για το μοντάζ του υλικού που θα γυριζόταν.

Από το 2022 το Εργαστήριο συνεργάζεται με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ροδόπης στους εορτασμούς της Ευρωπαϊκής Ημέρας Συντήρησης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, που διοργανώνονται στην Κομοτηνή. Ο θεσμός των Ευρωπαϊκών Ημερών Συντήρησης αποτελεί μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Οργανισμών Συντήρησης (European Confederation of Conservator-Restorers' Organisations – ECCO). Κάθε χρόνο πραγματοποιούνται ποικίλες εκδηλώσεις σε όλη την Ευρώπη, σε μουσεία, μνημεία και εργαστήρια συντήρησης, όπου το κοινό έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει εργασίες συντήρησης και να γνωρίσει τη δουλειά των συντηρητών αρχαιοτήτων και έργων τέχνης. Στην Ελλάδα η Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεώτερων Μνημείων (ΔΣΑΝΜ), ο Σύλλογος Συντηρητών Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΣΑΕΤΤΕ) και το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (International Council of Museums – ICOM) συνεργάζονται για τον συντονισμό των εορτασμών, ύστερα από πρόσκληση του ΣΣΑΕΤΤΕ, επίσημου εκπροσώπου της ECCO στη χώρα μας.

Στο πλαίσιο αυτό έγιναν οι ακόλουθες δράσεις. Στις 12 Οκτωβρίου 2022, το Εργαστήριο διοργάνωσε εκπαιδευτική επίσκεψη φοιτητών του ΤΙΕ στο «Εργαστήριο Συντήρησης Χαρτιού» που λειτουργεί στο Ιμαρέτ της Κομοτηνής, με υπεύθυνη την Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη, και σε συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, το Τμήμα Συντήρησης της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ροδόπης και τη ΔΣΑΝΜ, του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Στη διάρκεια της οι φοιτητές ξεναγήθηκαν στον χώρο του Εργαστηρίου Συντήρησης και παρακολούθησαν παρουσίαση βασικών μεθόδων συντήρησης σε κειμήλια της εκκλησιαστικής συλλογής που εκτίθεται στο

Ιμαρέτ, όπου από το 1999 στεγάζεται το «Εκκλησιαστικό Μουσείο» Ιεράς Μητρόπολης Μαρωνείας και Κομοτηνής³⁴.

Κατά τη διάρκεια της ξενάγησης από τις συντηρήτριες Ι. Κουκή και Λ. Μακρή, έγινε γνωριμία με τα υλικά, τα εργαλεία και τον εξοπλισμό που χρησιμοποιείται για τη συντήρηση βιβλίων, χαρτών και αντικειμένων, ενώ παρουσιάστηκαν, θεωρητικά και πρακτικά, βασικές μέθοδοι και στάδια συντήρησης σε επιλεγμένα κειμήλια της εκκλησιαστικής συλλογής. Η δράση συνοδευόταν από εποπτικό οπτικοακουστικό υλικό για την ολοκλήρωση της εμπειρίας των φοιτητών. Σημειωτέον ότι η Ευρωπαϊκή Ημέρα Συντήρησης αποτελεί πρωτοβουλία της ECCO, με στόχο τη γνωριμία του κοινού με τη συντήρηση αρχαιοτήτων και έργων τέχνης και την ανάδειξη της σημαντικής συνεισφοράς της στη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στις 12 Οκτωβρίου 2023, το Εργαστήριο διοργάνωσε εκπαιδευτική επίσκεψη φοιτητών του ΤΙΕ στο Βυζαντινό Κάστρο Κομοτηνής. Οι συμμετέχοντες είχαν τη δυνατότητα να γνωρίσουν το επάγγελμα του συντηρητή και να ενημερωθούν για τα ζητήματα της φθοράς των υλικών κατασκευής του μνημείου, ενώ παρουσιάστηκαν οι επεμβάσεις συντήρησης που εφαρμόστηκαν σε επιλεγμένα νέα ευρήματα από το Βυζαντινό Κάστρο Κομοτηνής. Η δράση συνοδεύτηκε από οπτικό υλικό για την ολοκλήρωση της εμπειρίας των επισκεπτών και συζητήθηκαν ζητήματα δεοντολογίας της επιστήμης και του επαγγέλματος. Η δράση πραγματοποιήθηκε με υπεύθυνη την Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη και από την πλευρά της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ροδόπης από τους: Ευ. Λαϊνίδου – Τμηματάρχη Συντήρησης, Γ. Ευφραιμίδη – Αρχιτέκτονα Μηχανικό του έργου, Στ. Καλτσογιάννη – Αρχαιολόγο του έργου και Μ. Λαγαμτζή – Συντηρήτρια αρχαιοτήτων του έργου.

Το Νοέμβριο του 2022, ο Διευθυντής του Εργαστηρίου έδωσε συνέντευξη σε μεταπτυχιακό φοιτητή του προγράμματος Geo-Design, που διεξάγεται στη Σχολή Design Academy Eindhoven της Ολλανδίας, σχετικά με πυρολατρικές τελετές που συνδέονται με τη δασική διαχείριση και καλλιέργεια, υπό την έννοια ότι συνιστούν συμβιωτικούς μηχανισμούς που τοποθετούν τον άνθρωπο ως μέρος του οικοσυστήματος σε αντίθεση με πρακτικές που εμφανίζονται στη μεταβιομηχανική εποχή.

Σε συνεργασία με τη Δημοτική Κοινωφελή Επιχείρηση Πολιτισμού, Παιδείας και Αθλητισμού Κομοτηνής (ΔΚΕΠΠΑΚ), τον τέως φορέα πολιτισμού του Δήμου Κομοτηνής, και στο πλαίσιο του μαθήματος «Μουσεία και Λαϊκός Πολιτισμός: Ζητήματα Διαχείρισης», που διδάσκει η Επίκουρη Καθηγήτρια Λαο-

³⁴ Βλ. σχετικά Κ. Μαρκενδούδης, «Ο 'αθέατος κόσμος' της συντήρησης. Το μοναδικό εργαστήριο συντήρησης βιβλίων στη Θράκη δημιουργήθηκε για το έργο συντήρησης της εκκλησιαστικής συλλογής του Ιμαρέτ», *Παρατηρητής της Θράκης* 8627 (13 Οκτωβρίου 2022), σ. 9. «Φοιτητές του ΔΠΘ σε εργαστήριο συντήρησης στην 'καρδιά' της Κομοτηνής», *Ο Χρόνος* 15375 (13 Οκτωβρίου 2022), σ. 9.

γραφίας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, η οποία είχε και την πρωτοβουλία αλλά και τον σχεδιασμό της δράσης, το Εργαστήριο οργάνωσε, τον Δεκέμβριο του 2022, επισκέψεις εργασίας φοιτητών του ΤΙΕ στο Λαογραφικό Μουσείο Κομοτηνής, με στόχο την εκπαιδευτική γνωριμία τους με το μουσείο, αλλά και τη διερεύνηση τρόπων ενίσχυσης της μουσειολογικής του υπόστασης, στα πλαίσια των σύγχρονων εξελίξεων της Λαογραφικής Μουσειολογίας. Οι φοιτήτριες και οι φοιτητές ξεναγήθηκαν στις συλλογές του Μουσείου, όπου παρουσιάστηκε ο καθημερινός βίος των ανθρώπων της Θράκης μέσα από τα εργαλεία, τη διατροφή, την υφαντική, την κεντητική και την ενδυμασία. Στη συνέχεια, συμμετείχαν στην πιλοτική εφαρμογή ενός Μουσειακού Εκπαιδευτικού Προγράμματος με βάση τον υλικό βίο των Θρακιωτών.

Στο πλαίσιο του μαθήματος «Υλικός Πολιτισμός και Λαϊκή Τέχνη», που δίδασκε στο Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) του ΤΙΕ η Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη, το Εργαστήριο οργάνωσε, στις 10 Μαρτίου 2023, επίσκεψη φοιτητών και φοιτητριών του ΤΙΕ στο Μουσείο Καλαθοπλεκτικής, στο Θυλόριο Ροδόπης, όπου και ξεναγήθηκαν στον μουσειακό χώρο, με επιστημονική επιμέλεια της διδάσκουσας. Με αφορμή ένα πλεκτό ποντιακό καλάθι και τις πολλαπλές διαδρομές του στον χρόνο, η ξενάγηση σε συνομιλία με τον διευθυντή του Μουσείου, Δρα Α. Λιάπη, εστίασε στην κοινωνική ζωή των πραγμάτων, στους ανθρώπους τους και την καθημερινότητά τους, την τέχνη και τις τεχνικές, στη σύνδεση των καλαθιών με το ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο κατασκευής και χρήσης τους, με τους παραγωγούς και τους καταναλωτές τους. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στην ποικιλία τεχνικών καλαθοπλεκτικής των Ρομά.

Σε συνέχεια προηγούμενων σχετικών δράσεων του, το Εργαστήριο, τον Αύγουστο του 2023, συνδιοργάνωσε το «9^ο Θερινό Σχολείο Τζουμέρκων και Νοτιοανατολικής Πίνδου» (Γαρδίκι Φθιώτιδας, 22-27 Αυγούστου 2023), με την οργανωτική, επιστημονική και διδακτική αξιοποίηση μελών ΔΕΠ του ΤΙΕ, με θέμα «Μονοπάτια Γεύσεων», σε συνεργασία με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, τον ΟΠΑΣΤΕ, τον Δήμο Μακρακώμης και τον Πολιτιστικό - Εξωραϊστικό Σύλλογο Γαρδικιωτών Ομιλαίων Φθιώτιδος, το Τμήμα Φιλολογίας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, το Ινστιτούτο Νησιωτικών και Ορεινών Περιοχών της Μεσογείου / Κύπρος, το Τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, το Τμήμα Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας, τον Σύνδεσμο Φιλολόγων Ν. Φθιώτιδος και με τη στήριξη της Ιεράς Μητρόπολης Φθιώτιδος.

Κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2024-2025, στο πλαίσιο του μνημονίου συνεργασίας που έχει υπογράψει το Εργαστήριο με τον ΜΟΚ, πραγματοποιήσαν στο Εργαστήριο την πρακτική τους άσκηση επτά φοιτητές και φοιτήτριες του ΤΙΕ, κατά τον Απρίλιο και τον Μάιο του 2025, σε δύο ομάδες, με έργο αφενός μεν την καταλογογράφηση του ψηφιοποιημένου υλικού

του αρχείου του ΜΟΚ, το οποίο έχει ψηφιοποιηθεί από το Εργαστήριο, και αφετέρου την ψηφιοποίηση των έντεκα τόμων του τοπικού επιστημονικού περιοδικού *Θρακική Επετηρίδα*, που εξέδιδε ο ΜΟΚ.

Επίσης, εντός των ερευνητικών δράσεων του Εργαστηρίου, η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη οργάνωσε επιτόπια έρευνα ομάδων προπτυχιακών φοιτητών με θέμα τα καφεκοπτεία της Κομοτηνής, στο χρονικό διάστημα από τον Φεβρουάριο ως τον Απρίλιο του 2025. Η ίδια ανέλαβε επικεφαλής ερευνητικής ομάδας που συγκροτήθηκε από το Λύκειο Ελληνίδων Κάσου, με σκοπό την επιτόπια έρευνα στην Κάσο για την καταγραφή του παλαιότερου και του νεότερου τύπου γυναικείας ενδυμασίας, με συνεντεύξεις, φωτογράφιση και μελέτη αρχειακού υλικού. Για τις ανάγκες του προγράμματος πραγματοποιήθηκε έρευνα και καταγραφή των πουκάμισων της Κάσου στη συλλογή Victoria & Albert Museum στο Λονδίνο (29-31 Ιανουαρίου 2025). Επίσης το Εργαστήριο, διά της κας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, είχε την επιστημονική εποπτεία της ανασύνθεσης της τοπικής γυναικείας γιορτινής ενδυμασίας των Πατρικών της Χίου σε συνεργασία με τον «Σύλλογο Απανταχού Πατρικουσών 'Απόλλων'».

Στις 21 Νοεμβρίου 2024, η κα Ν. Μαχά-Μπιζούμη, στο πλαίσιο των ερευνητικών δραστηριοτήτων του Εργαστηρίου, πραγματοποίησε επιτόπια έρευνα με τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του ΤΙΕ στην οδό Βενιζέλου στην Κομοτηνή, στη διάρκεια του μαθήματος «Λαογραφία, παραδοσιακό και σύγχρονο ένδυμα», με θέμα: «Φωτογραφίζοντας τις βιτρίνες καταστημάτων ρούχων της Κομοτηνής». Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ως *flâneurs* και *passionate spectators*, επέλεξαν την οδό Βενιζέλου, στάθηκαν μπροστά στις βιτρίνες συλλέγοντας ενδυματολογικές επιλογές μιας επαρχιακής πόλης και ταυτιζόμενοι με τα ενδύματα, ως καταναλωτικά αγαθά, «έγιναν και οι ίδιοι εμπόρευμα», κατά τον W. Benjamin.

Τέλος, στο Εργαστήριο οργανώθηκε και υλοποιήθηκε από την κα Ν. Μαχά-Μπιζούμη υποστηρικτικό φροντιστηριακό μάθημα, σε σχέση με το μάθημα του ΠΠΣ του ΤΙΕ «Μουσειαί και Λαϊκός πολιτισμός: Ζητήματα διαχείρισης», με τίτλο «Μάθηση και εμπειρία στο σύγχρονο μουσειακό περιβάλλον», που είχε ως σκοπό να αναδείξει τη δυναμική του Μουσείου ως χώρου άτυπης εκπαίδευσης και εμπειρίας, σε συνδυασμό με τον κοινωνικό του ρόλο στη σύγχρονη πραγματικότητα. Ιδιαίτερο βάρος δόθηκε στη διασύνδεση θεωρητικών προσεγγίσεων μουσειακής μάθησης και εμπειρίας με καλές πρακτικές από την ελληνική και διεθνή μουσειακή πραγματικότητα, σε συνομιλία με μουσειοπαιδαγωγούς και μουσειολόγους, με στόχο την εξοικείωση των φοιτητριών και των φοιτητών με στρατηγικές οργάνωσης, σχεδιασμού και υλοποίησης εκπαιδευτικών δράσεων στο μουσειακό περιβάλλον.

Οι φοιτήτριες και οι φοιτητές μέσα από την ανάληψη ενός τελικού project που ανέλαβαν να διαχειριστούν σε ομάδες, κατέκτησαν τους μαθησιακούς στόχους, οι οποίοι, σύμφωνα με το περίγραμμα του μαθήματος, είναι «να

γνωρίζουν τις θεωρητικές προσεγγίσεις της μουσειοπαιδαγωγικής και να μπορούν να τις εφαρμόζουν στον σχεδιασμό εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, να κατανοούν τα χαρακτηριστικά της μάθησης στον μουσειακό χώρο και τα μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί για να τη μελετήσουν, να γνωρίζουν τις θεωρητικές αρχές σχεδιασμού και τις εφαρμογές διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε μουσεία για εμποδιζόμενα άτομα, να αναγνωρίζουν τον πολυδιάστατο κοινωνικό και εκπαιδευτικό ρόλο του σύγχρονου μουσείου, να κατανοούν τις έννοιες της συμμετοχικότητας και της συμπερίληψης, και να τις αναγνωρίζουν ως βασικές επιδιώξεις της πολιτικής του σύγχρονου μουσείου, να αξιολογούν εκπαιδευτικά προγράμματα, να αντιμετωπίζουν κριτικά την εκπαιδευτική πολιτική ενός μουσείου, να γνωρίζουν, να οργανώνουν, να σχεδιάζουν και να υλοποιούν εκπαιδευτικές δράσεις στο μουσειακό περιβάλλον».

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΓΩΓΡΑΦΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΕΧΝΗ ΑΝΘΡΩΠΟΤΕΧΝΙΑ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ Ε.Π.Ι.Θ.

Z

**ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ
ΕΡΕΥΝΑ**

Ερευνητικό και εκπαιδευτικό έργο ταυτόχρονα συνιστά και η εκπόνηση μεταδιδασκατορικής έρευνας, τομέας στον οποίο το Εργαστήριο έχει ιδιαίτερως επιδοθεί. Παρατίθενται στη συνέχεια τα σχετικά στοιχεία, όπου αναφέρονται οι μεταδιδασκατορικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί και ολοκληρωθεί σε αυτό:

Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΤΙΕ του ΔΠΘ στο Εργαστήριο εντάχθηκε ως μεταδιδασκατορικός ερευνητής ο Δρ Γ. Κούζας (2016-2018), ο οποίος στο διάστημα αυτό εκπόνησε ερευνητικό πρόγραμμα μεταδιδασκατορικής έρευνας με τίτλο «Σύγχρονες μορφές προφορικότητας και ‘ανεπίσημη’ επικοινωνία: διαδόσεις και κοινωνικοί σχολιασμοί σε ένα δήμο της Αττικής. Μια λαογραφική και εθνογραφική προσέγγιση». Το πρόγραμμα υποβλήθηκε για χρηματοδότηση μέσω του προγράμματος υποτροφιών με τίτλο «Ενίσχυση Μεταδιδασκατορικών Ερευνητών/Ερευνητριών», 1^{ος} Κύκλος, ΕΣΠΑ 2014-2020³⁵. Στην 8^η/21-02-2017 Συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου (ΔΣ) του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ), το πρόγραμμα αυτό της μεταδιδασκατορικής έρευνας βαθμολογήθηκε με 96%, κατατασσόμενο τέταρτο επί 1700 προτάσεων όλων των επιστημονικών και ερευνητικών πεδίων, γεγονός που αποτελεί διάκριση αριστείας για τη μεταδιδασκατορική έρευνα του Εργαστηρίου. Από το πρόγραμμα αυτό προέκυψαν και δύο σχετικές διεθνείς δημοσιεύσεις, αλλά και ο ίδιος ο κ. Κούζας δίδαξε επικουρικά μαθήματα Λαογραφίας σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο στους φοιτητές του Τμήματος.

Κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2019-2020 και 2020-2021, στο Εργαστήριο πραγματοποιήσαν τη μεταδιδασκατορική τους έρευνα η Δρ Μ. Ευσταθιάδου, με τίτλο «Μύθοι, θρύλοι και ιστορικά πρόσωπα στον Πόντο: κοινές προσλήψεις Ελλήνων και Τούρκων», και ο Δρ Αλ. Καπανιάρης, με τίτλο «Από την Αγχιάλο της Ανατολικής Ρωμυλίας στη Νέα Αγχιάλο Μαγνησίας: Αρχαιική Εθνογραφία μέσα από τις μνήμες και τα αρχεία του Αγροτικού Οινοποιητικού Συνεταιρισμού Νέας Αγχιάλου ‘Η Δήμητρα’». Από τα προγράμματα προέκυψαν επιστημονικές δημοσιεύσεις, ανακοινώσεις σε συνέδρια και διαλέξεις.

Επίσης, με απόφαση της Συνέλευσης του ΤΙΕ του ΔΠΘ στο Εργαστήριο εντάχθηκε ως μεταδιδασκατορικός ερευνητής ο Ν. Θ. Κόκκας (2021-2024), ο οποίος στο διάστημα αυτό εκπόνησε ερευνητικό πρόγραμμα μεταδιδασκατορικής έρευνας, με τίτλο «Ο παροιμιακός λόγος των Πομάκων της Ξάνθης. Μελέτη λογοτύπων και μοτίβων – Θεματικές και μορφολογικές διαφοροποιήσεις ανάλογα με τα τοπικά γλωσσικά ιδιώματα». Από το πρόγραμμα αυτό προέκυψαν επιστημονικές δημοσιεύσεις, ανακοινώσεις σε συνέδρια και διαλέξεις.

Το Νοέμβριο του 2022, με απόφαση της Συνέλευσης του ΤΙΕ του ΔΠΘ στο Εργαστήριο εντάχθηκε ως μεταδιδασκατορική ερευνητρια η Α. Μ. Vico, Δρ του ισπανικού Πανεπιστημίου της Γρανάδα, η οποία στο διάστημα 2023-2024 εκπόνησε ερευνητικό πρόγραμμα μεταδιδασκατορικής έρευνας, με τίτλο «Το

³⁵ Σύμφωνα με τις Κανονιστικές Διατάξεις του προγράμματος όπως ορίζονται στην υπ. αριθμ. ΚΥΑ 125659/ΓΔ6/28-07-2016 του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού (ΦΕΚ 2602/τ.Β’), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, και της οικείας Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος με αριθμό ΑΔΑ: 62ΒΦ4653ΠΣ-ΘΓΤ.

ελληνικό δημοτικό τραγούδι και η Γενιά του 1930». Από το πρόγραμμα προέκυψαν επιστημονικές δημοσιεύσεις, ανακοινώσεις σε συνέδρια και διαλέξεις.

Ακόμη, τον Ιούνιο του 2023, με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος, στο Εργαστήριο εντάχθηκε ως μεταδιδακτορική ερευνήτρια η Αικ. Καραγιώργου, η οποία στο διάστημα 2023-2024 πραγματοποίησε μεταδιδακτορική έρευνα με τίτλο «Ο λαϊκός πολιτισμός στα σχολικά εγχειρίδια της δημοτικής εκπαίδευσης και η συμβολή του στη διαμόρφωση της διαπολιτισμικής ικανότητας των μαθητών/τριών». Επίσης, τον Σεπτέμβριο του 2023, με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος, στο Εργαστήριο εντάχθηκε ως μεταδιδακτορική ερευνήτρια η Μ. Μαργαρίτη, η οποία στο διάστημα 2023-2026 πραγματοποίησε μεταδιδακτορική έρευνα με τίτλο «Λογοτεχνική γεωγραφία και ελληνικά απόκρυφα πόλεων του 19^{ου} αιώνα».

Στο Εργαστήριο, υπό την επίβλεψη της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, εκπονήθηκε επίσης η μεταδιδακτορική έρευνα της Π. Δαλακούρα, με θέμα «Προσεγγίζοντας τη μνήμη, την ταυτότητα και την τοπική ιστορία μέσα από δράσεις μουσειακής μάθησης, στο Λαογραφικό Μουσείο Κομοτηνής» (2023). Από την έρευνα αυτή προέκυψε το βιβλίο της ίδιας *Λαογραφικά Μουσεία και Μάθηση Ενηλίκων – Δράσεις μνήμης, ταυτοτήτων, τοπικής ιστορίας και δημιουργικής γραφής στο Λαογραφικό και Ιστορικό Μουσείο Κομοτηνής* (Κομοτηνή 2024), το οποίο εντάχθηκε στη σειρά των εκδόσεων του Εργαστηρίου³⁶.

Τέλος, τον Απρίλιο του 2025, με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος, στο Εργαστήριο εντάχθηκε ως μεταδιδακτορικός ερευνητής ο Γ. Στούκης, ο οποίος στο διάστημα 2025-2027 πραγματοποιεί στο ΤΙΕ, αρχικά (ως τον Σεπτέμβριο του 2025), και στη συνέχεια στο Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών μεταδιδακτορική έρευνα με τίτλο «Ενοριακοί ναοί και παραδοσιακή θρησκευτική συμπεριφορά: η περίπτωση της Βοιωτίας». Από την έρευνά του ήδη προέκυψαν επιστημονικές δημοσιεύσεις, ανακοινώσεις σε συνέδρια και διαλέξεις.

Να σημειωθεί επίσης ότι με πρόσκληση του Εργαστηρίου, στο διάστημα 1 Ιουλίου – 31 Δεκεμβρίου 2025, πραγματοποιεί στο Εργαστήριο έρευνα η Επίκουρη Καθηγήτρια Ş. Şişmanoğlu Şimşek, του Kadir Has University της Κωνσταντινούπολης, με θέμα «Greco-Turkish Population Exchange», στη διάρκεια εκπαιδευτικής-επιστημονικής άδειας την οποία έλαβε από το ως άνω πανεπιστήμιο της Τουρκίας, στο οποίο υπηρετεί.

³⁶ Βλ. Ν. Μουρδικούδης, «Ανακαλύπτοντας ξανά τη μαγεία της Ιστορίας μέσω της δημιουργικής γραφής και της πολυαισθητηριακής μάθησης», *Παρατηρητής της Θράκης* 9117 (23 Οκτωβρίου 2024), σ. 9. Επίσης, «Δύο νέες εκδόσεις από τον Παρατηρητή της Θράκης», *Παρατηρητής της Θράκης* 9114 (18 Οκτωβρίου 2024), σ. 16. Χρ. Λαγαρίας, «Λαογραφικά Μουσεία και Μάθηση Ενηλίκων – Δράσεις μνήμης, ταυτοτήτων, τοπικής ιστορίας και δημιουργικής γραφής στο Λαογραφικό και Ιστορικό Μουσείο Κομοτηνής. Το βιβλίο της Νάγιας Δαλακούρα παρουσιάζεται στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Κομοτηνής», *Παρατηρητής της Θράκης* 9191 (13 Φεβρουαρίου 2025), σ. 11.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΓΩΓΕΥΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ Ε.Α.Γ.Ο.

H

**ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΚΑΙ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ
ΗΜΕΡΙΔΕΣ**

Αποτέλεσμα αλλά και συμπλήρωμα των ερευνητικών δράσεων του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας αποτελεί η διοργάνωση ή συνδιοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων και ημερίδων, μέσω των οποίων γίνεται και παρουσίαση ή και διάχυση στην κοινότητα των ερευνητικών του κατακτήσεων. Στη συνέχεια αναφέρονται, με χρονολογική σειρά, τα συνέδρια που έχουν μέχρι σήμερα οργανωθεί από μέλη του Εργαστηρίου, στο πλαίσιο της δεκαετούς λειτουργίας του.

Από το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016, το Εργαστήριο διοργανώνει σε ετήσια βάση, την άνοιξη, διημερίδα για το ερευνητικό έργο που επιτελείται στο ΤΙΕ, με τη συμμετοχή φοιτητών και καθηγητών.

Τον Μάρτιο του 2017, το Εργαστήριο, σε συνεργασία με το «Εργαστήριο Ανθρωπολογίας» του ΔΠΘ διοργάνωσε το διεθνές επιστημονικό συνέδριο «Οι Πομάκοι της Θράκης: Πολυεπιστημονικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις / The Pomaks of Thrace: Multidisciplinary and Interdisciplinary Approach», στο οποίο υπήρξα πρόεδρος της οργανωτικής και μέλος της επιστημονικής επιτροπής. Οι εργασίες του συνεδρίου αυτού, στο οποίο, εκτός της Ελλάδας, πήραν μέρος επιστήμονες από έξι χώρες (Γερμανία, Αυστρία, Βουλγαρία, Τουρκία, Ολλανδία, Ιορδανία), διεξήχθησαν με απόλυτη επιτυχία³⁷.

Στο πλαίσιο του συνεδρίου αυτού, το Εργαστήριο σε συνεργασία με τον «Σύλλογο Πομάκων Ξάνθης» διοργάνωσε έκθεση πομακικού λαογραφικού υλικού, στο αμφιθέατρο της Παλαιάς Νομικής Σχολής του ΔΠΘ, στην Κομοτηνή (17-19 Μαρτίου 2017). Διοργάνωσε επίσης, σε συνεργασία με παραδοσιακούς Πομάκους μουσικούς, συναυλία με παραδοσιακά πομακικά τραγούδια, από τα χωριά Δημάριο, Γλαύκη, Σμίνθη και Σμόλιαν, ένθεν και ένθεν των συνόρων της Ελλάδας και της Βουλγαρίας στην οροσειρά της Ροδόπης, με την οποία και ολοκληρώθηκαν οι εργασίες του (Κομοτηνή, 19 Μαρτίου 2017)³⁸.

Όπως προαναφέρθηκε, το Εργαστήριο συμμετείχε ως συνδιοργανωτής στο ερευνητικό πρόγραμμα «Artistic practice and urban promenade (pedestrian zone). Comparative ethnological and anthropological study of Knez Mihajlova Street in Belgrade and Dionysius the Areopagite walkway in Athens», του Institute of Ethnography της Serbian Academy of Sciences and Arts (2016-2019).

³⁷ Βλ. «Οι Πομάκοι της Θράκης», *Παρατηρητής της Θράκης* 7293 (9 Μαρτίου 2017), σ. 16. «Διεθνές συνέδριο για τους Πομάκους της Θράκης», *Ο Χρόνος* 14042 (9 Μαρτίου 2017), σ. 14.

³⁸ Δ. Συμεωνίδου, «Ένας πραγματικός επιστημονικός διάλογος για τους Πομάκους», *Ο Χρόνος* 14050 (21 Μαρτίου 2017), σ. 9. Ν. Βαφειάδου, «Ξεκινά σήμερα το Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο 'Οι Πομάκοι της Θράκης'», *Παρατηρητής της Θράκης* 7299 (17 Μαρτίου 2017), σ. 1, 7. Κ. Μαρκενδούδης - Ν. Βαφειάδου, «Ινστιτούτο Πομακικών Μελετών ιδρύεται στο ΔΠΘ. Το επιστέγασμα του Διεθνούς Συνεδρίου για τους Πομάκους της Θράκης», *Παρατηρητής της Θράκης* 7301 (21 Μαρτίου 2017), σ. 6-7.

Επίσης το Εργαστήριο οργάνωσε και διεκπεραίωσε το ερευνητικό πρόγραμμα «Λαογραφία και Εθνογραφία του αστικού χώρου» (Νοέμβριος 2016 – Ιανουάριος 2018). Στο πλαίσιο αυτών των προγραμμάτων, το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε με το Εтнографски институт САНУ / Institute of Ethnography SASA, τη Διεθνή Επιστημονική Ημερίδα «Уметничке праксе и градска шеталишта. Кнез Михаилова vs. шеталиште Дионисија Ареопагита у Атини / Art practices and urban promenades Belgrade's Knez Mihailova Street vs. Dionysius the Areopagite Promenade in Athens» (Βελιγράδι, 6 Οκτωβρίου 2017)³⁹. Στην ημερίδα συμμετείχε τόσο ο Διευθυντής όσο και συνεργάτες του Εργαστηρίου με σχετικές ανακοινώσεις.

Τον Μάιο του 2018, το Εργαστήριο διοργάνωσε, με οργανωτικά υπεύθυνη την Επίκουρη Καθηγήτρια κα Β. Κράββα, Επιστημονικό Υπεύθυνο τον διευθυντή του και με την οργανωτική φροντίδα του μέλους ΕΔΙΠ κ. Θ. Κούγκουλου, το Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο «Το ελληνικό 'λαϊκό' μυθιστόρημα του 19^{ου} αιώνα: θεωρητικά ζητήματα», στο οποίο πήραν μέρος επιστήμονες από διάφορες χώρες (Κύπρο, Ρουμανία, Γαλλία, Τουρκία και Ισπανία). Το συνέδριο αυτό ήταν αφιέρωμα τιμής στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου της Σορβόνης κ. Η. Tonnet. Οι εργασίες του συνεδρίου σημείωσαν ιδιαίτερη επιτυχία, με ιδιαίτερως αυξημένη συμμετοχή κοινού.

Επίσης, το Εργαστήριο διοργάνωσε το διεθνές συνέδριο «Aspects of the Balkan Cities from 1990 to the Present: Space and People, Culture and Tourism» (Κομοτηνή, 19-21 Οκτωβρίου 2018), με επιστημονική υπεύθυνη την Επίκουρη Καθηγήτρια κα Αικ. Μάρκου.

Κατά τον Απρίλιο του 2018, το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε με το ΠΜΣ του ΤΙΕ «Σπουδές στην τοπική ιστορία: διεπιστημονικές προσεγγίσεις» και την «Ένωση Προφορικής Ιστορίας» το «Σεμινάριο Προφορικής Ιστορίας» (Κομοτηνή, 20-21 Απριλίου 2018) και το διεθνές συνέδριο «Ταυτότητες και Ετερότητες σε περιόδους κρίσης» (Κομοτηνή, 18-20 Μαΐου 2018), με επιστημονικό υπεύθυνο τον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Β. Δαλκαβούκη.

Τον Δεκέμβριο του 2018, το Εργαστήριο διοργάνωσε την Επιστημονική Ημερίδα «Ο λαϊκός πολιτισμός της Θράκης και η διαχείρισή του: Ημερίδα αφιερωμένη στην Ιδρύτρια και Πρόεδρο του 'Εθνομολογικού Μουσείου Θράκης' Αγγελική Γιαννακίδου» (Κομοτηνή, 12 Δεκεμβρίου 2018), με αφορμή τη μελλοντική παραχώρηση της διεύθυνσης και της επιστημονικής διαχείρισης του «Εθνομολογικού Μουσείου Θράκης – Αγγελική Γιαννακίδου» στο Εργαστήριο και στο προσωπικό του, και δι' αυτού στο ΤΙΕ και στο ΔΠΘ (βλ. παραπάνω).

³⁹ Βλ. Δ. Μπακιρτζάκης, «Το ΔΠΘ σε επιστημονική ημερίδα για τους καλλιτέχνες 'του δρόμου'», *Ο Χρόνος* 14174 (3 Οκτωβρίου 2017), σ. 12. Ν. Βαφειάδου, «Επιστημονική ημερίδα για τους καλλιτέχνες του 'δρόμου' από το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ και το Ινστιτούτο Εθνογραφίας της Ακαδημίας Επιστημών και τεχνών της Σερβίας», *Παρατηρητής της Θράκης* 7424 (3 Οκτωβρίου 2017), σ. 11.

Στην ημερίδα συμμετείχαν με ανακοινώσεις ο Διευθυντής και συνεργάτες του Εργαστηρίου.

Σε συνεργασία με την Edebiyat Fakültesi Dekanlığı (Κοσμητεία της Φιλοσοφικής Σχολής), το Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü (Τμήμα Δυτικών Γλωσσών) και το Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Τομέας Νέας Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας) του İstanbul Üniversitesi, το Εργαστήριο διοργάνωσε στην Κωνσταντινούπολη, τον Ιανουάριο του 2019, επιστημονική ημερίδα με τίτλο «Yunan Dünyasında Osmanlı İzleri: Kültürlerarası Bir Diyalog» (Κωνσταντινούπολη, 25 Ιανουαρίου 2019). Στην ημερίδα αυτή πήραν μέρος ο Διευθυντής του Εργαστηρίου, το μέλος ΕΔΙΠ κ. Θ. Κούγκουλος και η συνεργάτιδα του Εργαστηρίου κα Ν. Μαχά-Μπιζούμη.

Ακόμη, τον Μάρτιο και τον Μάιο του 2019, το Εργαστήριο, σε συνεργασία με το ΤΙΕ και τη Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών του ΔΠΘ αντιστοίχως, διοργάνωσε στην Κομοτηνή τις Επιστημονικές Ημερίδες «Η ελληνική γλώσσα διαχρονικά ως πολιτισμική αξία» (Κομοτηνή, 27 Μαρτίου 2019), προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή και ακαδημαϊκού Εμ. Γδούτου, και «Ο σύγχρονος ελληνικός λαϊκός πολιτισμός: μεταξύ Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας» (Κομοτηνή, 15 Μαΐου 2019), προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή Μ. Αλ. Αλεξιάδη, των οποίων ο Διευθυντής του υπήρξε επιστημονικά και οργανωτικά υπεύθυνος, ενώ πήραν μέρος με ανακοινώσεις πολλά από τα μέλη του επιστημονικού προσωπικού του⁴⁰.

Σε συνεργασία με την «Ακαδημία Λαϊκού Πολιτισμού και Τοπικής Ιστορίας», του πολιτιστικού φορέα «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος» της Ιεράς Μητρόπολης Δημητριάδος και Αλυμού, το Εργαστήριο διοργάνωσε στον Βόλο (8 Ιουνίου 2019, Μουσείο Τσαλαπάτα) την επιστημονική ημερίδα «Αρχαϊκή Εθνογραφία και αναγνώσεις σε ψηφιακό περιβάλλον: 'συνομιλώντας' με τα αρχαία των Πηλιορείτων 'εν Αιγύπτω'», όπου παρουσιάστηκε η μεταδιδασκτορική έρευνα που εκπόνησε στο Εργαστήριο ο Δρ Αλ. Καπανιάρης, αλλά και τα αποτελέσματα σχετικής e-learning δραστηριότητας που ολοκληρώθηκε επιτυχώς, στα πλαίσια αυτού του ερευνητικού προγράμματος.

Το Εργαστήριο οργάνωσε και διεκπεραίωσε, όπως προαναφέρθηκε, σε συνεργασία με το Етнографски институт САНУ (СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИИЗ БЕОГРАДА, РЕПУБЛИКА СРБИЈА) / Institute of Ethnography SASA (Serbian Academy of Sciences and Arts) το ερευνητικό πρόγραμμα «Different Identities and Functions of Urban Space: A Comparative Study of the Circumstances in Belgrade and Athens» (Ιούνιο 2019 – Ιούλιος

⁴⁰ Πρβλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, «Ο επιστημονικός διάλογος Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και το Έργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης», *Ανάλεκτα Ανθρωπιστικών Επιστημών* 1 (30) (2022), σ. 3-17.

2023). Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος, το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε με το Εтноγραφски институт САНУ / Institute of Ethnography SASA, το Διεθνές Διαδικτυακό Συνέδριο «Different Identities and Functions of Urban Space: A Comparative Study of the Circumstances in Belgrade and Athens» (29-30 Νοεμβρίου 2021). Στην ημερίδα συμμετείχε τόσο ο Διευθυντής όσο και συνεργάτες του Εργαστηρίου με σχετικές ανακοινώσεις.

Το Νοέμβριο του 2019, το Εργαστήριο διοργάνωσε στην Κωνσταντινούπολη την Επιστημονική Ημερίδα «Ελληνοτουρκικοί Πολιτισμικοί Διάλογοι» (1 Νοεμβρίου 2019), στη συνεδριακή αίθουσα του Σισμανόγλειου Μεγάρου, σε συνεργασία με το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη. Στην ημερίδα αυτή πήραν μέρος ο Διευθυντής του Εργαστηρίου, το μέλος ΕΔΙΠ κ. Θ. Κούγκουλος, η Επίκουρη Καθηγήτρια κα Ν. Μαχά-Μπιζούμη και η καθηγήτρια κα D. Demirösü του İstanbul Üniversitesi – Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü – Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Από τις 29 Νοεμβρίου ως την 1^η Δεκεμβρίου 2019, το Εργαστήριο, σε συνεργασία με το «Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών» του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης της Σχολής Επιστημών Αγωγής του ΕΚΠΑ και με τον «Φάρο Ποντίων» της Θεσσαλονίκης, συνδιοργάνωσε στη Θεσσαλονίκη το Διεθνές Συνέδριο «Λαϊκή παράδοση του Πόντου: από το παρελθόν στο παρόν».

Την περίοδο των υγειονομικών περιορισμών λόγω της πανδημίας Covid-19, το Εργαστήριο συνέχισε την επιστημονική δραστηριότητά του. Έτσι, τον Σεπτέμβριο του 2020, σε συνεργασία με την Ακαδημία Λαϊκού Πολιτισμού Βόλου του φορέα πολιτισμού «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος» και το ΤΙΕ του ΔΠΘ, διοργάνωσε το Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο «Ελληνική Λαϊκή Τέχνη: παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις». Τα μέλη του Εργαστηρίου στελέχωσαν την οργανωτική και την επιστημονική επιτροπή του συνεδρίου, της οποίας ο Διευθυντής του υπήρξε πρόεδρος.

Επίσης, τον Σεπτέμβριο του 2020, το Εργαστήριο, σε συνεργασία με το «University Research Center for Ancient European and Eastern Mediterranean Cultures» του Πανεπιστημίου South – West University 'Neofit Rilski' στο Blagoevgrad της Βουλγαρίας συνδιοργάνωσε το «3rd International Symposium on Megalithic Monuments and Cult Practices», ως αφιέρωμα στην επέτειο των 60 χρόνων του Prof. Dr. Sc. V. Markov (University Congress Center Bachinovo, Blagoevgrad, 7-11 Σεπτεμβρίου 2020). Στο συνέδριο αυτό πήραν μέρος με ανακοινώσεις επιστήμονες και ερευνητές από πολλές χώρες του κόσμου, προωθώντας παραλλήλως και το ζήτημα των βαλκανικών επιστημονικών συνεργασιών, που αποτελούν βασικό κομμάτι του επιτελούμενου σε αυτό ερευνητικού έργου.

Αλλά και τον Ιανουάριο του 2021, το Εργαστήριο, με πρωτοβουλία και επιστημονική επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Β. Κράβα και σε συνερ-

γασία με το «Λαογραφικό Αρχείο και Μουσείο» του Τμήματος Φιλολογίας του ΕΚΠΑ, με επιστημονική επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Β. Χρυσανθοπούλου, διοργάνωσε τη Διαδικτυακή Επιστημονική Ημερίδα «Καταναλώνοντας υλικότητες: αντικείμενα, διαδρομές και ιστορίες» (Παρασκευή, 15 Ιανουαρίου 2021). Σε αυτήν, μετά την εισαγωγική ομιλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου, συμμετείχαν η Κοινωνική Ανθρωπολόγος Α. Μπρούσκου, η Επίκουρη Καθηγήτρια του ΔΠΘ Ν. Μαχά-Μπιζούμη, η Επίκουρη Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας Ζ. Γοδόση, η Επίκουρη Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πατρών Κ. Γκουγκουλή, ο Επίκουρος Καθηγητής του ΕΚΠΑ Γ. Κούζας, η Επίκουρη Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αιγαίου Ε. Πετρίδου, η Επίκουρη Καθηγήτρια του ΔΠΘ Ν. Φιλιππουπολίτη, ο Συντηρητής Έργων Τέχνης Α. Μήτσας και η Μουσειολόγος του Λαογραφικού και Εθνολογικού Μουσείου Μακεδονίας – Θράκης Ρ. Μπότσιου⁴¹.

Ακόμη, τον Μάιο του 2021, το Εργαστήριο, με πρωτοβουλία και επιστημονική επιμέλεια του Διευθυντή του και της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, και σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Νέοτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, διοργάνωσε τη Διαδικτυακή Επιστημονική Ημερίδα «Λαογραφία και Αυλή Πολιτιστική Κληρονομιά» (Παρασκευή, 14 Μαΐου 2021). Σε αυτήν, μετά την εισαγωγική ομιλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου, συμμετείχαν η Διευθύντρια Νέοτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΑ, Στ. Φωτοπούλου, ο Λαογράφος Γ. Δρίνης, η Κοινωνική Ανθρωπολόγος Ε. Μπαζίνη, η Κύρια Ερευνήτρια του Κέντρου Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Ζ. Μάργαρη, η Επίκουρη Καθηγήτρια του ΕΚΠΑ Β. Χρυσανθοπούλου, η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του ΕΚΠΑ Ρ. Κακάμπουρα και η Επίκουρη Καθηγήτρια του ΔΠΘ Ν. Μαχά-Μπιζούμη, η οποία πραγματοποίησε την καταληκτική ομιλία και προέβη σε εξαγωγή των συμπερασμάτων⁴².

Όπως προαναφέρθηκε, τον Ιούνιο του 2020 το Εργαστήριο υπέγραψε πρωτόκολλο επιστημονικής συνεργασίας με το Global Council on Anthropological Linguistics (GLOCAL), του University of London (School of Oriental and African Studies / SOAS). Στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου αυτού, το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε, 21-24 Ιουλίου 2021, μαζί με το ΕΚΠΑ, το School of Oriental and African Studies του University of London, το Πανεπιστήμιο Κρήτης, το Πανεπιστήμιο Πατρών, το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου και το ΑΠΘ το International Conference on Mediterranean and European Linguistic Anthropology – COMELA, με τίτλο «Bounded Languages... Unbounded» στη Φι-

⁴¹ Βλ. σχετικά «Διαδικτυακές δράσεις του Έργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας» του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης», www.laographiki.gr (19 Ιανουαρίου 2021).

⁴² «Διαδικτυακές επιστημονικές εκδηλώσεις του Έργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας» του ΔΠΘ», www.laographiki.gr (15 Ιουνίου 2021).

λοσοφική Σχολή του ΕΚΠΑ. Ο Διευθυντής του Εργαστηρίου συμμετείχε στην οργανωτική και στην επιστημονική επιτροπή του διεθνούς αυτού συνεδρίου.

Τον Νοέμβριο του 2021, το Εργαστήριο, σε συνεργασία με το Εργαστήριο Γλωσσολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, την Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία, το Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και το Εργαστήριο Καλλιτεχνικής & Πολιτισμικής Παιδείας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, συνδιοργάνωσε το Επιστημονικό Συνέδριο «Λαϊκός Πολιτισμός και Ψηφιακός Κόσμος. Για μια Ψηφιακή Λαογραφία» (Ρόδος, 5-7 Νοεμβρίου 2021).

Το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε επίσης το International Conference «Different Identities and Functions of Urban Space: A Comparative Study of the Circumstances in Belgrade and Athens» (29-30 Νοεμβρίου 2021), σε συνεργασία με το Етнографски институт САНУ / Institute of Ethnography SASA, όπου παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα των κοινών ερευνητικών δράσεων και προγραμμάτων των δύο ερευνητικών κέντρων σε σχέση με την ελληνική και σερβική αστική Λαογραφία, το οποίο λόγω της πανδημίας Covid-19 έγινε διαδικτυακά.

Επίσης, το Νοέμβριο του 2021 το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε το Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο «Ο Ρήγας και ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός στη Θεσσαλία» (Βόλος, 5-6 Νοεμβρίου 2021), σε συνεργασία με την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος διά της Ειδικής Συνοδικής Επιτροπής Πολιτιστικής Ταυτότητας και την Ιερά Μητρόπολη Δημητριάδος και Αλμυρού, διά του πολιτιστικού φορέα «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτισμικού αποθέματος».

Με επιστημονική επιμέλεια της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας Νεώτερης Ιστορίας του ΤΙΕ κας Ελ. Βόγλη, το Εργαστήριο διοργάνωσε Διαδικτυακή Επιστημονική Ημερίδα με τίτλο «Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της Επανάστασης του 1821» (Κομοτηνή, 3 Δεκεμβρίου 2021), που λόγω της πανδημίας Covid-19 έγινε διαδικτυακά⁴³. Με επιστημονική επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, το Εργαστήριο διοργάνωσε Διαδικτυακή Επιστημονική Ημερίδα με τίτλο «Το 1821 μέσα από τις συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου» (Κομοτηνή, 10 Δεκεμβρίου 2021), η οποία λόγω της πανδημίας Covid-19 έγινε διαδικτυακά⁴⁴.

⁴³ Τζ. Κατσαρή-Βαφειάδη, «Η 'αγαπημένη' ιστορικός της χώρας Μαρία Ευθυμίου παρουσίασε τους πολλούς τομείς διεπιστημονικών προσεγγίσεων της Επανάστασης του 1821», *Παρατηρητής της Θράκης* 8428 (10 Δεκεμβρίου 2021), σ. 8. Χρ. Λαγαρίας, «Διεπιστημονικές αναγνώσεις της Επανάστασης του 1821. Διαδικτυακή ημερίδα από το ΤΙΕ την Παρασκευή 3 Δεκεμβρίου», *Παρατηρητής της Θράκης* 8421 (1 Δεκεμβρίου 2021), σ. 11.

⁴⁴ «Το 1821 μέσα από τις συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου - Διαδικτυακή επι-

Στις 3 Δεκεμβρίου 2022 το Εργαστήριο, σε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία Ενδυμασιολογίας, τιμώντας την επέτειο των 100 χρόνων από τη Μικρασιατική Καταστροφή, διοργάνωσε διαδικτυακά την 1^η Ημερίδα Ελληνικής Ενδυμασιολογίας, ανοικτή στο κοινό, με θέμα: «Ο ενδυματολογικός πολιτισμός του Μικρασιατικού Ελληνισμού στο Μουσείο», σε επιστημονική επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Λαογραφίας, Ν. Μαχά-Μπιζούμη, στην οποία πήραν μέρος με ανακοινώσεις τόσο ο Διευθυντής, όσο και μέλη του Εργαστηρίου. Στην Ημερίδα συμμετείχαν με ανακοινώσεις τους επαγγελματίες των Μουσείων, ιστορικοί και λαογράφοι, και συνομίλησαν, με αφορμή τον ενδυματολογικό πολιτισμό του Μικρασιατικού Ελληνισμού, από την Ιωνία και τα δυτικά παράλια, την Καππαδοκία και τις νότιες επαρχίες, τον Πόντο, την ευρύτερη περιοχή γύρω από την Κωνσταντινούπολη και την Ανατολική Θράκη, όπως αυτός διασώζεται στον μουσειακό χώρο, για την ακμή του ελληνισμού πριν από τους διωγμούς, την περίοδο των διωγμών και την ανταλλαγή πληθυσμών (1919-1923), καθώς και την εγκατάσταση και την ενσωμάτωσή του στην Ελλάδα⁴⁵.

Τιμώντας την επέτειο των 100 χρόνων από τη Μικρασιατική Καταστροφή, το Εργαστήριο διοργάνωσε (16 Δεκεμβρίου 2022), Διαδικτυακή Ημερίδα, ανοικτή στο κοινό, με θέμα: «'1922-2022: Κύματα Προσφυγιάς, Κράματα Μνήμης'. Σχεδιάζοντας μια επετειακή έκθεση για το 2022: προκλήσεις και πραγματικότητα», σε επιστημονική επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, στην οποία πήραν μέρος με ανακοινώσεις τόσο ο Διευθυντής, όσο και μέλη του Εργαστηρίου. Στην Ημερίδα παρουσιάστηκε και αναλύθηκε το σκεπτικό, η πρακτική και η οργάνωση της ομώνυμης έκθεσης που παρουσιάστηκε στη Θεσσαλονίκη, ως παράδειγμα για τη διοργάνωση και λειτουργία παρόμοιων εκθέσεων.

Σε συνεργασία με τον Δήμο Κομοτηνής και στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου συνεργασίας που έχει υπογραφεί μεταξύ τους, το Εργαστήριο οργάνωσε, στις 15 Μαΐου 2024, την Επιστημονική Ημερίδα «Οψεις της ιστορίας και του πολιτισμού μιας πρωτεύουσας της Θράκης», με επιστημονική επιμέλεια του Διευθυντή του. Στην ημερίδα αυτή πήραν μέρος με ανακοινώσεις όλα τα μέλη του Εργαστηρίου, καθώς παρουσιάστηκε στο κοινό το αποτέλεσμα των ερευνητικών δραστηριοτήτων του Εργαστηρίου σχετικά με τον παραδοσιακό και λαϊκό πολιτισμό της Κομοτηνής και της περιοχής της, αλλά και της Περιφερειακής Ενότητας Ροδόπης γενικότερα.

στημονική ημερίδα από το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ», *Παρατηρητής της Θράκης* 8426 (8 Δεκεμβρίου 2021), σ. 16. Ν. Βαφειάδου, «Συγκέντρωσε το ενδιαφέρον η Ημερίδα για τις συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου», *Παρατηρητής της Θράκης* 8433 (17 Δεκεμβρίου 2021), σ. 1, 9.

⁴⁵ Βλ. σχετικά «Ο ενδυματολογικός πολιτισμός του Μικρασιατικού Ελληνισμού στο Μουσείο: Διαδικτυακή ημερίδα από την Ελληνική Εταιρεία Ενδυμασιολογίας και το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ / ΔΠΘ», www.paratiritis-news.gr (29 Νοεμβρίου 2022).

Επίσης, το Εργαστήριο, σε συνεργασία με το «Εργαστήριο Παραδοσιακού Χορού 'Αλεξάνδρα'» και το «Ίδρυμα Βασίλη Παπαντωνίου συνδιοργάνωσε στη Λεμεσό της Κύπρου (5-6 Μαΐου 2023), στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Τοπική Φορεσιά: από την υλικότητα στη συμβολικότητα», την οποία υποστήριξαν το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου και η «Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας» του Υφυπουργείου Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας, υπό την αιγίδα του Υφυπουργού Πολιτισμού της Κύπρου κ. Μ. Χατζηγιάννη. Στην ημερίδα πήραν μέρος η Ομότιμη Καθηγήτρια και Ακαδημαϊκός Ευ. Ριζοπούλου-Ηγουμενίδου, η Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη, η Α. Ρουμελιώτη, η Μ. Αναξαγόρα, ο Α. Τζο-νευράκης και ο Γ. Τσαλαπάτης.

Με επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, το Εργαστήριο διοργάνωσε, στις 24 Μαΐου 2023, Ημερίδα Προπτυχιακών Φοιτητών και Φοιτητριών με θέμα «Μοδίστρες και μοδιστρική τέχνη στον οικιακό και εξωοικιακό χώρο», στην οποία είκοσι δύο φοιτητές και φοιτήτριες παρουσίασαν σε τέσσερεις θεματικές τα αποτελέσματα σχετικού ερευνητικού προγράμματος του Εργαστηρίου, στο οποίο παίρνουν μέρος⁴⁶. Οι θεματικές αυτές ήταν:

Α' *Οι μουσουλμάνες μοδίστρες της Κομοτηνής.*

Β' *Αφηγήσεις ζωής – Τα υποκείμενα και οι βιοϊστορίες τους.*

Γ' *Η μοδιστρική ως πεδίο πολλαπλών εννοιολογήσεων – Εργασιακές πρακτικές. Άτυπη εργασία, συνθήκες ευαλωτότητας – Το κοινωνικό και εκπαιδευτικό προφίλ – Ζητήματα επιβίωσης και δημιουργικής έκφρασης – Η συμβολή των μοδιστρών στη διαμόρφωση του τοπικού γούστου.*

Δ' *Ένδυμα, έμφυλες και τοπικές ταυτότητες, μόδα.*

Με βάση το πρωτόκολλο συνεργασίας που έχει υπογράψει το Εργαστήριο με τον πολιτιστικό φορέα «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος» της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος και Αλμυρού, το Εργαστήριο διά του Διευθυντή του συμμετείχε στη διοργάνωση της Πανελληνίας Επιστημονικής Συνάντησης «Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά (ΑΠΚ) και επιτελεστικά δρώμενα» (Μακρινίτσα Πηλίου, 17-19 Μαΐου 2024), και συνδιοργάνωσε την ευρύτερη εκδήλωση «Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά: η περίπτωση των 'Μάηδων της Μακρινίτσας Πηλίου'» (Μακρινίτσα, 17-19 Μαΐου 2024). Και οι δύο αυτές εκδηλώσεις διοργανώθηκαν στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 20 χρόνια από την υιοθέτηση της Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής κληρονομιάς (UNESCO 2003), με κύριους διοργανω-

⁴⁶ Βλ. Κ. Μαρκενδούδης, «Πώς επηρέασε η ενασχόληση με την μοδιστρική τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία της Κομοτηνής και όλης της χώρας, μέσα από την έρευνα των φοιτητών του Τμήματος Ιστορίας και Εθνομολογίας του ΔΠΘ», *Παρατηρητής της Θράκης* 8779 (25 Μαΐου 2023), σ. 9.

τές το Ινστιτούτο Προστασίας και Μελέτης Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς Μακρινίτσας Πηλίου «Οι Μάηδες της Μακρινίτσας Πηλίου – ΑΜΚΕ» και το Υπουργείο Πολιτισμού – Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς / Τμήμα Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Διαπολιτισμικών Θεμάτων.

Στις 13 Δεκεμβρίου 2023, το Εργαστήριο, με επιμέλεια της Καθηγήτριας του ΤΙΕ Ελ. Βόγλη διοργάνωσε τη Διαδικτυακή Επιστημονική Ημερίδα «Το Πανεπιστήμιο της Θράκης στην πρώιμη Μεταπολίτευση», στα πλαίσια του εορτασμού των πενήντα χρόνων από την ίδρυση του ΔΠΘ (1973-2023). Σε αυτήν, μετά τον χαιρετισμό του Διευθυντή, μίλησαν η Καθηγήτρια Ελ. Βόγλη και ο Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου Α. Κλάψης, ενώ τον συντονισμό ανέλαβε η Τζ. Κατσαρή-Βαφειάδη.

Επίσης, τον Νοέμβριο του 2024, το Εργαστήριο διοργάνωσε στην Κομοτηνή το Δ΄ Πανελλήνιο Συνέδριο των Πανεπιστημιακών Λαογράφων και Ερευνητών με θέμα: «Σύγχρονη Ελληνική Λαογραφία: έρευνα και εκπαίδευση» (Κομοτηνή, 1-3 Νοεμβρίου 2024). Σκοπός του Συνεδρίου ήταν η ανάδειξη της σύγχρονης λαογραφικής έρευνας και διδασκαλίας στον ενιαίο πανεπιστημιακό και ερευνητικό χώρο. Έτσι, το συνέδριο απευθύνθηκε και σε Ερευνητές των Ερευνητικών Κέντρων, αλλά και σε μεταπτυχιακούς, διδάκτορες και μεταδιδάκτορες, σε μια προσπάθεια ανατροφοδότησης της σύγχρονης λαογραφικής έρευνας και διδασκαλίας. Οι ενδεικτικές θεματικές του Συνεδρίου ήταν οι εξής: Μεθοδολογία και Θεωρία της Λαογραφίας – Διδασκαλία της Λαογραφίας – Έρευνα και ερευνητικά Προγράμματα – Ο λαϊκός πολιτισμός στην εκπαίδευση – Παλιές θεματικές της Λαογραφίας και η σύγχρονη οπτική τους – Η λαογραφική έρευνα και μελέτη του νεωτερικού και μετανεωτερικού πολιτισμού – Σύγχρονες Λαογραφικές Σπουδές⁴⁷.

Σημειωτέον ότι έχουν προηγηθεί, στην ίδια συνεδριακή σειρά, το Α΄ Συνέδριο στον Βόλο, για τα προγράμματα σπουδών της Λαογραφίας στα ελληνικά ΑΕΙ, με διοργανωτή το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το Β΄ Συνέδριο στην Αθήνα, για την έρευνα του ελληνικού υλικού πολιτισμού, με διοργανωτή το ΕΚΠΑ, και το Γ΄ στην Κομοτηνή, για την ανανέωση και διαχείριση της παράδοσης, με διοργανωτή το Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξεινίων Χωρών, του ΔΠΘ.

⁴⁷ Βλ. σχετικά Κ. Μαρκενδούδης, «Στην Κομοτηνή το Δ΄ Πανελλήνιο Συνέδριο των Πανεπιστημιακών Λαογράφων και Ερευνητών», *Παρατηρητής της Θράκης* 9119 (25 Οκτωβρίου 2024), σ. 8. «Η Κομοτηνή στο επίκεντρο της Λαογραφίας. Πανελλήνιο συνέδριο», *Ο Χρόνος* 15870 (5 Νοεμβρίου 2024), σ. 12. «Ποντιακά εδέσματα στο Συνέδριο Λαογράφων στην Κομοτηνή, από τον Σύλλογο Ποντίων Θρυλορίου 'Η Κερασούντα και τα Γαρς'», *Παρατηρητής της Θράκης* 9125 (5 Νοεμβρίου 2024), σ. 8. «Ξεκινάει σήμερα το τριήμερο συνέδριο Λαογραφίας στην Κομοτηνή, με θέμα 'Σύγχρονη Ελληνική Λαογραφία: Έρευνα και Εκπαίδευση', *Ο Χρόνος* 15868 (1 Νοεμβρίου 2024), σ. 12.

Ακόμη, το Εργαστήριο, με πρωτοβουλία της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας κας Β. Κράββα, συνδιοργάνωσε με την «Ένωση Θρακών» επιστημονικό συνέδριο με θέμα «Προσφύγων γεύσεις: Γαστρονομικές διαδρομές στην Αλεξανδρούπολη μετά τη συνθήκη της Λωζάννης», στο πλαίσιο των «Ελευθερίων 2024» του Δήμου Αλεξανδρούπολης που πραγματοποιήθηκε στην Αλεξανδρούπολη (23-24 Μαΐου 2024).

Τον Φεβρουάριο του 2025, το Εργαστήριο, σε συνεργασία με τη Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του ΔΠΘ και την Ιερά Μητρόπολη Περιστερίου, διοργάνωσε το Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα «Μικρασιατική προσφυγική μνήμη και ταυτότητα, έναν αιώνα μετά (Πόντος, Καππαδοκία, Ιωνία, Ανατολική Θράκη, Κωνσταντινούπολη)» (14-16 Φεβρουαρίου 2025), που διεξήχθη στο Αμφιθέατρο Εκδηλώσεων του Επισκοπείου της Ιεράς Μητροπόλεως Περιστερίου. Στο συνέδριο συμμετείχαν πενήντα ακαδημαϊκοί δάσκαλοι και ερευνητές από την Ελλάδα, την Κύπρο, τη Σερβία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και τη Γεωργία, καθώς και αρκετοί νέοι διδάκτορες και ερευνητές⁴⁸.

Το Εργαστήριο διοργάνωσε στην Αλεξανδρούπολη (16-18 Μαΐου 2025) το 3^ο Συνέδριο Τοπικής Ιστορίας «Alexandroupolis Encomium (Αλεξανδρούπολης Εγκώμιο). Στιγμιότυπα και άνθρωποι που μετασχημάτισαν την πόλη», σε συνεργασία με τον Δήμο Αλεξανδρούπολης και την Ένωση Θρακών, στη σειρά των εκδηλώσεων «Ελευθέρια 2025». Από πλευράς του Εργαστηρίου, την κύρια οργανωτική ευθύνη είχε ο Επίκουρος Καθηγητής Θ. Κούγκουλος.

Τον Οκτώβριο του 2025, το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε, με το Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης, την Επιστημονική Ημερίδα «Ανθρωπολογία, χρόνος και φροντίδα του 'Άλλου': η εμπειρία της τρίτης ηλικίας (1 Οκτωβρίου 2025)», με μέριμνα της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας κας Β. Κράββα και με τη συμμετοχή του Διευθυντή του Εργαστηρίου.

Τέλος, στο διάστημα 1-2 Νοεμβρίου 2025 το Εργαστήριο διοργάνωσε το Διαδικτυακό Συνέδριο «Σπουδές στη Λαογραφία και την Κοινωνική Ανθρωπολογία. Πρώτη Συνάντηση Υποψηφίων Διδακτόρων», με συμμετοχή των υποψηφίων διδακτόρων, οι διδακτορικές διατριβές των οποίων εκπονούνται στο πλαίσιο των ερευνητικών δραστηριοτήτων του Εργαστηρίου υπό την επίβλεψη μελών ΔΕΠ που ανήκουν σε αυτό. Η συνάντηση αυτή αποφασίστηκε να διοργανώνεται σε ετήσια βάση.

⁴⁸ Βλ. «Διεθνές επιστημονικό συνέδριο για την προσφυγική μνήμη και ταυτότητα», *Κιβωτός της Ορθοδοξίας* 433 (23 Ιανουαρίου 2025), σ. 7. «Διεθνές συνέδριο για τη Μικρασιατική Μνήμη στο Περιστέρη», *Κιβωτός της Ορθοδοξίας* 438 (27 Φεβρουαρίου 2025), σ. 10. «Θεολογικά Χρονικά. Συνέδρια - Ημερίδες - Συμπόσια», *Θεολογία* 96. 1 (2025), σ. 250-251.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΓΩΓΗΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ Ε.Θ.Δ.Α.

**ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ
ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ
ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ**

Με μια σειρά δημόσιων διαλέξεων, αλλά και ομιλιών διακεκριμένων Ελλήνων πανεπιστημιακών δασκάλων και ερευνητών στο πλαίσιο προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, το Εργαστήριο επιδιώκει αφενός μεν τη διάχυση της γνώσης, με στόχο τη συμβολή του στην ευρύτερη πνευματική και επιστημονική καλλιέργεια της τοπικής κοινωνίας, αφετέρου δε τη διασύνδεση με εξέχουσες μορφές του ελληνικού επιστημονικού χώρου. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι παρακάτω εκδηλώσεις.

Το Εργαστήριο οργάνωσε την παρουσίαση βιβλίου του καθηγητή Ευ. Αυδίκου, με τίτλο *Οι τελευταίες πεντάρες* (Αθήνα 2016), σε συνεργασία με τον Σύλλογο Ηπειρωτών Ροδόπης (Κομοτηνή, 15 Μαρτίου 2017) και ομιλητές τους Ζ. Γαβριηλίδου, Καθηγήτρια Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας ΔΠΘ, Β. Δαλκαβούκη, Αναπληρωτή Καθηγητή Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας ΔΠΘ, Σπ. Κιοσσέ, φιλόλογο, μέλος ΕΔΙΠ του ΔΠΘ.

Επίσης, το Εργαστήριο συμμετείχε με τον Διευθυντή του και την κα Ν. Μαχά-Μπιζούμη στην παρουσίαση της επετειακής έκδοσης με τίτλο *Οι Θησαυροί της Μακρινίτσας. Σπάνια κειμήλια απaráμιλλης θρησκευτικής και καλλιτεχνικής αξίας* (Βόλος, 6 Φεβρουαρίου 2019), με σχετικές προς την έκδοση ομιλίες.

Στις 11 Ιανουαρίου του 2018, το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε, μαζί με τον «Σύλλογο Φιλολόγων Νομού Ροδόπης» και το «Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας» την επιστημονική εκδήλωση «Ψηφιακοί πόροι στην υπηρεσία της ελληνικής εκπαίδευσης: προσβάσιμα ψηφιακά αποθετήρια και η εκπαιδευτική τους αξιοποίηση», στην αίθουσα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κομοτηνής. Στην εκδήλωση αυτή ο Διευθυντής του Εργαστηρίου παρουσίασε τις συλλογές του και τις δυνατότητες αξιοποίησής τους από τους εκπαιδευτικούς, ενώ το μέλος ΕΔΙΠ κ. Θ. Κούγκουλος παρουσίασε την ψηφιακή συλλογή λαϊκών μυθιστορημάτων του 19^{ου} αι. του Εργαστηρίου και τις δυνατότητες χρήσης τους από τους εκπαιδευτικούς⁴⁹.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020, το Εργαστήριο διοργάνωσε, στο πλαίσιο του μαθήματος «Λογοτεχνία της γενιάς του 1880 και Λαογραφία», που διδάσκει το μέλος ΕΔΙΠ Θ. Κούγκουλος, διάλεξη της Δρ Α. Çete, από το İstanbul Üniversitesi της Κωνσταντινούπολης, με θέμα «Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου: ζητήματα φύλου και συγκρότησης της εθνικής ταυτότητας» (7 Μαΐου 2020) και διάλεξη του Επίκουρου Καθηγητή Συγκριτικής Γραμματολογίας Ét. E. Charrière, από το Τμήμα Τουρκικής Λογοτεχνίας του Πανεπιστημίου Bilkent της Άγκυρας, με θέμα «Η ανάγνωση μυθιστορημάτων στο πολύγλωσσο περιβάλλον της ύστερης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας» (28 Μαΐου 2020), οι οποίες έγιναν διαδικτυακά, μέσω της πλατφόρμας Skype for Business.

⁴⁹ Κ. Μαρκενδούδης, «Η εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή. Ενημέρωση για τη χρήση των ψηφιακών πόρων στο χώρο της εκπαίδευσης στην Κομοτηνή», *Παρατηρητής της Θράκης* 7493 (13 Ιανουαρίου 2018), σ. 8 - Δον. Βοργιάς, «Το διαδίκτυο στην υπηρεσία της εκπαίδευσης σε δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση», *Ο Χρόνος* 14244 (13 Ιανουαρίου 2018), σ. 14.

Επίσης στο πλαίσιο των μαθημάτων «Λαϊκή τέχνη» και «Έντεχνος λαϊκός πεζός λόγος», που διδάσκει η Επίκουρη Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη διοργάνωσε διαλέξεις της Αλ. Τράντα, από την Υπηρεσία Μουσείου του Πολιτιστικού Ιδρύματος της Τράπεζας Πειραιώς (ΠΙΟΠ), με θέμα «Η διαχείριση της τοπικής ιστορίας από τα θεματικά μουσεία του ΠΙΟΠ» (30 Απριλίου 2020) και του Δρα Αλ. Καπανιάρη, με θέμα «Ψηφιακή Λαογραφία και λαϊκές τέχνες: εμπλουτισμένα περιβάλλοντα, πρακτικές και προτάσεις» (14 Μαΐου 2020) και «Ψηφιακή Λαογραφία και προφορική λαϊκή λογοτεχνία: εμπλουτισμένα περιβάλλοντα, πρακτικές και προτάσεις» (20 Μαΐου 2020), οι οποίες έγιναν διαδικτυακά, μέσω της πλατφόρμας Skype for Business.

Με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, το Εργαστήριο οργάνωσε (22 Μαΐου 2020) διαδικτυακή συζήτηση με θέμα «Μουσεία και Πανδημία», στην οποία συμμετείχαν η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του ΔΠΘ Ελ. Βόγλη, η Επίκουρη Καθηγήτρια του ΔΠΘ Β. Κράββα, η Επίκουρη Καθηγήτρια του ΕΚΠΑ Μ. Μούλιου, ο κοινωνικός ανθρωπολόγος Γ. Κουμκάς, η μουσειοπαιδαγωγός Μ.-Χ. Ευστρατίου, στην οποία προλογικά μίλησε ο Διευθυντής του Εργαστηρίου. Τέλος, το Εργαστήριο, σε συνεργασία με την Εταιρεία Κρητικών Σπουδών – Ίδρυμα Καψωμένου, οργάνωσε διάλεξη του Ομότιμου Καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Ερ. Καψωμένου με θέμα «Το ελληνικό πολιτισμικό πρότυπο στο δημοτικό τραγούδι» (5 Ιουνίου 2020), η οποία επίσης έγινε διαδικτυακά, μέσω της πλατφόρμας Skype for Business⁵⁰.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021, το Εργαστήριο οργάνωσε τις ακόλουθες διαλέξεις οι οποίες έγιναν διαδικτυακά, λόγω της πανδημίας Covid-19: «Το σύγχρονο ελληνικό ιστορικό μυθιστόρημα». Διαδικτυακή συζήτηση με τον συγγραφέα Ισ. Ζουργό (Τρίτη, 24 Νοεμβρίου 2020), με πρωτοβουλία του μέλους ΕΔΙΠ κ. Θ. Κούγκουλου· Κινήσεις για την πνευματική αφύπνιση της επαρχίας στον Μεσοπόλεμο (Τρίτη, 1 Δεκεμβρίου 2020), με ομιλήτη τον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Φιλολογίας του ΑΠΘ κ. Λ. Βαρελά, με πρωτοβουλία του μέλους ΕΔΙΠ κ. Θ. Κούγκουλου· Το μυθιστόρημα ως εθνοθηρησκευτική ταυτότητα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία: μια καραμανλίδικη διασκευή του Πολυπαθούς του Γρ. Παλαιολόγου (Τρίτη, 8 Δεκεμβρίου 2020), με ομιλήτρια την Καθηγήτρια Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Istanbul, κα D. Demirözü, με πρωτοβουλία του μέλους ΕΔΙΠ κ. Θ. Κούγκουλου· Από το Μουσείο Ελληνικών Χειροτεχνημάτων στο Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού (Πέμπτη, 10 Δεκεμβρίου 2020), με ομιλήτρια τη Διευθύντρια του Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού, κα Ε. Μελίδη, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας κας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· Ο Παππούς Πάγος, η Κόρη του Χιονιού και το Άστρο των Χριστουγέννων: οι παραδόσεις του

⁵⁰ «Τον Ερ. Καψωμένο θα φιλοξενήσει διαδικτυακά το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΔΠΘ», *Παρατηρητής της Θράκης* 8064 (3 Ιουνίου 2020), σ. 9.

Δωδεκαήμερου στη Ρωσία (Πέμπτη, 17 Δεκεμβρίου 2020), με ομιλήτρια την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Λομονόσσοφ της Μόσχας (кафедра византийской и новогреческой филологии МГУ им. М.В. Ломоносова), κα Ks. Klimova, με πρωτοβουλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου· Το Κέντρο Ερεύνες της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών λαογραφικών και εθνολογικών αρχείων (Τετάρτη, 16 Δεκεμβρίου 2020), με ομιλήτη τον Διευθυντή Ερευνών και Διευθύνοντα το Κέντρο Ερεύνες της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, κ. Ευ. Καραμανέ, με πρωτοβουλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου.

Επίσης, τις διαλέξεις: *Οι φωτιές των Χριστουγέννων στις παραδόσεις Ελλήνων και Σέρβων* (Πέμπτη, 14 Ιανουαρίου 2021), με ομιλήτρια την Ερευνήτρια Α΄ Βαθμίδας του Етнографски институт САНУ (СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИИЗ БЕОГРАДА, РЕПУБЛИКА СРБИЈА) / Institute of Ethnography SASA (Serbian Academy of Sciences and Arts), κα G. Blagojević, με πρωτοβουλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου· *Τα Μουσεία ως περιβάλλον άτυπης εκπαίδευσης. Μουσειακά ενδύματα σε εκπαιδευτικά προγράμματα* (Πέμπτη, 3 Δεκεμβρίου 2020), με ομιλήτρια την κα Αλ. Τράντα, Αρχαιολόγο-Μουσειολόγο – Ακαδημαϊκή Υπότροφο ΠΑΔΑ, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας κας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· *Η ενδυματολογική συλλογή του Μουσείου Νέοτερου Ελληνικού Πολιτισμού: συγκρότηση – ερμηνεία – τεκμηρίωση* (Πέμπτη, 12 Νοεμβρίου 2020), με ομιλήτρια την κα Ε. Παπαθωμά, Επιμελήτρια του Μουσείου Νέοτερου Ελληνικού Πολιτισμού, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας κας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· *Διερευνώντας τον ρόλο της συντήρησης στη διάσωση και την ανάδειξη του λαϊκού πολιτισμού. Η περίπτωση της έκθεσης του ΜΕΛΤ «Άνθρωποι και Εργαλεία. Όψεις της Εργασίας στην Προβιομηχανική Κοινωνία»* (Τετάρτη, 18 Νοεμβρίου 2020), με ομιλήτρια την κα Αλ. Μπολότη, Συντηρήτρια Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης – Μουσειολόγο, στη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠΠΟΑ, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας κας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· *Τεκμηριώνοντας μια ενδυματολογική συλλογή: η ενδυματολογική συλλογή του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος «Β. Παπαντωνίου»* (Τετάρτη, 9 Δεκεμβρίου 2020), με ομιλήτρια την κα Α. Ρουμελιώτη, Επιμελήτρια του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος στο Ναύπλιο, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας κας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· *Εθνοϊατρικά συστήματα και πνευματικές θεραπείες σε ασιατικές αυτόχθονες ομάδες του Νεπάλ και της Μαλαισίας* (Πέμπτη, 14 Ιανουαρίου 2021), με ομιλήτρια την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, κα D. Riboli, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας Β. Κράββα.

Το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2020-2021, το Εργαστήριο οργάνωσε τις ακόλουθες διαλέξεις οι οποίες έγιναν διαδικτυακά, λόγω της πανδημίας Covid-19: *Τα θαύματα και η παράδοση των εγκομιήσεων στη χρι-*

στιανική παράδοση (Πέμπτη, 18 Μαρτίου 2021), με ομιλητή τον Καθηγητή του ΑΠΘ κ. Χρ. Αραμπατζή, με πρωτοβουλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου· *Η επιτόπια έρευνα στην περιοχή Ρουμλουκίου. Από την απλή παρατήρηση στην καταγραφή* (Τετάρτη, 17 Μαρτίου 2021), με ομιλητή τον ερευνητή του λαϊκού πολιτισμού κ. Αχ. Τσιάρα, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· *Το παραμύθι στην εκπαίδευση* (Πέμπτη, 18 Μαρτίου 2021), με ομιλητή τον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, κ. Ευ. Αυδίκο, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· *Μετακοινωνική προσέγγιση αλήθειας και μύθου: Θάνατος και Μεταθανάτιος ζωή στο Κρητικό Δημοτικό Τραγούδι* (Τετάρτη, 31 Μαρτίου 2021), με ομιλητή τον Γενικό Διευθυντή της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης, Δρ Κ. Ζορμπά, με πρωτοβουλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου⁵¹.

Ακόμη, οργάνωσε τις διαλέξεις: *Υφαίνοντας (σ)τον τόπο: από την παράδοση στη σύγχρονη χειροτεχνική παραγωγή της Αράχωβας* (Τετάρτη, 24 Μαρτίου 2021), με ομιλητή τον Κύριο Ερευνητή στο Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Π. Ποτηρόπουλο, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· *Οι χειμερινές γιορτές στο Βουκουρέστι κατά τον 18^ο αιώνα* (Πέμπτη, 8 Απριλίου 2021), με ομιλητή τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου, Τ. Dinu, με πρωτοβουλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου· *Μιμίδια: ένα νέο είδος λαϊκού λόγου στο ψηφιακό περιβάλλον. Οι μάσκες της πανδημίας* (Πέμπτη, 8 Απριλίου 2021), με ομιλητές τον Αναπληρωτή Καθηγητή του Πανεπιστημίου του Αιγαίου Γ. Κατσαδώρο και την υποψήφια διδάκτορα Λαογραφίας Α. Νουνανάκη, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· *Από το πανηγύρι στα φεστιβάλ: πολιτισμική κληρονομιά και τοπική ανάπτυξη* (Τετάρτη, 14 Απριλίου 2021), με ομιλητή τον Κύριο Ερευνητή στο Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Γ. Βοζικά, με πρωτοβουλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου· *Εργασίες ψηφιοποίησης αρχείων και συλλογών του Κέντρου Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών: δημιουργία ψηφιακών αποθετηρίων και εφαρμογών και διαχείριση ψηφιακού πολιτιστικού αποθέματος* (Τρίτη, 13 Απριλίου 2021), με ομιλητή τον Διευθυντή Ερευνών και Διευθύνοντα το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Ευ. Καραμανέ, με πρωτοβουλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου⁵².

⁵¹ Βλ. Ν. Μουρδικούδης, «Δήμερο διαλέξεων από το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΔΠΘ», <https://www.paratiritis-news.gr/duth-corner/diimero-dialexeon-apo-to-ergastirio-laografias-kai-koinonikis-anthropologias-dpth/> (15 Μαρτίου 2021).

⁵² Βλ. Ν. Μουρδικούδης, «Συνέχεια διαλέξεων από το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ», <https://www.paratiritis-news.gr/duth-corner/diimero-dialexeon-apo-to-ergastirio-laografias-kai-koinonikis-anthropologias-dpth/> (11 Απριλίου 2021).

Επίσης, τις διαλέξεις: *Η έρευνα και η διδασκαλία της Λαϊκής Τέχνης και του Ενδύματος στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων* (Τετάρτη, 14 Απριλίου 2021), με ομιλήτρια την Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Μ. Βρέλλη-Ζάχου, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη· *Η τελετουργία, η συνέχεια και οι αλλαγές στο γλυκό του γάμου στη Σαντορίνη* (Πέμπτη, 13 Μαΐου 2021), με ομιλήτρια την Κύρια Ερευνήτρια στο Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Κ. Χρυσού-Καρατζά, με πρωτοβουλία του Διευθυντή του Εργαστηρίου· *Η διασημειωτικότητα ως σύγχρονο επικοινωνιακό φαινόμενο* (Πέμπτη, 20 Μαΐου 2021), με ομιλήτη τον καθηγητή Σημειολογίας του ΑΠΘ, Ευ. Κουρδή, με πρωτοβουλία του μέλους ΕΔΙΠ Θ. Κούγκουλου· *Τα ελληνικά μυθιστορήματα «αποκρύφων» πόλεων του 19^{ου} αιώνα* (Παρασκευή, 21 Μαΐου 2021), με ομιλήτρια την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεοελληνικής και Συγκριτικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών Γ. Γκότση, με πρωτοβουλία του μέλους ΕΔΙΠ Θ. Κούγκουλου· *Προσεγγίζοντας τις ζωές των Ελληνίδων της υπαίθρου μέσα από το έργο του Παπαδιαμάντη: η οριακή, ανατρεπτική περίπτωση της «Φόνισσας»* (Πέμπτη, 27 Μαΐου 2021), με ομιλήτρια την Ομότιμη Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου του Αιγαίου Μ. Γκασούκα, με πρωτοβουλία της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη.

Το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε, στις 29 Σεπτεμβρίου 2021, μαζί με το Λαογραφικό Μουσείο Κομοτηνής, τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ροδόπης, τη ΔΚΕΠΠΑΚ και το ΠΕΚΕΣ ΑΜΘ, την εκδήλωση «Η Θράκη και ο λαογραφικός της πλούτος – συνάντηση στο Λαογραφικό Μουσείο Κομοτηνής», στην οποία αναλύθηκαν οι τρόποι τόσο της ουσιαστικής λειτουργίας του Μουσείου, όσο και της αξιοποίησης της παραδοσιακής πολιτισμικής κληρονομιάς της Κομοτηνής και της ευρύτερης περιοχής της.

Σε συνεργασία με τις εκδόσεις Gutenberg, το Εργαστήριο διοργάνωσε διαδικτυακή παρουσίαση του τόμου Θ. Κούγκουλος (επιμ.), *Το ελληνικό «λαϊκό» μυθιστόρημα του 19^{ου} αιώνα*. Αθήνα 2020 (Κομοτηνή, 1 Δεκεμβρίου 2021), με ομιλητές τον Διευθυντή του Εργαστηρίου, την Ομότιμη Καθηγήτρια του ΕΚΠΑ κα Ε. Σταυροπούλου, την Επίκουρη Καθηγήτρια του ΕΑΠ κα Γ. Πατερίδου και τον επιμελητή του τόμου, μέλος ΕΔΙΠ, κ. Θ. Κούγκουλο.

Στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου συνεργασίας του Εργαστηρίου με τον Δήμο Κομοτηνής, το Εργαστήριο σε συνεργασία με τη Δημοτική Κοινωνική Επιχείρηση Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου Κομοτηνής οργάνωσε, όπως προαναφέρθηκε, «Εργαστήριο Προφορικής Ιστορίας», το οποίο συνοδεύτηκε από ανοιχτή εκδήλωση. Το Σάββατο 2 Απριλίου 2022, στις 7:30 το απόγευμα, στο πλαίσιο του Εργαστηρίου πραγματοποιήθηκε ανοιχτή εκδήλωση για τα μέλη του Εργαστηρίου αλλά και για το κοινό με τις παρακάτω εισηγήσεις: *Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά και κοινότητες κληρονομιάς: ένα συμμετοχικό-συμπεριληπτικό υπόδειγμα διαχείρισης της κληρονομιάς*, από τη Στ. Φωτοπούλου, Διευθύντρια Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς· *Δημόσια Ανθρωπολογία και αφηγηματική εθνογραφία. Αντιμαθήματα, κοσμο-*

λογίες οπισθοφυλακής και εναλλακτικές ξεναγήσεις στις γειτονιές, από τη Φ. Τσιμπιρίδου, Καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας· *Το μουσείο, συλλέκτης αφηγήσεων/αφηγητής: πολυχώρος πολιτισμού Ισλαχάνε*, από την Αρ. Κονδυλίδου, αρχαιολόγο, Κοινωνική Ανθρωπολόγο, ΥΠΠΟΑ· *Αρχαιακά τεκμήρια και ανθρώπινες ιστορίες στο ντοκιμαντέρ*, από τον Β. Λουλέ, σκηνοθέτη.

Το ακαδημαϊκό έτος 2022-2023, το Εργαστήριο οργάνωσε διαδικτυακές διαλέξεις, στο πλαίσιο του ερευνητικού και ακαδημαϊκού έργου των μελών του, ενταγμένες στον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού έργου του. Συγκεκριμένα, με επιστημονική επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες διαλέξεις: *Όψεις της δωδεκανησιακής λαϊκής τέχνης* (11 Απριλίου 2023), με ομιλήτη τον Β. Αναστόπουλο, Ιδρυτή του Λαογραφικού Μουσείου στον Αρχάγγελο Ρόδου και Συντηρητή, στο πλαίσιο του μαθήματος «Υλικός Πολιτισμός και Λαϊκή Τέχνη»· *Οι αστικοί θρύλοι και η λειτουργία τους στο περιβάλλον του διαδικτύου* (8 Απριλίου 2023), με ομιλήτρια τη Δρ Λαογραφίας Αφ. Νουνανάκη, στο πλαίσιο του μαθήματος «Έντεχνος Λαϊκός Λόγος»· *Τεκμήρια λαϊκού πολιτισμού στον εκθεσιακό σχεδιασμό. Αρχαιολογία Vs Λαογραφία* (12 Μαΐου 2023), με ομιλήτη τον αρχιτέκτονα-μουσειολόγο Θ. Τσουκαλά, στα πλαίσια της συνδιδασκαλίας με την επίκουρη καθηγήτρια Β. Κράββα του μεταπτυχιακού μαθήματος «Μελετώντας σε ένα τοπικό μουσείο. Σχεδιασμός της έρευνας και πρακτική άσκηση»· *Εισαγωγή στον κόσμο των Μουσείων* (23 Νοεμβρίου 2022), με ομιλήτρια την εθνομουσειολόγο Ν. Δαλακούρα, στο πλαίσιο του μαθήματος «Μουσεία και Λαϊκός πολιτισμός»· *Ζητήματα διαχείρισης και βιωσιμότητας στον μουσειακό χώρο, με αφορμή το παράδειγμα του Κέντρου Μελέτης Νεότερης Κεραμικής*, με ομιλήτη τον Αρχαιολόγο Ν. Λιάρο, ΔΙΝΕΠΟΚ ΥΠΠΟΑ, στο πλαίσιο του μαθήματος «Μουσεία και Λαϊκός πολιτισμός» (30 Νοεμβρίου 2022)· *Οι Ελληνικές Παραδοσιακές Φορεσιές. Μουσειακή Παρουσία, Αναπαράσταση, Μόδα*, με ομιλήτρια την Καθηγήτρια Μ. Βρέλλη-Ζάχου, στο πλαίσιο του μαθήματος «Λαογραφία, Παραδοσιακό και Σύγχρονο Ένδυμα» (1 Δεκεμβρίου 2022)· *Τα σταμπωτά του Τυρνάβου: Από τα παραδοσιακά τυποβαφεία στο Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας*, με ομιλήτρια τη Διευθύντρια του Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας, Φ. Καλοκαιρινού (26 Απριλίου 2023), στο πλαίσιο του μαθήματος «Υλικός Πολιτισμός και Λαϊκή Τέχνη»· *Το μαγικό παραμύθι στις ελληνορθόδοξες κοινότητες της Τραπεζούντας*, με ομιλήτρια τη Μ. Ευσταθιάδου, διδάσκουσα με ΕΣΠΑ στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών (27 Απριλίου 2023), στα πλαίσια του μαθήματος «Έντεχνος Λαϊκός Λόγος»· *Λευκοσιδηρουργία: Μια τέχνη της ανακύκλωσης*, με ομιλήτρια την κοινωνική ανθρωπολόγο Κ. Γκουγκουλή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας (3 Μαΐου 2023), στα πλαίσια του μαθήματος «Υλικός Πολιτισμός και Λαϊκή Τέχνη»·

Κουκλοθεατρικά έργα «με βάθος» στην «Ελεύθερη Ελλάδα» (1943-1944), με ομιλήτρια την Μ. Βελλιώτη, Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου (11 Μαΐου 2023), στα πλαίσια του μαθήματος «Έντεχνος Λαϊκός Λόγος»· *Οι λαϊκές τέχνες των Σαρακατσάνων*, με ομιλήτρια τη εθνομουσειολόγο Ν. Δαλακούρα (17 Μαΐου 2023), στα πλαίσια του μαθήματος «Υλικός Πολιτισμός και Λαϊκή Τέχνη».

Επίσης, με επιστημονική επιμέλεια του Επίκουρου Καθηγητή Θ. Κούγκουλου, πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες διαλέξεις: *Σχέσεις της Λογοτεχνίας με την Ιστορία: ζητήματα ορολογίας και μεθόδου*, με ομιλήτρια την Α. Αθανασοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών (BNEΣ), Πανεπιστήμιο Κύπρου (1 Δεκεμβρίου 2022)· *Η μετάπλαση του βιώματος του '22. Από την Ιστορία στην «Ιστορία» του Στρατή Δούκα*, με ομιλήτρια τη Δρ του Τομέα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΑΠΘ, Γ. Μπακάλη (8 Δεκεμβρίου 2022)· *Οι λογοτέχνες ως πολιτικό υποκείμενο – το παράδειγμα της πολιτικής τους δραστηριότητας τη δεκαετία 1940-1950*, με ομιλήτη τον Δρ Σύγχρονης Ιστορίας και Μεταδιδακτορικό Ερευνητή του Παντείου Πανεπιστημίου Β. Μόσχο (14 Δεκεμβρίου 2022)· *Ιστορικά συμφραζόμενα στα Κυπριακά Δημοτικά Τραγούδια*, με ομιλήτρια τη Δρ Γλωσσών, Κείμενων και Συμφραζομένων του Πανεπιστημίου της Γρανάδα, στην Ισπανία και Μεταδιδακτορική Ερευνητρια του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του ΔΠΘ, Α. Μ. Vico (14 Δεκεμβρίου 2022).

Τον Δεκέμβριο του 2022, το Εργαστήριο εγκαινίασε την πραγματοποίηση ετήσιου «Κύκλου Διαδικτυακών Διαλέξεων» για κάθε ακαδημαϊκή χρονιά. Ο «Α΄ Κύκλος Διαδικτυακών Διαλέξεων», για το ακαδημαϊκό έτος 2022-2023, είχε τον γενικό τίτλο «Crafts», σε επιστημονική επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, (Δεκέμβριος 2022 – Μάρτιος 2023)⁵³ και στη διάρκειά του πραγματοποιήθηκαν οι εξής διαλέξεις: *Crafts activating as storytellers* (Δευτέρα, 12 Δεκεμβρίου 2022), F. Motwary, Independent Fashion Curator, Fashion Critic, and Visiting Lecturer at Polimoda University in Florence· *Craft as Political Art* (Τετάρτη, 14 Δεκεμβρίου 2022), L. Richards, Visual Artist, Curator, and Co-founder/Editor-In-Chief SMCK Magazine⁵⁴.

Τον Ιανουάριο του 2023, το Εργαστήριο, σε συνεργασία με το Εργαστήριο Γλωσσολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου και τις εκδόσεις «Γκόνης» διοργάνωσε στην Αθήνα, στο Σεράφειο Συγκρότημα του Δήμου Αθηναίων (9 Ιανουαρίου 2023), την

⁵³ Ν. Βαφειάδου, «Κύκλο διαδικτυακών διαλέξεων εγκαινιάζει το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ ΔΠΘ», www.paratiritis.gr (10 Δεκεμβρίου 2022).

⁵⁴ Βλ. σχετικά «Nadia Macha: Handicrafts can bring the modern world out of its deadlocks (interview by Loukia Richards)», *SMCK Magazine* (March 2023), σ. 38-41.

παρουσίαση του συλλογικού τόμου Μ. Γ. Βαρβούνης, Γ. Κ. Κατσαδώρας, Α. Γ. Καπανιάρης (επιμ.), *Άνθρωποι, φύλα, ταυτότητες, πολιτισμοί: Λαογραφικές και έμφυλες προσεγγίσεις. Τιμητικός τόμος για την Μαρία Γκασούκα* (Αθήνα 2022), με συμμετοχή και ομιλία του Διευθυντή του.

Με επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, το Εργαστήριο διοργάνωσε, στις 26 Μαΐου 2023, διαδικτυακή παρουσίαση του συλλογικού επιστημονικού τόμου Γ. Ν. Δρίνης, Β. Νιτσιάκος, Π. Ποτηρόπουλος (επιμ.), *Πολιτιστικές κληρονομίες. Νέες αναγνώσεις – κριτικές προσεγγίσεις* (Αθήνα 2022, εκδ. Ars Nova), στην οποία, πέρα από τον χαιρετισμό του Διευθυντή, από τα μέλη του μίλησαν οι Αναπληρωτές Καθηγητές Β. Δαλκαβούκης και Β. Κράββα, και από τους επιμελητές της έκδοσης οι Π. Ποτηρόπουλος και Γ. Δρίνης.

Συμμετέχοντας στο πλαίσιο του εορτασμού των «Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2023», το Εργαστήριο, με τη φροντίδα της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, σε συνεργασία με το «Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας» και στα πλαίσια των εκδηλώσεων που οργανώθηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού, με θέμα «Πολιτιστική Κληρονομιά και Παράδοση: Μαρτυρίες του χθες στο σήμερα», διοργάνωσε την εκδήλωση «Η τέχνη της τυποβαφικής και τα τέχνηρά της μέσα από τον λόγο των παραγωγών και των καταναλωτών» (Λάρισα, 22 Σεπτεμβρίου 2023)⁵⁵. Η εκδήλωση είχε ως στόχο την ανάδειξη της τέχνης της τυποβαφικής ως έκφρασης του υλικού και άυλου πολιτισμού, με την οργάνωση στο «Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας» εργαστηρίου σταμπωτών για ενήλικες, με παράλληλη παραγωγή βίντεο με μαρτυρίες ηλικιωμένων γυναικών από τον Τύρναβο, που γνωρίζουν βιωματικά την τεχνική της τυποβαφικής είτε μέσα από τη διαδικασία της παραγωγής είτε μέσα από τα προϊόντα, τα σταμπωτά. Το βίντεο αποτέλεσε εκπαιδευτικό υλικό το οποίο εντάχθηκε στο μάθημα «Υλικός Πολιτισμός και Λαϊκή Τέχνη», που διδάσκει η κα Ν. Μαχά-Μπιζούμη στο ΠΠΣ του ΤΙΕ.

Τον Μάιο του 2024 το Εργαστήριο συνεργάστηκε στη διοργάνωση του κύκλου εκδηλώσεων «Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά: η περίπτωση των 'Μάηδων' της Μακρινίτσας Πηλίου» (Μακρινίτσα, 17-19 Μαΐου 2024), στο πλαίσιο της οποίας εντάχθηκε η παραπάνω επιστημονική συνάντηση. Στη διοργάνωση αυτή το Εργαστήριο συνεργάστηκε με τους εξής φορείς: «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος», Ινστιτούτο Προστασίας και Μελέτης Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς Μακρινίτσας Πηλίου με τον διακριτικό τίτλο «Οι Μάηδες της Μακρινίτσας ΑΜΚΕ»,

⁵⁵ Βλ. σχετικά https://www.europeanheritagedays.com/search?keywords=%CE%B7+%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7+%CF%84%CE%B7%CF%82+%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%B2%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82&type=All&ccode=All&month_datepicker_from=&month_datepicker_to=.

Δήμος Βόλου, Περιφέρεια Θεσσαλίας – Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας & Βορείων Σποράδων, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής & Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού Πανεπιστημίου Αιγαίου, Ακαδημία Λαϊκού Πολιτισμού & Τοπικής Ιστορίας, Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Μακρινίτσας, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Ιστορίας Πηλίου.

Αξίζει να αναφερθεί εδώ ότι τον Οκτώβριο του 2023 το Εργαστήριο επισκέφθηκε, μετά από σχετική πρόσκληση του Διευθυντή, ο Αμερικανός Καθηγητής Λαογραφίας R. Baron, ο οποίος στις 18 Οκτωβρίου 2023 έδωσε διάλεξη στους φοιτητές του ΤΙΕ με θέμα «American Public Folklore – Practices and Key Concepts in Historical Perspective», την οποία είχε διοργανώσει το Εργαστήριο. Ο Καθηγητής Baron βρισκόταν εκείνο το χρονικό διάστημα στην Ελλάδα ως Ανώτερος Ειδικός Απεσταλμένος του Ιδρύματος Φούλμπραϊτ (Fulbright Senior Specialist), και συζήτησε με τα μέλη του Εργαστηρίου τις δυνατότητες μελλοντικών επιστημονικών συνεργασιών⁵⁶.

Σε συνεργασία με το «Centro de Estudios Bizantinos, Neogriegos y Chipriotas», του Πανεπιστημίου της Granada της Ισπανίας, το Εργαστήριο διοργάνωσε, στις 25 Οκτωβρίου 2023, «Εκδήλωση για τη μετάφραση της ποίησης του Νάσου Βαγενά στα ισπανικά», για την παρουσίαση της μετάφρασης της ποιητικής συλλογής *Πανωραία* του Ν. Βαγενά από το Κέντρο Βυζαντινών, Νεοελληνικών και Κυπριακών Σπουδών της Γρανάδα, στα πλαίσια της αναγόρευσης του Ομότιμου Καθηγητή Ν. Βαγενά σε Επίτιμο Καθηγητή της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του ΔΠΘ. Στην εκδήλωση μίλησαν ο Διευθυντής του Εργαστηρίου, ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Granada Μ. Μορφακίδης-Φυλακτός και ο τιμώμενος Καθηγητής Ν. Βαγενάς⁵⁷.

Το ακαδημαϊκό έτος 2023-2024 το Εργαστήριο οργάνωσε διαδικτυακές διαλέξεις, στο πλαίσιο του ερευνητικού και ακαδημαϊκού έργου των μελών του, ενταγμένες στον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού έργου του. Συγκεκριμένα, με επιστημονική επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες διαλέξεις, στο πλαίσιο του ΠΜΣ «Σπουδές στην Τοπική Ιστορία – Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις»: Π. Δαλακούρα, με θέμα «Μουσειακή μάθηση και τοπικά μουσεία» (28 Μαρτίου 2024)· Α. Γιαννακίδου, με θέμα «Τα αγροτικά μουσεία» (4 Απριλίου 2024).

Στο πλαίσιο του Διίδρυματικού ΠΜΣ «Λαογραφία και Πολιτιστική Δια-

⁵⁶ Κ. Μαρκενδούδης, «Robert Baron: 'Η παράδοση δεν είναι κάτι μόνο από το παρελθόν, αλλά πρακτικές που παραμένουν ζωντανές'. Στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας βρέθηκε ο λαογράφος του Goucher College της Βαλτιμόρης, που μίλησε για τη Δημόσια λαογραφία και τη διατήρηση της παράδοσης», *Παρατηρητής της Θράκης* 8872 (19 Οκτωβρίου 2023), σ. 1, 9.

⁵⁷ Βλ. σχετικά Κ. Μαρκενδούδης, «Στην οικογένεια του ΔΠΘ ο Νάσος Βαγενάς. Ένας από τους σπουδαιότερους νεοελληνιστές ανακηρύχθηκε Επίτιμος Καθηγητής της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών», *Παρατηρητής της Θράκης* 8878 (27 Οκτωβρίου 2023), σ. 1, 8-9.

χείριση», για το οποίο έγινε λόγος παραπάνω, διοργανώθηκαν οι παρακάτω διαλέξεις, με επιστημονική επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη: Π. Ανδριανοπούλου, με θέμα «Άνθρωποι και εργαλεία: από την αντικειμενικοκεντρική στην ανθρωποκεντρική έκθεση» (10 Μαρτίου 2024)· Ε. Παπαθωμά, με θέμα «Από το ΜΕΛΤ στο Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού» (30 Μαρτίου 2024)· Ερ. Κουτσοδάκη, με θέμα «Το Μουσείο Μαρία Κάλλας. Η έκθεση» (31 Μαρτίου 2024)· Κ. Αλεξανδρίδης, με θέμα «Για μια ανθρωπολογία του συλλέγειν» (13 Απριλίου 2024)· Α. Γιαννακίδου, με θέμα «Η σύνδεση ενός τοπικού μουσείου με την κοινότητα και η συμβολή του στην ανάδειξη του τοπικού πολιτιστικού αποθέματος» (22 Απριλίου 2024).

Τον Μάρτιο του 2024 εγκαινιάστηκε η δράση «Το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας υποδέχεται και αναδεικνύει τους ενδυματολογικούς πολιτισμούς της Θράκης», με επιμέλεια της Επίκουρης Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη. Στο πλαίσιο αυτό, την Τετάρτη 13 Μαρτίου 2024, μια ομάδα από το Ορμένιο και τη Φτελιά του Έβρου, πρόσφυγες από το Ουρούμκιϊ ή Εφρέμ και το Κόζουλτζια ή Όσερετς της Ανατολικής Ρωμυλίας [αποτελούνταν από τους Ιωαννίδου Χρυσούλα, Ιωαννίδου Ευαγγελία, Κροντσέλη Γιώργο, Τσανακλή-Φερίδου Μαρία, Γκαϊτατζή Βασιλική (από το Ορμένιο), Θεοδωρίδου Βασιλική και Δημητριάδου Γιαννούλα (από τη Φτελιά)], παρουσίασαν τις πολλαπλές όψεις του ενδυματολογικού πολιτισμού τους, μέσα από υλικά τεκμήρια με τα οποία συνδέονται μνημονικά με την τραυματική εμπειρία της προσφυγιάς, και συνομίλησαν για την επανανοσηματοδότηση των φορεσιών τους μέσα από τη χρήση τους σε νέα πολιτισμικά περιβάλλοντα, αλλά και για τη συμβολή τους στην τροφοδότηση της πολιτισμικής μνήμης και μεταμνήμης των φοιτητών και φοιτητριών⁵⁸.

Επίσης, την Τετάρτη 3 Απριλίου 2024, στο πλαίσιο του μαθήματος «Υλικός Πολιτισμός και Λαϊκή Τέχνη» της κας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, ο Ν. Γιατρομανωλάκης, πρώην Υφυπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού, αρμόδιος για θέματα Σύγχρονου Πολιτισμού, και η Μ. Αναξαγόρα, Διευθύντρια της Υπηρεσίας της Κυπριακής Χειροτεχνίας, συμμετείχαν σε εκδήλωση του Εργαστηρίου, ανοικτή και για το ευρύτερο κοινό. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης οι δύο ομιλητές συνομίλησαν με θέμα: «Χειροτεχνικές πρακτικές, σύγχρονες προσεγγίσεις και η σύνδεσή τους με τη βιώσιμη ανάπτυξη» και ανέδειξαν διά της συνομιλίας τους το θέμα της αναβίωσης της χειροτεχνίας στις μέρες μας ως βιώσιμης ανάπτυξης, μέσα από τις πρακτικές της Ελλάδας και της Κύπρου⁵⁹.

⁵⁸ Κ. Ντέντια, «Οι Ενδυματολογικοί πολιτισμοί της Θράκης», *Ο Χρόνος* 15721 (14 Μαρτίου 2024), σ. 12. «Οι πολλαπλές όψεις του ενδυματολογικού πολιτισμού της Θράκης», www.paratiritististhrakis.gr (15 Μαρτίου 2024). Κ. Μαρκενδούδης, «Οι πολλαπλές όψεις του ενδυματολογικού πολιτισμού της Θράκης», *Παρατηρητής της Θράκης* 8975 (15 Μαρτίου 2024), σ. 11.

⁵⁹ Κ. Μαρκενδούδης, «Όχημα της βιώσιμης ανάπτυξης η χειροτεχνία. Πώς η διάσωση των παραδοσιακών μορφών χειροτεχνίας μπορεί να συνδεθεί και με την ανάπτυξη».

Τον Δεκέμβριο του 2024 το Εργαστήριο διά του Διευθυντή του συμμετείχε στην εκδήλωση «Το Ελληνικό Δωδεκαήμερο και οι μεγάλες γιορτές του στη Θεσπρωτία – Ήθη και έθιμα», που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του 1^{ου} Φεστιβάλ Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, στην Ηγουμενίτσα. Στο πλαίσιο της συνεργασίας με το Συμβούλιο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού, το Εργαστήριο συμμετείχε επίσης ως συνεργαζόμενος φορέας στο 2^ο Φεστιβάλ Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς «Από το αδράχτι στο fashion design», που διοργανώθηκε στην Ηγουμενίτσα το 2025, υπό την αιγίδα της Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού.

Ακόμη, στις 11 Δεκεμβρίου 2024 εγκαινιάστηκε στο Μουσείο της Πόλης, στον Βόλο, η περιοδική έκθεση «Τρίκερι, οι γυναίκες και οι φορεσιές τους: τέλη 18^{ου} – αρχές 21^{ου} αιώνα», την οποία διοργάνωσε το Εργαστήριο, με μέριμνα της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη, σε συνεργασία με τους δήμους Βόλου και Νοτίου Πηλίου, τους πολιτιστικούς συλλόγους του Τρικεριού, τον «Πολιτιστικό και Εξωραϊστικό Σύλλογο Τρικεριού» και τον σύλλογο «Εν Τρικεριώ», στο πλαίσιο των δράσεων που παρουσίασε η «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος» για το «Θεματικό έτος Πολιτισμού 2024», με τίτλο «Μαγνήτων Κιβωτός, 10 χρόνια συνεργειών για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος». Η δράση αυτή πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με την υποψήφια διδάκτορα Λαογραφίας του ΤΙΕ κα Α. Ιωάννου.

Στις 19 Φεβρουαρίου του 2025, το Εργαστήριο διοργάνωσε παρουσίαση του βιβλίου της Ν. Δαλακούρα, *Λαογραφικά μουσεία και μάθηση ενηλίκων. Δράσεις μνήμης, ταυτοτήτων, τοπικής ιστορίας και δημιουργικής γραφής στο Λαογραφικό και Ιστορικό Μουσείο Κομοτηνής* (Κομοτηνή 2024, έκδ. ΔΠΘ / Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών / Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας – Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας – Σειρά: Μελέτες Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας – 19 – εκδ. Παρατηρητής της Θράκης), το οποίο περιλαμβάνει τα αποτελέσματα της μεταδιδακτορικής έρευνας της συγγραφέως, η οποία διεξήχθη στο Εργαστήριο το 2023 (βλ. παραπάνω). Η εκδήλωση διοργανώθηκε σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης», τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Κομοτηνής και την ΚΟΙΝΩΣΕΠ «Κομοτηνή εν Δράσει»⁶⁰.

ξη των τοπικών κοινωνιών παρουσιάστηκε στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας», *Παρατηρητής της Θράκης* 8987 (4 Απριλίου 2024), σ. 16. Α. Αγελαρίδης, «Τον ελληνικό πολιτισμό μεταλαμπαδεύει το Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας. Πολιτισμική εκδήλωση για την χειροτεχνία», *Ο Χρόνος* 15734 (4 Απριλίου 2024), σ. 8.

⁶⁰ Τζ. Κατσαρή-Βαφειάδη, «Λαογραφικά Μουσεία και Μάθηση Ενηλίκων – Δράσεις μνήμης, ταυτοτήτων, τοπικής ιστορίας και δημιουργικής γραφής στο Λαογραφικό και Ιστορικό Μουσείο Κομοτηνής», *Παρατηρητής της Θράκης* 9197 (21 Φεβρουαρίου 2025), σ. 1, 8-9.

Στην εκδήλωση αυτή μίλησαν ο Διευθυντής του Εργαστηρίου και η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη, ενώ συμμετείχαν και εκπρόσωποι των συλλόγων της Κομοτηνής, οι οποίοι παρουσίασαν την εμπειρία τους από τις μουσειοπαιδαγωγικές δράσεις, που διοργανώθηκαν στο πλαίσιο της συγκεκριμένης έρευνας και στις οποίες συνεργάστηκαν. Συγκεκριμένα, πήραν μέρος εκπρόσωποι του Συλλόγου Ηπειρωτών Ν. Ροδόπης «Άγιος Γεώργιος ο εξ Ιωαννίνων», του Μορφωτικού Συλλόγου Ποντίων Κομοτηνής και Περιφέρειας «Ο Εύξεινος Πόντος», του Μορφωτικού Συλλόγου των εν Θράκη διαβιούντων Σαρακατσαναίων, του Εκπολιτιστικού Μορφωτικού Ομίλου Αρμενίων Κομοτηνής, του Πολιτιστικού Συλλόγου Αδριανουπολιτών Κομοτηνής «Η Αδριανού» και του Πολιτιστικού Συλλόγου Ανατολικορωμιωτών Κομοτηνής.

Επίσης, τον Μάρτιο του 2025 το Εργαστήριο διοργάνωσε παρουσίαση του βιβλίου του Επίκουρου Καθηγητή Θ. Κούγκουλου, *Μελέτες για τον Γ. Μ. Βιζυηνό και το θρακικό συγκείμενο των διηγημάτων του* (Αθήνα 2025, εκδ. Υψικάμηνος), σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Υψικάμηνος», τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Κομοτηνής, την ΚΟΙΝΣΕΠ «Κομοτηνή εν Δράσει» και το ΠΜΣ «Πολιτισμικές Σπουδές: Νέος Ελληνισμός και Βαλκάνια» του ΤΙΕ του ΔΠΘ (Κομοτηνή, 5 Μαρτίου 2025). Στην εκδήλωση μίλησαν, πέρα από τον Διευθυντή του Εργαστηρίου και τον συγγραφέα, ο Καθηγητής Ν. Μαυρέλος και η Επίκουρη Καθηγήτρια Π. Αποστολή, του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του ΔΠΘ⁶¹.

Σε συνεργασία με την Ιερά Μητρόπολη Περιστερίου, υπό τη διεύθυνση και με την επιστημονική επιμέλεια του Διευθυντή του, το Εργαστήριο διοργάνωσε, το ακαδημαϊκό έτος 2025-2026, στην Αθήνα, κύκλο διαλέξεων με γενικό θέμα «Από την εκκλησιαστική στη λαϊκή τέχνη: μεταξύ ιερού και κοσμικού», στον οποίο μετά την εισαγωγή, που πραγματοποιήθηκε από τον Μητροπολίτη Περιστερίου κ. Γρ. Παπαθωμά, Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ και εμένα, ως Διευθυντή, περιλήφθηκαν επτά διαλέξεις πανεπιστημιακών Καθηγητών και ερευνητών (Ν. Μαχά-Μπιζούμη, Μ. Ευσταθιάδου, Α. Φλωράκης, Χ. Εύγη, π. Κ. Χλιάρας, Ε. Βλαχοπούλου-Καραμπίνα και Αλ. Καπανιάρης), διδασκτόρων και ερευνητών, από τη Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών του ΔΠΘ, τη Θεολογική Σχολή του ΕΚΠΑ και τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων⁶².

⁶¹ Αλ. Χατζόπουλος, «Η Κομοτηνή υιοθέτησε με θέρμη και το δεύτερο βιβλίο του Θανάση Β. Κούγκουλου για τον Γ. Μ. Βιζυηνό», *Παρατηρητής της Θράκης* 9207 (8 Μαρτίου 2025), σ. 1, 8-9.

⁶² «Σειρά διαλέξεων με θέμα 'Από την εκκλησιαστική στη λαϊκή τέχνη: μεταξύ ιερού και κοσμικού', από το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΔΠΘ σε συνεργασία με την Ιερά Μητρόπολη Περιστερίου», www.orthodoxia.info (6 Ιουνίου 2025). «Σειρά διαλέξεων με θέμα 'Από την εκκλησιαστική στη λαϊκή τέχνη', από το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΔΠΘ σε συνεργασία με την Ιερά Μητρόπολη Περιστερίου», www.paratiritis.gr (12 Ιουνίου 2025).

Στις 17 Μαΐου του 2025, το Εργαστήριο συνδιοργάνωσε παρουσίαση δύο εκδόσεων που προέρχονται από την ερευνητική και εκπαιδευτική συνεργασία του με την «Ακαδημία Λαϊκού Πολιτισμού και Τοπικής Ιστορίας» του Φορέα Πολιτισμού «Μαγνήτων Κιβωτός, για τη διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος», της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος και Αλμυρού. Πρόκειται για εκδήλωση που έγινε στον Βόλο και αφορούσε την παρουσίαση των βιβλίων: Μ. Γ. Βαρβούνης – Αλ. Καπανιάρης (επιμ.), *Ψηφιακά Μέσα και Πολιτισμός: από το Αρχείο στην Ψηφιακή Αφήγηση* (Θεσσαλονίκη 2024, εκδ. Κ. & Μ. Σταμούλη) και Αλ. Καπανιάρης, *Αρχαιακή Εθνογραφία και αναγνώσεις σε ψηφιακό περιβάλλον. «Συνομιλώντας» με τα αρχεία των Πηλιορείτών εν Αιγύπτω. Ανθρωπιστικές επιστήμες και ψηφιακά μέσα*, (Αθήνα 2021, εκδ. Πεδίο), η οποία πραγματοποιήθηκε στο Λύκειο Ελληνίδων Βόλου, με τη συμμετοχή του Διευθυντή του και της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας Ν. Μαχά-Μπιζούμη⁶³.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2024-2025, στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δράσεων του Εργαστηρίου, διοργανώθηκαν οι εξής διαλέξεις από τα μέλη του, στις οποίες το Εργαστήριο είχε τον ρόλο του κύριου οργανωτή: από την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ν. Μαχά-Μπιζούμη, στο μάθημά της στο Δίιδρυματικό ΠΜΣ «Λαογραφία και Πολιτιστική Διαχείριση», διάλεξη της Αλ. Τράντα, με θέμα «Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών» (4 Απριλίου 2025)· της Π. Ανδριανοπούλου, με θέμα «‘Ανθρωποι και εργαλεία’. Από την αντικειμενικοκεντρική στην ανθρωποκεντρική έκθεση» (3 Μαΐου 2025) και «Από το ΜΕΛΤ στο Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού» (3 Μαΐου 2025)· του Στ. Πλάκα, με θέμα «Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο Αμαρουσίου» (9 Μαΐου 2025). Επίσης, στα μαθήματά της, «Υλικός Πολιτισμός και Λαϊκή Τέχνη» και «Έντεχνος Λαϊκός Λόγος», του ΠΠΣ του ΤΙΕ: διάλεξη της Κ. Νάκου, με θέμα «Υφαντογραφήματα» (9 Μαΐου 2025)· της Μ. Ευσταθιάδου, με αφορμή την επανέκδοση του βιβλίου του Στ. Ευσταθιάδη, *Τα τραγούδια του ποντιακού λαού* (10 Μαΐου 2025)· της Φ. Καλοκαιρινού, με θέμα «Της λυγερής το φόρεμα, της νύφης το φουστάνι» (21 Μαΐου 2025).

Επίσης, από τον Επίκουρο Καθηγητή Θ. Κούγκουλο, στο μάθημά του στο ΠΜΣ «Σπουδές στην τοπική ιστορία»: διάλεξη του Αθ. Αγάθου, με θέμα «Από το μυθιστόρημα Ζ του Βασιλί Βασιλικού στην ταινία Ζ του Κώστα Γαβρά» (27 Νοεμβρίου 2024)· του Β. Αλεξίου, με θέμα «Εισαγωγή στην μπαχτινική

⁶³ Ν. Μουρδικούδης, «Το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ / ΔΠΘ συνεχίζει να καινοτομεί στον τομέα των Digital Humanities – Α'», *Παρατηρητής της Θράκης* 9263 (31 Μαΐου 2025), σ. 12. Ο ίδιος, «Το Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ / ΔΠΘ συνεχίζει να καινοτομεί στον τομέα των Digital Humanities – Β'», *Παρατηρητής της Θράκης* 9269 (12 Ιουνίου 2025), σ. 12. Ν. Μαχά-Μπιζούμη, «Ψηφιακά Μέσα και Πολιτισμός – Από το Αρχείο στην Ψηφιακή Αφήγηση: η ερευνητική παρουσία του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του ΤΙΕ / ΔΠΘ», *Παρατηρητής της Θράκης* 9269 (12 Ιουνίου 2025), σ. 12-13.

φιλοσοφία της ιστορίας» (4 Δεκεμβρίου 2024)· της Μ. Αθανασοπούλου, με θέμα «Στρατής Τσίρκας και ιστορία» (15 Ιανουαρίου 2025).

Τέλος, από το ακαδημαϊκό έτος 2025-2026 το Εργαστήριο καθιέρωσε σειρά διαδικτυακών σεμιναριακών επιστημονικών συναντήσεων, υπό τον γενικό τίτλο «Συζητώντας για τον λαϊκό πολιτισμό», οι οποίες πραγματοποιούνται δύο φορές τον χρόνο, το φθινόπωρο και την άνοιξη κάθε έτους. Η πρώτη διοργανώθηκε στις 11 Οκτωβρίου 2025, με θέμα «Το μέλλον των λαογραφικών σπουδών στην Ελλάδα», στην οποία με συντονισμό και εναρκτήρια εισήγηση του Διευθυντή του Εργαστηρίου συμμετείχαν και εισηγήθηκαν σχετικά θέματα ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Β. Νιτσιάκος, οι Καθηγήτριες του ΕΚΠΑ Μ. Καπλάνογλου και Ρ. Κακάμπουρα, ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αιγαίου Γ. Κατσαδώρας και ο Διευθυντής του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, της Ακαδημίας Αθηνών, Ευ. Καραμανές.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΓΟΡΑΦΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΤΗΤΑΣ
IAGAS - ANTHROPOS, PROSOKA & P.O.

I

**ΕΚΔΟΤΙΚΟ
ΕΡΓΟ**

Ως Διευθυντής του Εργαστηρίου είμαι ο βασικός εκδότης και επιστημονικός διευθυντής της σειράς αυτοτελών επιστημονικών δημοσιεύσεων του, με τον τίτλο *Μελέτες Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας* (2015 κ.εξ.). Μέχρι στιγμής στη σειρά αυτή έχουν εκδοθεί είκοσι τόμοι (2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024) και έχουν ως εξής:

1. **Μ. Γ. Βαρβούνης** (επιμ.), *Ο Θρακιώτης ζωγράφος και αγιογράφος Γιάννης Μητράκας. Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας (Κομοτηνή, 30 Νοεμβρίου 2014)*. Αθήνα 2016, σ. 98 (σε συνεργασία με τις εκδ. Παρισιάνου).
2. **Μ. Γ. Βαρβούνης**, *Ο καθηγητής Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης και η Ελληνική Λαογραφία*, Αθήνα 2016, σ. 176 (σε συνεργασία με τις εκδ. Ινστιτούτου του Βιβλίου – Καρδαμίτσα).
3. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Μ. Γ. Σέργης** (επιμ.), *Πλάτανος Ευσκιόφυλλος. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Μηνά Αλ. Αλεξιάδη*, Θεσσαλονίκη 2018, σ. 627 (σε συνεργασία με τον εκδοτικό οίκο Κ. & Μ. Αντ. Σταμούλη).
4. **Μ. Γ. Βαρβούνης**, *Οι εορτές του Πάσχα στην ελληνική λαϊκή εθιμοταξία*, Κομοτηνή 2018, σ. 54 (e-book).
5. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Θ. Β. Κούγκουλος** (επιμ.), *Τα κατά την αναγόρευση του ομότιμου καθηγητή Πασχάλη Κιτρομηλίδη σε επίτιμο διδάκτορα του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας*, Κομοτηνή 2019, σ. 45 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»).
6. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Θ. Β. Κούγκουλος** (επιμ.), *Ο λαϊκός πολιτισμός της Θράκης και η διαχείρισή του. Τιμητικό αφιέρωμα στην ιδρύτρια και πρόεδρο του «Εθνολογικού Μουσείου Θράκης» Αγγελική Γιαννακίδου*, Κομοτηνή 2019, σ. 72 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»).
7. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Αντ. Μπαρτσιώκας – Ν. Μαχά-Μπιζούμη** (επιμ.), *Οι Πομάκοι της Θράκης. Πολυεπιστημονικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις*, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 610 (σε συνεργασία με τον εκδοτικό οίκο Κ. & Μ. Σταμούλη).
8. **Θ. Β. Κούγκουλος** (επιμ.), *Το ελληνικό «λαϊκό» μυθιστόρημα του 19^{ου} αιώνα*, Αθήνα 2021, σ. 546 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις Gutenberg).
9. **Μ. Γ. Βαρβούνης** (επιμ.), *Αντι-παροιμίες (anti-proverbs) και ελληνικός λαϊκός πολιτισμός. Η αναγόρευση του Ομότιμο Καθηγητή Μηνά Αλ. Αλεξιάδη σε επίτιμο διδάκτορα της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης*, Αθήνα 2020, σ. 80 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις Γρηγόρη).

10. **Μ. Γ. Βαρβούνης** (επιμ.), *Ο σύγχρονος ελληνικός λαϊκός πολιτισμός: μεταξύ Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας αφιερωμένης στον Ομότιμο Καθηγητή Μηνά Αλ. Αλεξιάδη (Κομοτηνή, 15 Μαΐου 2019)*, Κομοτηνή 2020, σ. 150 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»).
11. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Ν. Μαχά-Μπιζούμη – Αλ. Καπανιάρης** (επιμ.), *Ελληνική Λαϊκή Τέχνη: παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις*, τόμος 1, Βόλος 2021, σ. 680 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Ιδιόμελον»).
12. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Ν. Μαχά-Μπιζούμη – Αλ. Καπανιάρης** (επιμ.), *Ελληνική Λαϊκή Τέχνη: παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις*, τόμος 2, Βόλος 2021, σ. 670 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Ιδιόμελον»).
13. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Θ. Β. Κούγκουλος** (επιμ.), *Ελληνισμός και Βαλκάνια – αμφίδρομες σχέσεις: γλώσσα, ιστορία, λογοτεχνία, πολιτισμός (1453-2019)*. Πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου των Νεοελληνιστών των Βαλκανικών Χωρών, Κομοτηνή 22-24 Νοεμβρίου 2019, τόμος Α', Κομοτηνή 2022, σ. 530 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»).
14. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Θ. Β. Κούγκουλος** (επιμ.), *Ελληνισμός και Βαλκάνια – αμφίδρομες σχέσεις: γλώσσα, ιστορία, λογοτεχνία, πολιτισμός (1453-2019)*. Πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου των Νεοελληνιστών των Βαλκανικών Χωρών, Κομοτηνή 22-24 Νοεμβρίου 2019, τόμος Β', Κομοτηνή 2022, σ. 385 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»).
- 15Α. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Θ. Β. Κούγκουλος** (επιμ.), *Ελληνισμός και Βαλκάνια – αμφίδρομες σχέσεις: γλώσσα, ιστορία, λογοτεχνία, πολιτισμός (1453-2019)*. Πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου των Νεοελληνιστών των Βαλκανικών Χωρών, Κομοτηνή 22-24 Νοεμβρίου 2019, τόμος Γ1', Κομοτηνή 2022, σ. 422 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»).
- 15Β. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Θ. Β. Κούγκουλος** (επιμ.), *Ελληνισμός και Βαλκάνια – αμφίδρομες σχέσεις: γλώσσα, ιστορία, λογοτεχνία, πολιτισμός (1453-2019)*. Πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου των Νεοελληνιστών των Βαλκανικών Χωρών, Κομοτηνή 22-24 Νοεμβρίου 2019, τόμος Γ2', Κομοτηνή 2022, σ. 402 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»).
16. **Βασίλης Δαλκαβούκης**, *Η ουτοπία του κηπουρού. Μία αυτοεθνογραφική προσέγγιση της κρίσης μέσα από την άτυπη οικονομία*, Κομοτηνή 2022, σ. 220 (e-book).
17. **Μ. Γ. Βαρβούνης – Αλ. Καπανιάρης** (επιμ.), *Ο Ρήγας και ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός στη Θεσσαλία*, Βόλος 2022, σ. 400 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Ιδιόμελον»).

18. **Ν. Μαχά-Μπιζούμη** (επιμ.), *Σχεδιάζοντας μια επετειακή έκθεση. Προκλήσεις και Πραγματικότητα. Με αφορμή την έκθεση '1922-2022: Κύματα Προσφυγιάς, Κράματα Μνήμης'*, Κομοτηνή 2023, σ. 158 (e-book).
19. **Ν. Δαλακούρα**, *Λαογραφικά μουσεία και μουσειακή μάθηση ενηλίκων / Δράσεις μνήμης, ταυτοτήτων, τοπικής ιστορίας και δημιουργικής γραφής στο Λαογραφικό και Ιστορικό Μουσείο Κομοτηνής*, Κομοτηνή 2023, σ. 170 (e-book).
20. **Αλ. Καπανιάρης - Μ. Γ. Βαρβούνης** (επιμ.), *Ψηφιακά Μέσα και Πολιτισμός: από το Αρχείο στην Ψηφιακή Αφήγηση*, Θεσσαλονίκη 2024, σ. 500 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις Επίκεντρο).

Τον Ιούνιο του 2024 το Εργαστήριο εγκαινίασε και δεύτερη σειρά εκδόσεων, υπό τον τίτλο «**Θρακικές Μελέτες**», υπό την επιστημονική διεύθυνση του Επίκουρου Καθηγητή Θ. Κούγκουλου, με στόχο να περιλαμβάνονται σε αυτήν αυτοτελείς και επίτομες μελέτες σχετικά με την ιστορία, το λαϊκό πολιτισμό και τη λογοτεχνική παραγωγή, ή ακόμη και τις λογοτεχνικές αναπαραστάσεις, της Θράκης και του πολιτισμού της. Στη σειρά αυτή έχουν μέχρι τώρα εκδοθεί οι εξής τόμοι:

1. **Τζ. Κατσαρή-Βαφειάδη** (επιμ.), *Τα κατά την ανακήρυξιν του Κοσμήτορα της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του Δημοκρετίου Πανεπιστημίου Θράκης, Καθηγητή Λαογραφίας Εμμανουήλ Βαρβούνη σε Επίτιμο Δημότη Κομοτηνής (Κομοτηνή, 15 Μαΐου 2024)*. Κομοτηνή 2024, σ. 81 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»).
2. **Μ. Γ. Βαρβούνης**, *Ανθρωπιστικές Σπουδές και Ακαδημαϊκή Διοίκηση. Η εμπειρία στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (2010-2025)*. Κομοτηνή 2026, σ. 88 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης»).
3. **Μ. Γ. Βαρβούνης**, *Ανθρωπιστικές Σπουδές και Έρευνα. Δέκα χρόνια λειτουργίας του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Δημοκρετίου Πανεπιστημίου Θράκης (2015-2025)*. Κομοτηνή 2026, σ. 102 (σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Παρατηρητής της Θράκης») [ο παρών τόμος].

Το 2018 το Εργαστήριο, σε συνεργασία με την Serbian Ethnological and Anthropological Society και το Institute of Ethnography της Serbian Academy of Sciences and Arts, υπήρξε συνεκδότης του συλλογικού επιστημονικού τόμου Gordana Blagojević (επιμ.), *The Feast of Saint George: Different cultural Contexts and Traditions*. Belgrade 2018, στον οποίο εξετάζονται μορφές της λαϊκής λατρείας του αγίου Γεωργίου από ολόκληρη την περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Τέλος, ο Διευθυντής του Εργαστηρίου, σε συνεργασία με τα μέλη του, σχεδίασε και επιμελήθηκε την ιστοσελίδα του, η οποία εντάχθηκε ως το τέλος του ακαδημαϊκού έτους 2024-2025 στην ιστοσελίδα του Τμήματος Ιστορίας του ΔΠΘ [www.he.duth.gr], και από την 1^η Σεπτεμβρίου 2025 στην αντίστοιχη ιστοσελίδα του ενιαίου Τμήματος Ανθρωπιστικών Σπουδών, της Μονοτμηματικής Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών του ΔΠΘ [www.hs.duth.gr], ενημερώνοντάς τη διαρκώς, με την επιμέλεια του Επίκουρου Καθηγητή Θ. Κούγκουλου, για τις δραστηριότητές του, αλλά και με ειδήσεις για την ελληνική και διεθνή επιστημονική οργάνωση και κίνηση της Λαογραφίας, της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και της Σημειωτικής.

ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ

Αντί επιλόγου, θέλω να θίξω ένα ζήτημα το οποίο απασχολεί σημαντικά την έρευνα των ανθρωπιστικών επιστημών στον τόπο μας, καθώς αυτές σε μεγάλο μέρος τους συνδέονται με τις νεοελληνικές σπουδές, σε οποιονδήποτε από τους πολλούς και ενδιαφέροντες τομείς τους. Η ουσία του θέματος σχετίζεται με το γεγονός ότι η υποχρεωτική καταχώρηση δεδομένων σχετικά με τις δημοσιεύσεις των μελών ΔΕΠ, στο πληροφοριακό σύστημα της ΕΘΑΑΕ, συναρτάται άμεσα και μονοδιάστατα με όσα ποσοτικά στοιχεία πιστοποιούνται από τη διεθνή βάση Scopus. Κι αυτό συνδέεται με τη μη αντιπροσωπευτική αντιμετώπιση και στάθμιση της έρευνας των ανθρωπιστικών επιστημών στον τόπο μας, όπως αυτή διαπιστώθηκε και αναλύθηκε στην εισαγωγή του μετά χείρας τόμου.

Αν κανείς σταθμίσει προσεκτικά τις παραμέτρους του θέματος, θα διαπιστώσει ότι λ.χ. η διεθνής βάση Scopus συνδέεται κυρίως με τις προϋποθέσεις και τις εξελίξεις των θετικών επιστημών και μάλιστα κατά κύριο λόγο αναφέρεται σε μελέτες που έχουν δημοσιευθεί στην αγγλική γλώσσα, συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκές και αξιόπιστο εργαλείο για την αποτίμηση του έργου των συναδέλφων στις επιστήμες που, κατά κανόνα, θεραπεύονται σε Τμήματα και Σχολές ανθρωπιστικών σπουδών, με ευάριθμες μόνο εξαιρέσεις, που ωστόσο επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Και τούτο επειδή ακόμη και μελέτες που έχουν δημοσιευθεί στην αγγλική γλώσσα, σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά και διεθνείς συλλογικούς τόμους με κριτές, δεν περιλαμβάνονται στην

πλατφόρμα αυτή. Το ίδιο συμβαίνει επίσης και με άλλες ανάλογες πλατφόρμες (λ.χ. την Google Scholar).

Επίσης θα διαπιστώσει ότι πολλές γλώσσες, όπως λ.χ. η επίσημη γλώσσα της Ελλάδας, στην οποία γίνονται η διδασκαλία και εν πολλοίς η έρευνα και οι δημοσιεύσεις μας, ως επίσης και γλώσσες διδασκαλίας Τμήματος της Σχολής μας, όπως η ρωσική, η τουρκική, η ρουμανική, η βουλγαρική, τις οποίες μέλη ΔΕΠ των Σχολών ανθρωπιστικών σπουδών χρησιμοποιούν και για δημοσιεύσεις τους, ιδιαίτερα σε επιστήμες όπως αυτές της Ιστορίας, της Λαογραφίας, της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας κ.λπ., δεν περιλαμβάνονται στις βάσεις αυτές. Ειδικότερα δε η βάση Scopus μάλλον απεμπολεί την ελληνική γλώσσα ως επιστημονικό εργαλείο, πρακτική που θα έχει στο μέλλον πολλές συνέπειες –και πέραν των αμιγώς επιστημονικών– όπως η γενικότερη απαξίωση της γλώσσας μας, η μείωση της χρήσης της, αλλά και ο περιορισμός των γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύονται σε Σχολές ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών της χώρας μας. Γι αυτόν τον λόγο, η δημιουργία και η λειτουργία ενός ανάλογου ψηφιακού εργαλείου που θα περιλαμβάνει και τις δημοσιεύσεις στα ελληνικά είναι επιθυμητή, πανθομολογουμένως χρήσιμη, αλλά μέχρι τη στιγμή αυτή δυστυχώς ανέφικτη⁶⁴.

Επιπροσθέτως, η πρακτική που ακολουθείται για την αποτύπωση και καταγραφή του ερευνητικού και συγγραφικού έργου των μελών ΔΕΠ των ανθρωπιστικών επιστημών, δημιουργεί την ψευδή, παραπλανητική και ανυπόστατη εντύπωση ότι το έργο αυτό υπολείπεται του αναλόγου συναδέλφων άλλων Σχολών –κατά κύριο λόγο θετικών επιστημών και επιστημών υγείας– τόσο ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια όσο και στο επίπεδο των ετεροαναφορών, άρα της επίδρασης που αυτό έχει στην επιστημονική κοινότητα γενικότερα, εντός και εκτός Ελλάδας. Και η αναληθής αυτή εικόνα, με τη σειρά της, έχει άμεσες επιπτώσεις, με βάση την κείμενη νομοθεσία, τόσο στη χρηματοδότηση των Πανεπιστημίων, αλλά και των σχετικών Σχολών και των Τμημάτων τους, όπως προαναφέρθηκε, αφού τα στοιχεία αυτά «λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο εφαρμογής ποιοτικών κριτηρίων για την κατανομή του 20% της ετήσιας συνολικής χρηματοδότησης των ελληνικών Τριτοβάθμιων Ιδρυμάτων», όσο και στη γενικότερη αντίληψη για τις επιστήμες που θεραπεύονται

⁶⁴ Βλ. σχετικά Μ. Γ. Βαρβούνης – Γ. Τσιγάρας – Ελ. Βόγλη (επιμ.), *Διεπιστημονικές διαδρομές από το παρόν στο παρελθόν. Αφιερωματικός τόμος για τα 25 χρόνια του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας / An Interdisciplinary Journey from the Present to the Past. Twenty-fifth anniversary volume of the Department of History and Ethnology, Θεσσαλονίκη / Thessaloniki 2017* (έκδ. ΔΠΘ / Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών / Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας – εκδ. οίκος Κ. & Μ. Αντ. Σταμούλη). Επίσης, Αικ. Μάρκου – Ι. Μπακιρτζής – Α. Παληκίδης – Χρ. Παπαγεωργοπούλου (επιμ.), *Ιστορία, κοινωνία, πολιτισμός: ερευνητικά ζητήματα και προκλήσεις. Αφιερωματικός τόμος για τα 30 χρόνια του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας*, Κομοτηνή 2022, έκδ. Κ. & Μ. Αντ. Σταμούλη – ΠΜΣ «Σπουδές στην τοπική ιστορία – διεπιστημονικές προσεγγίσεις» / Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας του ΔΠΘ.

σε ανάλογες Σχολές, καθώς οι πανταχόθεν συντασσόμενες «λίστες» με τους επιστήμονες που «έχουν διεθνώς τη μεγαλύτερη επίδραση» στηρίζονται στα στοιχεία αυτά, οδηγώντας σε απαξίωση αλλά και σε απομείωση τα επιστημονικά αντικείμενα των ανθρωπιστικών σπουδών.

Πρέπει να επισημανθεί επίσης, ειδικά για την ελληνική γλώσσα, ότι στις νεοελληνικές σπουδές, που θεραπεύονται συστηματικά στο πλαίσιο των σύγχρονων ανθρωπιστικών σπουδών, σε παγκόσμιο επίπεδο, τα νέα ελληνικά είναι η διεθνής γλώσσα των νεοελληνιστών και περιλαμβάνονται ως γλώσσα δημοσίευσης σε κάθε έγκυρη διεθνή περιοδική έκδοση νεοελληνικού ενδιαφέροντος, τόσο στον ευρωπαϊκό και βαλκανικό, όσο και στον αμερικανικό χώρο, όπου δημοσιεύουν στα νέα ελληνικά και ξένοι νεοελληνιστές [λ.χ. στα περιοδικά *Journal of Modern Greek Studies* (Αγγλία)· *Erytheia. Revista de estudios bizantinos y neogriegos* (Ισπανία)· *Estudios Neogriegos. Revista Científica de la Sociedad Hispánica de Estudios Neogriegos* (Ισπανία)· *Neograeca Bohemica* (Τσεχία)· *Neograeca Bucurestiensia* (Ρουμανία)· *Byzantion Nea Hellás* (Χιλή) κ.ά.]·

Με βάση αυτές τις διαπιστώσεις, είναι νομίζω αναγκαίο η ΕΘΑΑΕ να διορθώσει άμεσα αυτή την κατάσταση και να ευθυγραμμιστεί με τις διεθνώς ακολουθούμενες πρακτικές, αναπροσαρμόζοντας τις προϋποθέσεις για την ποσοτική αποτίμηση του επιστημονικού έργου των μελών ΔΕΠ και της επίδρασής του στο έργο των συναδέλφων εντός και εκτός Ελλάδας. Με τον τρόπο αυτό θα είναι δυνατόν να συνυπολογίζεται το σύνολο του ερευνητικού και συγγραφικού έργου που έχει παραχθεί από τους συναδέλφους και δημοσιεύεται σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους με κριτές, εντός και εκτός Ελλάδας, ανεξάρτητα από τη γλώσσα δημοσίευσης και τα όποια μονοδιάστατα και αμφισβητούμενα κριτήρια των διεθνών βάσεων δεδομένων, οι οποίες εν τέλει δεν αποτελούν αξιόπιστα επιστημονικά εργαλεία, τουλάχιστον όσον αφορά τη συντριπτική πλειονότητα των επιστημών που θεραπεύονται στο πλαίσιο των ανθρωπιστικών σπουδών.

Όλα αυτά, συνδέονται άρρηκτα με το ερευνητικό έργο που παράγεται στο πλαίσιο των ανθρωπιστικών σπουδών στον τόπο μας, στα όρια του οποίου έχει σχεδιαστεί και το ερευνητικό έργο του Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, όπως αναλυτικά παρουσιάστηκε σε όσα προηγήθηκαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
Α. ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ	17
Β. ΤΟ «ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ»	21
Γ. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	25
Δ. Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ	37
Ε. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ- ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	41
Στ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	51
Ζ. ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	61
Η. ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΙΔΕΣ	65
Θ. ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ	77
Ι. ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΕΡΓΟ	93
ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ	98

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΜΕ ΤΙΤΛΟ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ:
ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ (2015-2025),
ΠΟΥ ΕΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ
3 – ΘΡΑΚΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ – 3,
ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΤΩΟ Κ PROJECT ΕΠΕ
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ
ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ.
Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΓΙΝΕ ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2025

